

Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis

Uuringu aruanne

August 2009

Sisukord

Sisukord.....	3
Sissejuhatus	4
1. Vabatahtlike ja mittevabatahtlike osakaal ja profiil	6
2. Vabatahtlike tüpoloogia	9
2.1 Tüüp I: väheaktiivne, konkreetsetel tegevusel või sotsiaalsel võrgustikul põhinev vabatahtlik	10
2.1.1 Sotsiaal-demograafiline taust.....	10
2.1.2 Vabatahtliku tegevuse tüübid ja valdkonnad	11
2.1.3 Vabatahtlikuna tegutsemise motivaatorid ja takistavad tegurid.....	12
2.1.4 Valmisolek edaspidi vabatahtlikuna tegutseda	18
2.2 Tüüp II: aktiivne, projektides kaasalõöv ja uute kogemuste saamisel põhinev	19
2.2.1 Sotsiaal-demograafiline taust.....	19
2.2.2 Vabatahtlikuna tegutsemise tegevused ja valdkonnad.....	19
2.2.3 Vabatahtlikuna tegutsemise motivaatorid ja takistavad tegurid.....	20
2.2.4 Valmisolek edaspidi vabatahtlikuna tegutseda	24
3. Infoallikad ja teadlikkus vabatahtliku tegevuse osas	26
4. Organisatsiooni mõju vabatahtliku kogemusele	31
4.1 Organisatsioonide mõju vabatahtliku tegevuse hinnangule	31
4.2 Organisatsiooni mõju vabatahtlike motiividele.....	31
5. Mittevabatahtlikud ja nende huvi vabatahtlikus tegevuses osalemise vastu	35
5.1.1 Mittevabatahtlike sotsiaal-demograafiline taust	35
5.1.2 Võimalikud motivaatorid ja takistavad tegurid vabatahtlikuna tegutsemiseks	35
5.1.3 Huvi ja valmisolek vabatahtlikus tegevuses osaleda	40
6. Kokkuvõte	43
7. Diskussioon ja soovitused	46
Lisad	51
Lisa 1 Metoodika kirjeldus	51
Valim	51
Küsitlus	53
Andmetöötlus.....	53
Tulemuste usalduspiirid.....	53
Statistilise vea piirid	54
Lisa 2 Lisajoonised.....	55
Lisa 3 Organisatsiooni käitumine ja vabatahtliku kogemus	69
Lisa 4 Uuringus kasutatud ankeet.....	72
Projekti töörühm	83

Sissejuhatus

Uuringu üldeesmärk oli saada süsteemne ülevaade vabatahtlikus tegevuses osalemisest Eesti elanike hulgas ning uuringu tulemuste põhjal töötada välja soovitused, mida arvestada vabatahtliku tegevuse arendamisel Eestis. Püstitatud eesmärgi täitmiseks olid ette nähtud järgmised tegevused:

- välja töötada Eesti konteksti arvestav metoodika vabatahtliku tegevuse uurimiseks, sh soovitused terminoloogia osas, mida saaks kordusuuringutes ja teistes kodanikuühiskonda puudutavates uuringutes kasutada;
- anda ülevaade vabatahtliku tegevuse teoreetilistest käsitlustest empiirilise uuringu läbiviimiseks ja tulemuste tõlgendamiseks;
- anda ülevaade vabatahtlikus tegevuses osalemise määra, viiside, põhjuste ja takistuste kohta;
- anda ülevaade vabatahtlike sotsiaal-demograafilise tausta kohta;
- analüüsida elanike hoiakuid ja teadmisi vabatahtliku töö kohta ning valmisolekut vabatahtlikus tegevuses osaleda.

Uuring viidi läbi kahes osas: esimene osa viidi läbi perioodil august – detsember 2008 ning selle raames koostati teoreetilised ja empiirilised lähtekohad, pandi paika uuringus kasutatavad mõisted ja töötati välja vabatahtlike ja mittevabatahtlike küsitlemise ankeet. Uuringu teine osa viidi läbi perioodil aprill – august 2009 ning selle raames küsitleti telefoni teel 401 vabatahtlikus tegevuses osalenud ning 200 mitteosalenud inimest. Küsitlus toimus ajavahemikul 6.–26. mai 2009. a. Käesolev aruanne annab ülevaate Eesti elanike seas korraldatud küsitlusuuringu tulemustest.

Uuringu pearõhk on **indiviidi tasandi vabatahtliku tegevuse erinevate aspektide kirjeldamisel**. Uuringu empiiriline osa annab ülevaate indiviidi tasandi vabatahtliku tegevuse järgmistest aspektidest:

- vabatahtlikus tegevuses osamine (nii omaalgatuslik kui ka organisatsioonides): vabatahtliku töö kestus ja sagedus, tegevuse tüüp ja valdkonnad, roll vabatahtlikuna;
- teadmised vabatahtliku töö ja tegevusvõimaluste kohta: kust saadi infot vabatahtliku tegevuse kohta, teadmised vabatahtliku töö ja vabatahtlikus tegevuses osalemise võimaluste kohta ning infokanalid, kust saadakse teavet vabatahtliku töö võimaluste kohta;
- motivatsioon vabatahtlikus tegevuses osalemiseks: miks tehakse vabatahtlikku tööd;
- hinnangud vabatahtliku töö kogemuste kohta: milline on vabatahtlike rahulolu oma kogemusega;

- takistused vabatahtlikus tegevuses osalemisel: miks ei tehta vabatahtlikku tööd, millised on vabatahtlikus tegevuses osalemist piiravad tegurid, millised on vabatahtliku töö käigus ilmnenu probleemid;
- valmisolek vabatahtlikus tegevuses osaleda: milline on huvi ja valmisolek vabatahtlikus tegevuses osaleda ja milliseid tegevusi eelistatakse.

Uuringu tellija on Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus ning rahastajad Siseministeerium ning Kodanikuühiskonna Sihtkapital. Uuring viiakse läbi koostöös SA-ga Praxis ning konsultandiga Kristina Mänd. Uuringu tulemuste omandiõigus kuulub uuringu tellijale.

Aruandes on esitatud uuringu tulemused nii graafiliselt kui ka kommenteeritult.

Lisas on esitatud metoodika ja valimi kirjeldus, uuringu küsimustik ja üldtulemused jooniste ning tabelitena.

1. Vabatahtlike ja mittevabatahtlike osakaal ja profiil

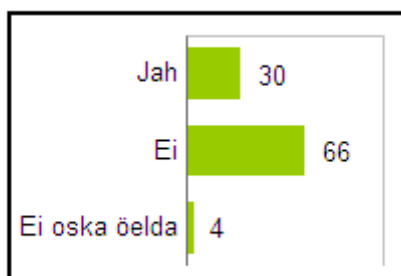
Käesolevas uuringus kasutati vabatahtlike leidmiseks ja määratlemiseks nn kaheastmelist etappi. Esmalt loeti vastajatele ette vabatahtliku tegevuse definitsioon:

Vabatahtliku tegevuse all mõeldakse oma aja, energia või oskuste pakkumist vabast tahtest ja rahalist tasu saamata peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks, kuid ka teiste heaks tehtavaid tegevusi. Oma pereliikmete abistamist ning rahalisi või esemelisi annetusi ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks.

Eeltoodud definitsiooni kohaselt määratleb end vabatahtlikeks 30% vastajatest (nn teadlikud vabatahtlikud), (vt joonis 1), kellest omakorda enamik on vabatahtlikuna tegutsenud Eestis (97,1%). Murdosa vastajatest on tegutsenud ka välismaal (1,2%) ja nii Eestis kui ka välismaal (1,6%).

Joonis 1. Vabatahtlikus tegevuses osalemine viimasel 12 kuul ülaltoodud definitsiooni kohaselt

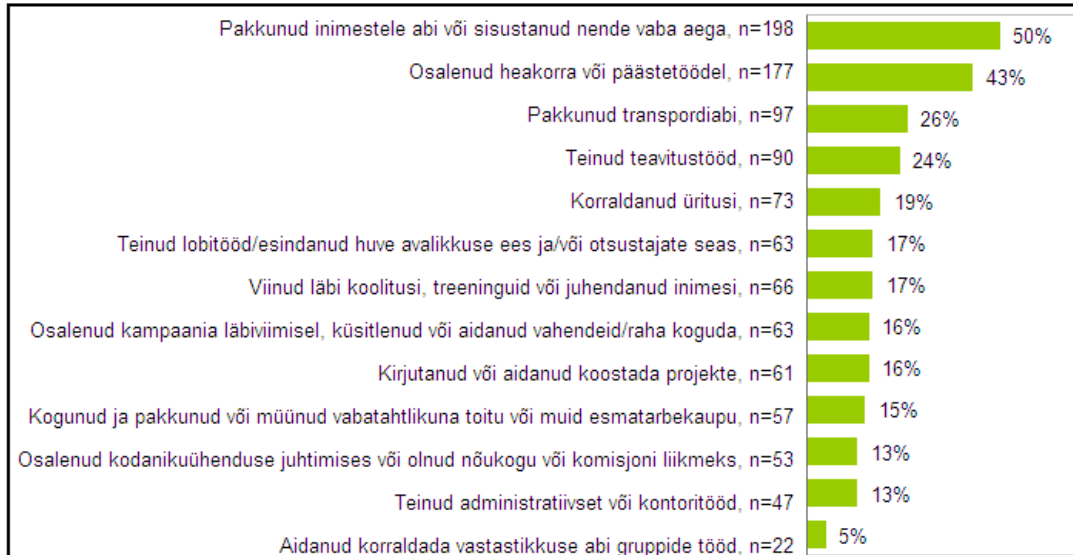
% kõikidest vastajatest, n=601

Samas on varasemad uuringud ja eelkõige välisriikide kogemus näidanud, et kõik vabatahtlikku tegevust harrastanud inimesed ei määratle end vabatahtlikuks ning seda ka eeltoodud definitsiooni esimest korda kuuldes. Seetõttu küsiti kõikidelt vastajatelt, kuivõrd nad on viimase 12 kuu jooksul tasu saamata osalenud järgmistes tegevustes, arvestamata oma pereliikmete ja lähisugulaste heaks tehtud tegevusi ning rahalisi või esemelisi annetusi (nn mitteteadlikud vabatahtlikud), (vt joonis 2). Joonisel 2 on toodud tegevuste koondnimetused, täpsemaid selgitusi ja näiteid tegevuste tähendusest vt Lisast 4, uuringus kasutatud ankeedist.

Joonis 2. Vabatahtlikes tegevustes osalenute osakaal (%) ja vastajate arv (n) viimasel 12 kuul

% vabatahtlikest, n=401

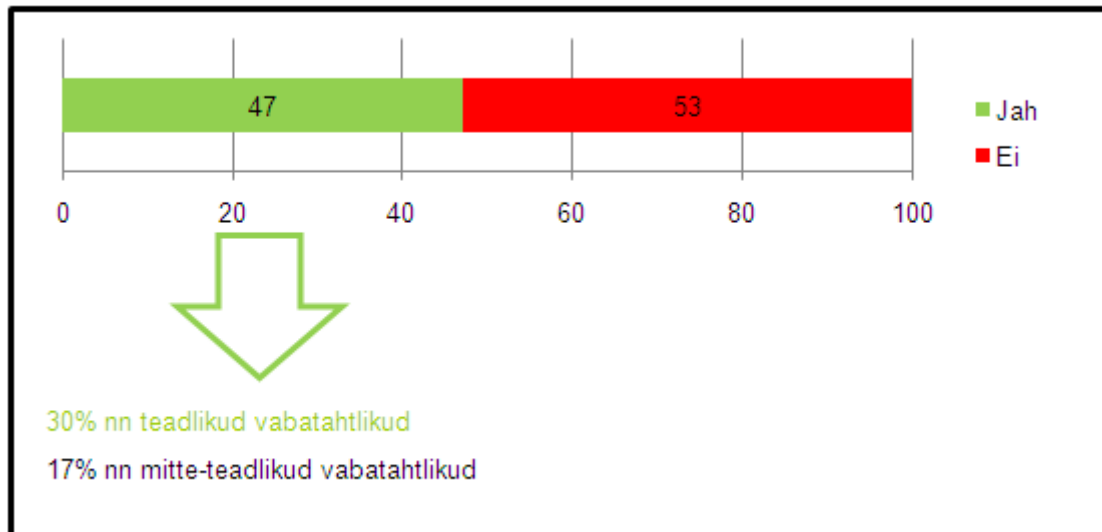

Seega loetakse siin ja edaspidi **vabatahtlikuks** nii need vastajad, kes lugesid end vabatahtlikuks vabatahtliku tegevuse definitsiooni kohaselt, kui ka need, kes on osalenud vähemalt ühel joonisel 2 esitatud tegevustest. Vastajaid, kes ei tegelenud ühegi joonisel 2 toodud tegevustega viimase 12 kuu jooksul, nimetatakse käesolevas uuringus **mittevabatahtlikeks**. Uuringu raames küsitleti kokku 401 vabatahtlikku ja 200 mittevabatahtlikku.

Arvestades, et vabatahtlike osakaal kogu elanikkonnast on 47% (vt Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis, I osa uuringuaruanne), võib vabatahtlike osakaalu kokkuvõtlikult esitada järgmiselt:

Joonis 3. Vabatahtlikus tegevuses teadlikult ja mitteteadlikult osalenud ning mittevabatahtlike jaotus elanikkonnas

% kõikidest vastajatest, n=601

Nii vabatahtlike kui ka mittevabatahtlike sotsiaal-demograafiline profiil on esitatud Lisas 2 joonistel 2_1.1–2_2.2.

Võrreldes vabatahtlike mittevabatahtlikega on vabatahtlikus tegevuses enam osalenud nooremaealine (15–24 a) ja vähem vanemaealine (65 a ja enam) elanikkond. Hariduse poolest eristuvad alg- ja põhiharidusega inimesed, kes on vabatahtlikus tegevuses osalenud veidi vähem. Samuti on vabatahtlikus tegevuses oluliselt vähem tegutsenud lapsehoolduspuhkusel olevad inimesed ja pensionärid, rohkem õpilased/üliõpilased. Palgatöötajatest on vabatahtlikuna veidi enam tegutsenud asutuse/ettevõtte juhid ja keskastme juhid ning seetõttu ka kõrgema sissetulekuga inimesed. Muus osas statistiliselt olulisi erinevusi ei ilmnenu.

Joonistel 2_1.1–2_2.2 esitatud tunnus **hoolduskohustus** tähistab seda, kas vastajal on leibkonnas väiksemaid, kuni 10-aastaseid lapsi või muid hoolduskohustust nõudvaid inimesi. Näeme, et vabatahtlikuna on veidi enam tegutsenud need inimesed, kellel ei ole hoolduskohustust, kuid see erinevus ei ole statistiliselt oluline, st üldiselt vabatahtlikus tegevuses osalemine ei pruugi sõltuda hoolduskohustuse olemasolust.

Kokkuvõttes saab välja tuua, et ligi pool Eesti elanikkonnast on viimase aasta jooksul ühes või mitmes vabatahtlikus tegevuses osalenud, samas määratleb endid vabatahtlikeks vaid 30% elanikkonnast. Seega ei ole **laiem elanikkond üldjuhul veel teadvustanud, et tegeletakse vabatahtliku tegevusega**. Edaspidi vaadeldakse lähemalt nii vabatahtlike kui mittevabatahtlike ning uuritakse nende motivaatoreid või takistavaid tegureid vabatahtlikuks hakkamisel ja olemisel.

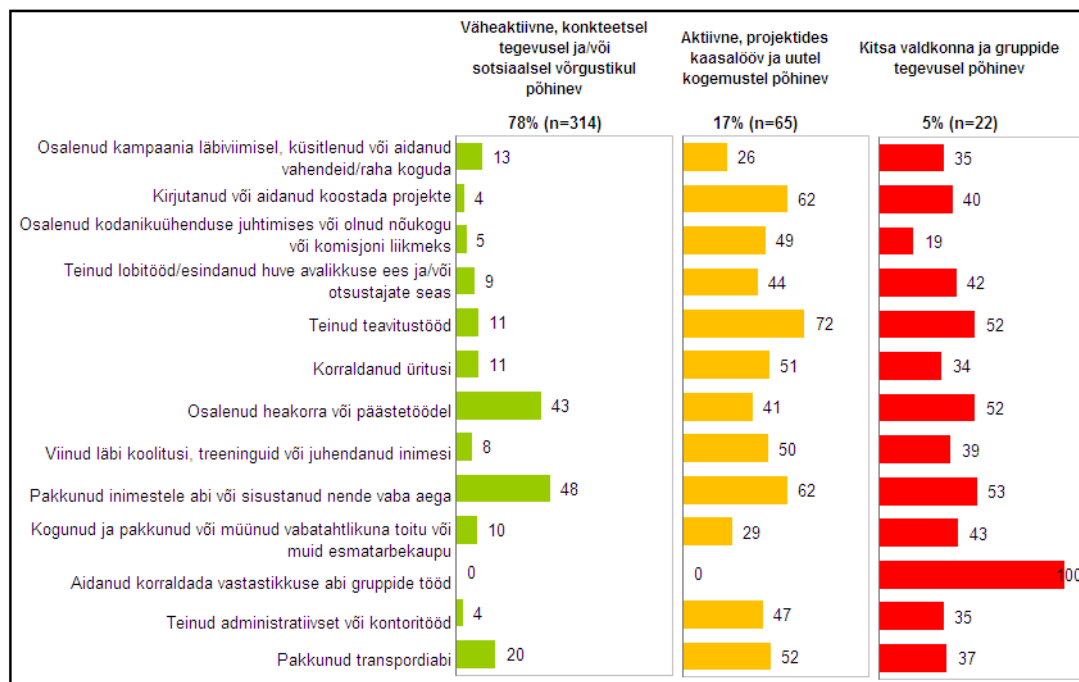
2. Vabatahtlike tüpoloogia

Vabatahtlikus tegevuses on võimalik osaleda erineval määral – nt osaledes kord aastas koristusaktsioonis või korraldades aktiivselt kampaaniaid. Selleks, et saada ülevaadet, millist tüüpi vabatahtlikke Eestis leidub, millised on erinevate tüüpide meelistegevused ja nende peamised motivaatorid vabatahtlikus tegevuses osalemisel, viidi läbi klasteranalüüs, st uuringus osalenud vabatahtlikud grupeeriti, võttes aluseks vabatahtliku tegevuste loetelu (vt joonis 2).

Analüüsi tulemusena selgus, et Eesti vabatahtlike iseloomustamiseks on parim nn kolme klastriga lahendus (vt joonis 4).

Joonis 4. Vabatahtlike tüpoloogia

Vastavas tegevuses osalenute osakaal, veeru %

Esimene tüüp osaleb erinevates tegevustes võrreldes teiste tüüpidega suhteliselt vähe, peamiseks tegevuseks on heakorra- või päästetöödel osalemine ning inimestele abi pakkumine, nende vaba aja sisustamine. Ka transpordiabi on nad veidi enam pakkunud, kuid võrreldes teiste gruppidega siiski vähem. Seega võib eeldada, et antud tüüp osaleb vabatahtlikus tegevuses siis, kui tegemist on konkreetse tegevusega (nt kohaliku pargi koristamine kampaania korras), või kui keegi inimene konkreetset abi vajab. Antud tüüp moodustab enamiku ehk **78% kõikidest vabatahtlikest**.

Teine tüüp on seevastu aktiivne vabatahtlik, kes osaleb esimese tüübiga võrreldes erinevates tegevustes oluliselt enam. Peamiseks tegevuseks on teavitustöö tegemine, samuti projektide kirjutamine ning inimestele abi pakkumine. Ligi pooled sellesse tüüpi kuuluvad vabatahtlikud

on seotud ka muude projektipõhiste tegevustega nagu ürituste või koolituste korraldamine, või ka üldiste koordineerivate tegevustega nagu administratiivne töö, transpordiabi pakkumine või kodanikuühenduse juhtimises osalemine. Antud tüüp moodustab **17% kõikidest vabatahtlikest**.

Kolmandat tüüpi vabatahtlikud on samuti aktiivsed, kuid võrreldes teise tüübiga on nad oluliselt vähem osalenud kodanikeühenduste juhtimises, samuti teinud administratiivset või kontoritööd või korraldanud üritusi. Seevastu on kõik selle tüübi vabatahtlikud aidanud korraldada vastastikuse abi gruppide tööd, peamiselt külaliikumise, kohaliku elu edendamise, sotsiaaltöö ja religiooni valdkonnas. Kolmanda tüübi vastajate arv on aga edasiste analüüside ja järeltöö tegemiseks liiga väike (**5% kõikidest vabatahtlikest**, antud juhul on vastajate arv 22 inimest) ja seega jäetakse see tüüp edasisest vaatlusest välja.

Järgnevalt vaadeldakse lähemalt esimese kahe tüübi sotsiaal-demograafilist tausta, valdkondi, milles vabatahtlikuna ollakse tegutsenud, vabatahtlikuna osalemise määra ning rolli. Samuti vaadeldakse tüübiti, millised on vabatahtlikus tegevuses osalemisel peamised motivaatorid ja takistavad tegurid.

2.1 Tüüp I: väheaktiivne, konkreetset tegevusel või sotsiaalsel võrgustikul põhinev vabatahtlik

2.1.1 Sotsiaal-demograafiline taust

Esimesse rühma kuulub enam kesk- või kutseharidusega ja vähem kõrgharidusega inimesi. Ametialaselt on peamiselt tegemist keskastme spetsialistidega, kontoriametnikega või oskustöölisega, vähem on nende hulgas tippspetsialisti ametikohal töötavaid inimesi. Ligi kolmandikul juhtudel ning teise tüübiga võrreldes töötavad nad enam eraettevõtetes ning vähem avaliku sektori asutustes või mittetulundusühendustes. Teise tüübiga võrreldes on nende hulgas enam neid, kel pole väikelapse või vanema inimese hoolduskohustust. Enim on nende hulgas keskmise sissetulekuga (2501–5000 kr inimese kohta kuus) inimesi (vt Lisa 2 joonis 2_3).

2.1.2 Vabatahtliku tegevuse tüübid ja valdkonnad

Esimese vabatahtliku tüübi **tegevused** on esitatud joonisel 3. Ligi pool (48%) sellesse rühma kuuluvatest vabatahtlikest on pakkunud inimestele abi või sisustanud nende vaba aega, veidi vähem (43%) on osalenud heakorra- või päästetöödel ning iga viies (20%) on pakkunud transpordiabi.

Ligi pool (48%) **heakorra- või päästetöödel osalenute** rühma kuuluvad **vabatahtlikud** on teinud seda omaalgatuslikult, samas on suur hulk ka neid, kes on tegutsenud kodanikeühenduse (24%) või üleskutse/kampaania kaudu (25%). Heakorra- või päästetöödel osaletakse peamiselt keskkonnakaitse ning loodushoiu, aga ka külaliikumise/kohaliku elu edendamise valdkonnas, ning põhiliselt on vabatahtlikud kas aktiivse osaleja rollis (46%) või kaasalööjad/abilised üksikutes tegevustes (45%). Enam-vähem võrdselt on nii perioodiliselt kui ka ühekordselt tegutsenud vabatahtlikke (vt Lisa 2 joonised 2_4.1 ja 2_4.2).

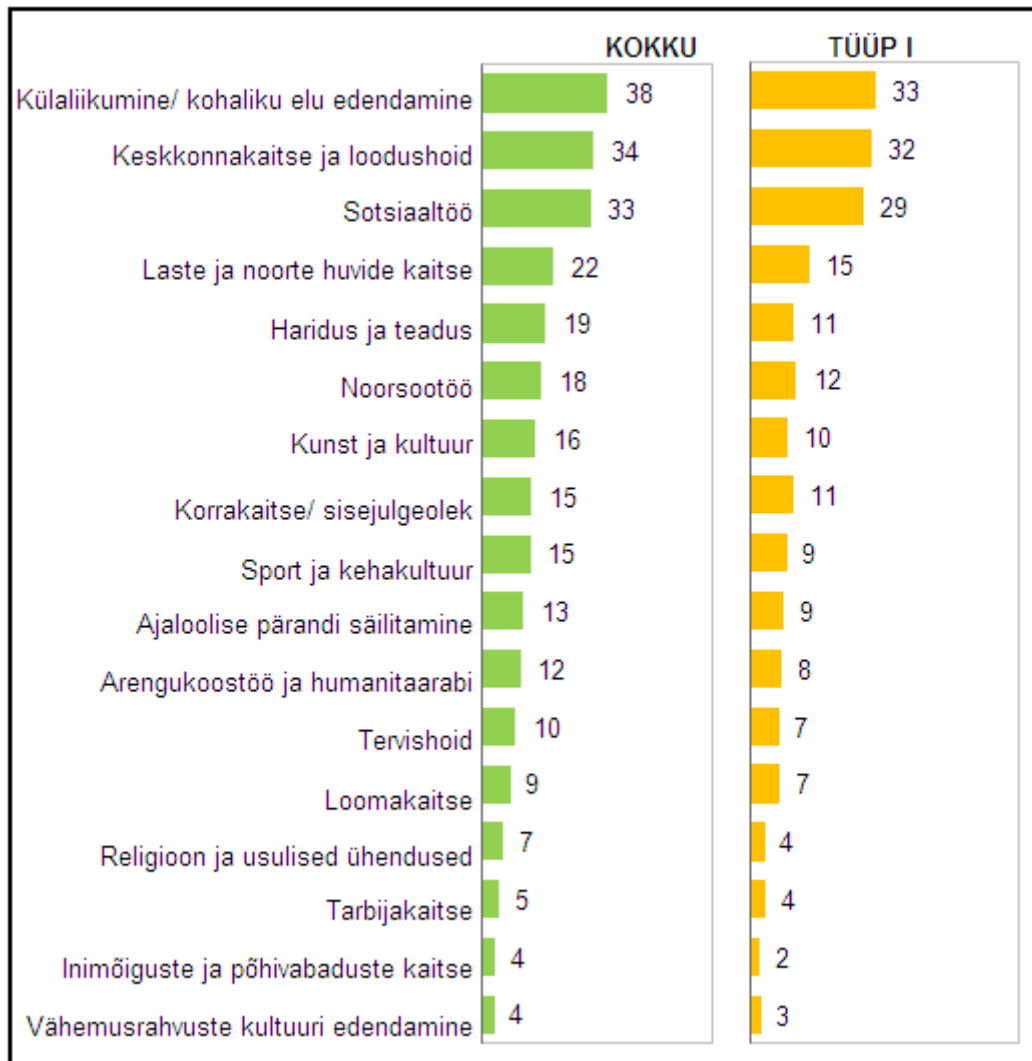
Enamik (83%) sellesse rühma kuuluvad **inimestele abi pakkunud vabatahtlikud** on teinud seda omaalgatuslikult ning sotsiaaltöö valdkonnas. Enamjaolt võrdselt on nii eestvedajaid (32%) kui ka aktiivseid osalejaid (25%), oluliselt enam aga kaasalööjaid/abilisi üksikutes tegevustes (43%). Üle poole (66%) nendest on perioodilisi vabatahtlikke (vt Lisa 2 joonised 2_5.1 ja 2_5.2). Ka **transpordiabi pakkunute** rühma vabatahtlikud on enamjaolt teinud seda omaalgatuslikult (80%) ja perioodiliselt (68%), (vt Lisa 2 joonised 2_6.1 ja 2_6.2).

Vähemal määral on selle tüübi vabatahtlikud osalenud aktiivsemat osalust nõudvatel tegevustel, nt teinud teavitustööd (11%), korraldanud üritusi (11%) või osalenud kampaania korraldamisel, küsitlenud või aidanud vahendeid koguda (13%), (vt joonis 4). Nende tegevuste lõikes ei ole vastajate väikese arvu tõttu võimalik täpsemat ülevaadet tegevustest anda.

Peamiselt on esimene tüüp tegelenud vabatahtlikuna kolmes valdkonnas: külaliikumine/kohaliku elu edendamine (33%), keskkonnakaitse ja loodushoid (32%) ning sotsiaaltöö (29%). Muudes valdkondades tegutsetakse oluliselt vähem (vt joonis 5).

Joonis 5. Tüübi I vabatahtlikuna tegutsemise valdkonnad

% kõikidest vabatahtlikest (n=401); % tüübist I (n=314)

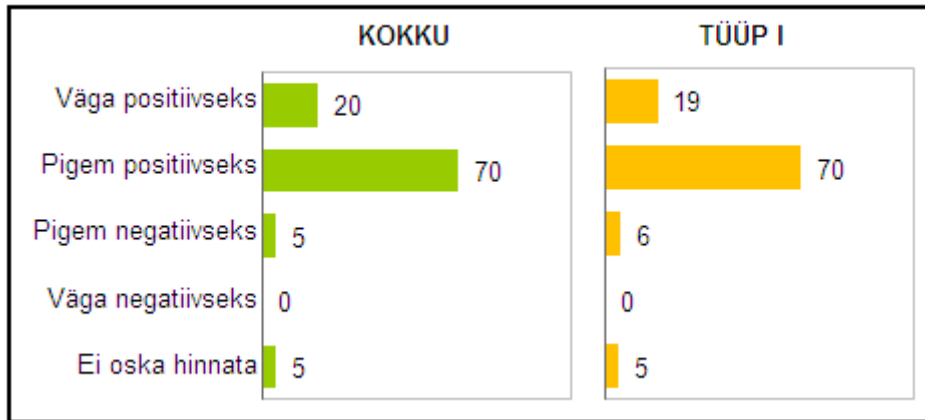
2.1.3 Vabatahtlikuna tegutsemise motivaatorid ja takistavad tegurid

Kui pea kõik sellesse rühma kuuluvad vabatahtlikud hindavad senist kogemust vabatahtlukuna tegutsemisel väga või pigem positiivseks, siis on ka neid, kes peavad senist kogemust pigem negatiivseks (6%), (vt joonis 6). Põhilise probleemina vabatahtlikus tegevuses osalemisel nimetati ajapuudust (vt joonis 7).

Joonis 6. Tüübi I hinnang senisele vabatahtlikuna tegutsemise kogemusele

Milliseks Te üldiselt hindate oma senist kogemust vabatahtlikuna tegutsemisel?

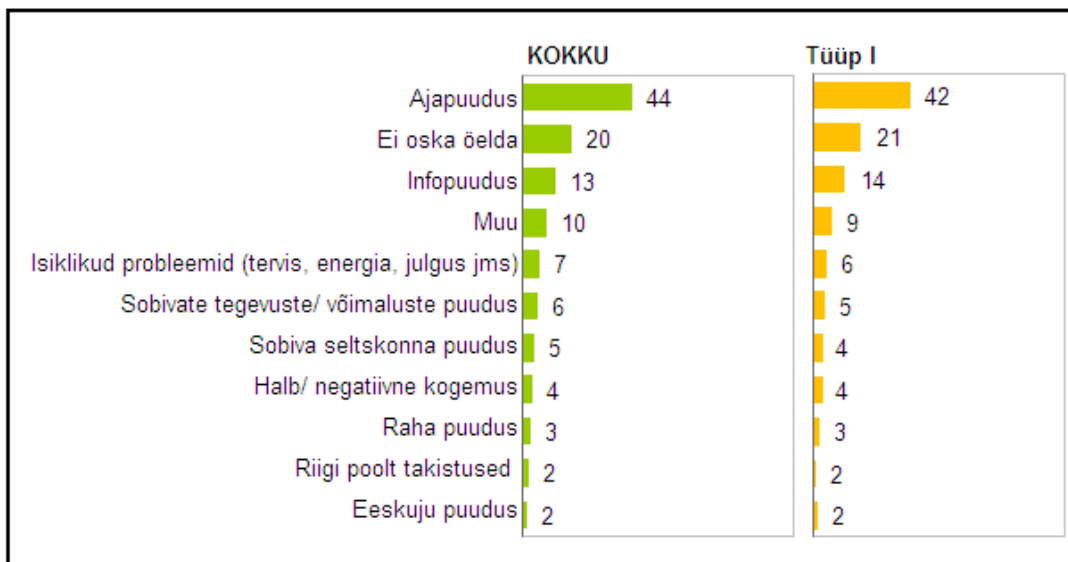
% kõikidest vabatahtlikest (n=401); % tüübist I (n=314)

Joonis 7. Tüübi I hinnang vabatahtlikuna tegutsemise peamisele probleemile

Mis on olnud Teie jaoks vabatahtlikuna tegutsemisel peamine probleem või takistus?

% kõikidest vabatahtlikest (n=401); % tüübist I (n=314)

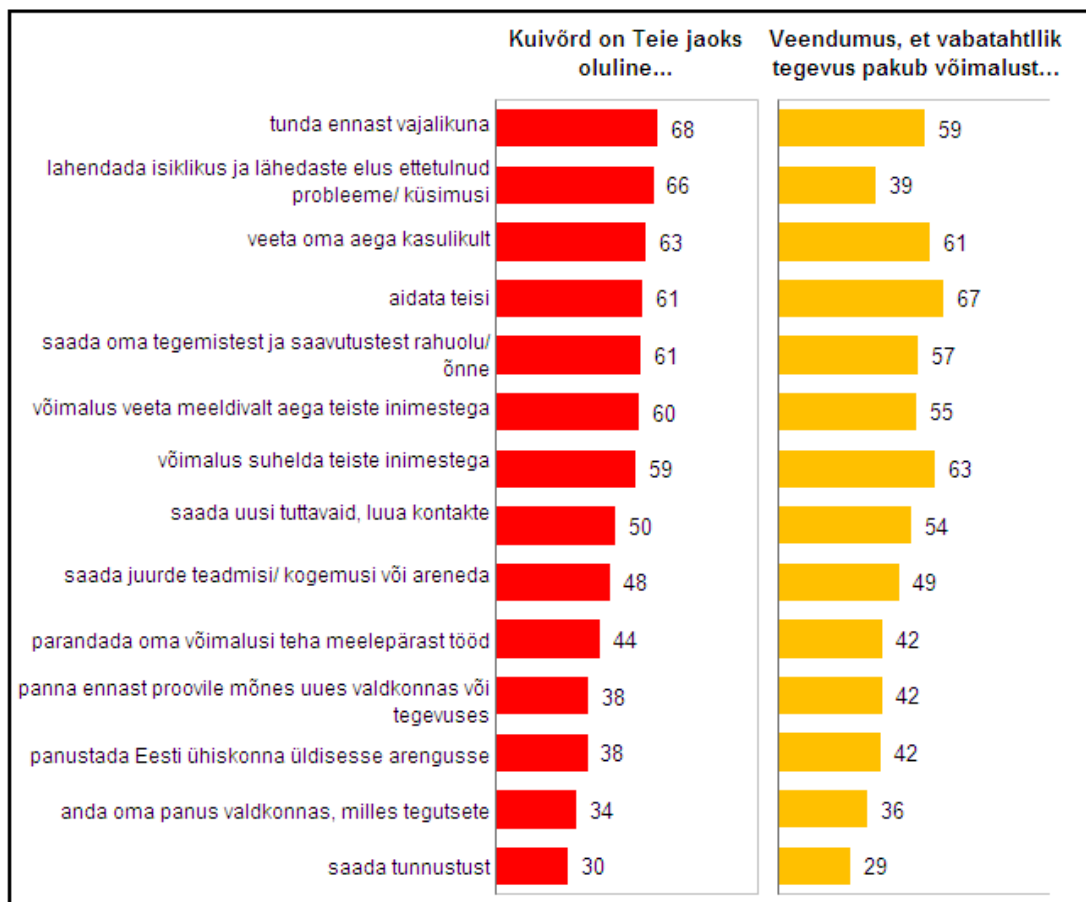

Ajapuuduse üle kurdavad enim noored (15–24 a) ja tippspetsialisti või ametniku/teenindaja ametikohal töötavad vabatahtlikud ning vähem vanemaealised inimesed. Infopuudust nendivad keskmisest sagedamini muust rahvusest inimesed. Isiklike probleeme (tervisega, energiaga, julgusega jms) toovad sagedamini välja pensionärid.

Järgnevalt vaadatakse, millised on selle rühma peamised individuaalsed motivaatorid vabatahtlikuna tegutsemisel (vt joonis 8). Esmalt küsiti vastajatelt, kui võrd on nende jaoks üks või teine inimelu aspekt oluline ning seejärel uuriti samade aspektide kohta, kui võrd vabatahtlik tegevus neile seda võimaldab. Näeme, et suurim lõhe asetseb inimese isiklikus elus ettetulnud probleemide või küsimuste lahendamisel: kui 66% vastajatest peab seda aspekti väga oluliseks, siis vaid 39% usub, et vabatahtlik tegevus pakub neile selleks võimalust. Siinkohal on vastav tulemus arusaadav, sest isiklike probleemide lahendamiseks on vabatahtlikkuse kõrval ka teisi võimalusi. Märkimisväärne lõhe asetseb ka nn universaalse vajaduse – tunda ennast vajalikuna – vahel: 68% peab seda väga oluliseks, kuid vaid 59% usub, et vabatahtlik tegevus pakub neile selleks võimalust. Siinkohal võiks olla eesmärk, et kõik vabatahtlikud tunneksid ennast oma vaba aega ja energiat panustades vajalikuna. Sellele saavad vabatahtlike abi kasutavad organisatsioonid aidata kaasa neid piisavalt juhendades ja tagasisidet andes.

Joonis 8. Tüübi I individuaalsed motivaatorid/takistused

% tüübist I, need, kes vastasid „väga oluline“ küsimusele „Kui võrd on Teie jaoks oluline ...?“ ning „täiesti nõus“ küsimusele „Kui võrd Te nõustute, et vabatahtlikuna tegutsemine pakub Teile võimalust ...?“

On näha, et nii mõneski aspektis usutakse, et vabatahtlik tegevus pakub soovi korral inimestele võimalust teisi aidata (nt 67% usub, et vabatahtlik tegevus pakub võimalust aidata teisi), individuaalset vajadust teiste aitamise järele tuntakse mõnevõrra vähem (61% peab

seda oma elus väga oluliseks). Samuti on pisut rohkem neid, kes usuvad, et vabatahtlik tegevus pakub võimalust suhelda teiste inimestega, saada uusi tuttavaid, panna ennast uues valdkonnas proovile, kui selle järele vajaduse tundjaid on.

Võrreldes teise rühmaga on esimese rühma vabatahtlike jaoks olulisemad **vajadus tunda ennast vajalikuna** (68% I tüüp vs 60% II tüüp) ning **vajadus veeta oma aega kasulikult** (63% I tüüp vs 58% II tüüp), (vt joonised 8 ja 15).

Vajadust tunda ennast vajalikuna on statistiliselt oluliselt enam väljendanud väiksema sissetulekuga ja lihttöölise staatusega vabatahtlikud, veidi enam on nende hulgas ka naised ja vanemaealisi (50–64 a), vajadus veeta oma aega kasulikult on aga omane ühtlaselt kõikidele esimese rühma vabatahtlikele.

Samuti saab välja tuua, et teiste aitamine on olulisem vanemaealistele (50–64 a) ning naistele ja veidi vähem oluline noorematele (15–34 a) selle rühma vabatahtlikele. Noortele on seevastu olulisem võimalus saada juurde teadmisi/kogemusi ja areneda ning keskharidusega inimesed peavad teistest olulisemaks parandada oma võimalusi teha meelepärast tööd. Isiklikus elus ette tulnud probleemide/küsimuste lahendamine on ühtviisi tähtis vajadus kõikidele selle rühma vabatahtlikele, samas eristuvad naised ja töötu staatusega inimesed, kelle jaoks on see keskmisest veidi olulisem. Eesti ühiskonna üldisesse arengusse soovivad eestlased panustada palju rohkem kui muust rahvusest inimesed. Viimaste jaoks on eestlastest olulisem teiste inimeste aitamine.

Järgnevalt vaadeldakse organisatsiooni ning keskkonna tasandist tulenevaid soodustavaid või takistavaid tegureid vabatahtlikuna tegutsemisel. Vaadeldavasse tüüpi kuuluvad vabatahtlikud usuvad üldiselt, et vabatahtlike koondavad organisatsioonid on ühiskonnas hea mainega ning pakuvad vabatahtlikele piisavalt tegutsemisvõimalusi. Enam kui pooled nendest usuvad, et organisatsioonid suudavad ühiskondlike protsesse mõjutada, ning samuti seda, et arvestatakse vabatahtlike individuaalsete vajadustega ning et vabatahtlikele antakse piisavalt tagasisidet (vt joonis 9). Seega võib öelda, et selle rühma vabatahtlike **kogemus ja kokkupuude vabatahtlike koondavate organisatsioonidega on üldjoontes olnud positiivne**. Pisut rohkem kui kolmandik esimese tüübi vabatahtlikest nõustub, et vabatahtlike koondavad organisatsioonid on majanduslikult elujõulised ja katavad vabatahtliku tegevusega kaasnevaid kulusid. Vähem kui pooled usuvad, et organisatsioonid tegelevad aktiivselt uute vabatahtlike värbamisega (vt joonis 9).

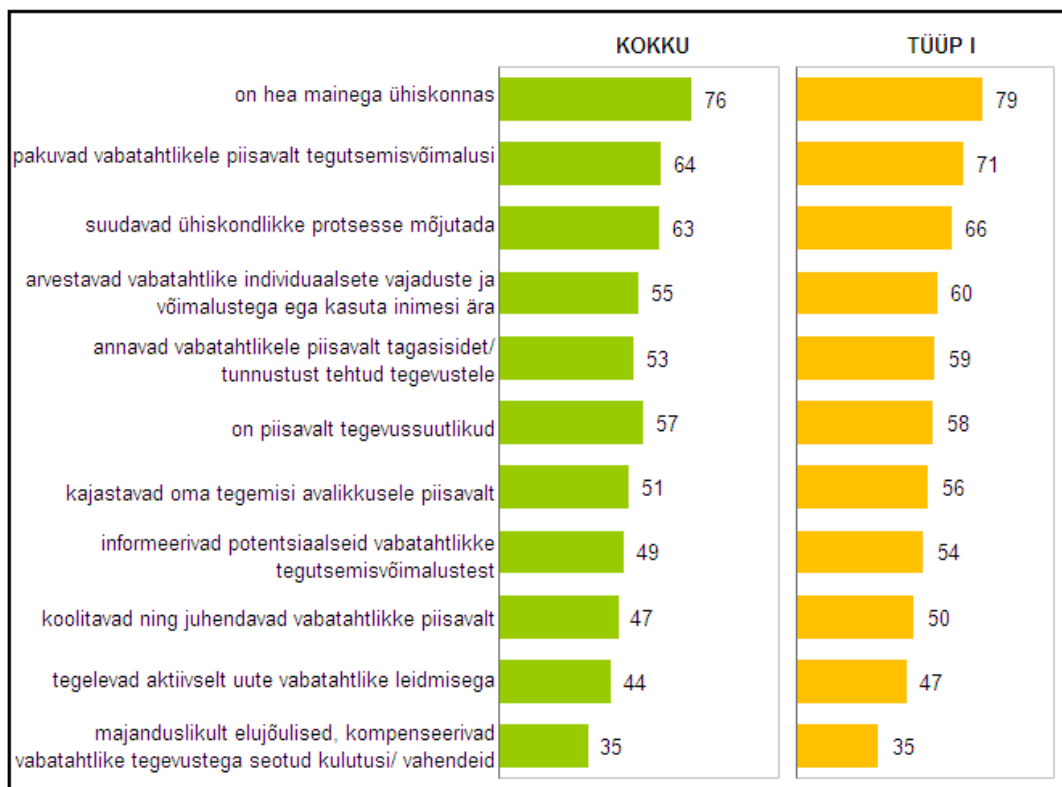
Organisatsioonide heas maines on enam veendunud naised ning eestlased, muust rahvusest inimesed ei oska keskmisest sagedamini oma hinnangut organisatsioonide maine erinevatele aspektidele (nt tegevussuutlikkus või piisava tegutsemisvõimaluste pakkumine) anda või on pigem negatiivsed.

Vanusegrupp 15–24 a on pigem positiivsemad, samas ootavad nad teistest enam seda, et organisatsioonid nende vajaduste ja võimalustega arvestaksid. Kõige kriitilisem on keskmine vanusegrupp (25–34 a), kelle arvates ei paku organisatsioonid neile piisavalt tegutsemisvõimalusi. Selle tüübi vanemaealistel ja pensionäridel pole sagedamini antud küsimustes seisukohta. Naiste ja meeste hinnangud oluliselt ei erine.

Joonis 9. Tüübi I organisatsiooni tasandist tulenevad motivaatorid/takistused

Kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlikke koondavad organisatsioonid ...?

% kõikidest vastajatest (n=601); % tüübist I (n=314), (vastajad, kes vastasid täiesti või pigem nõus)

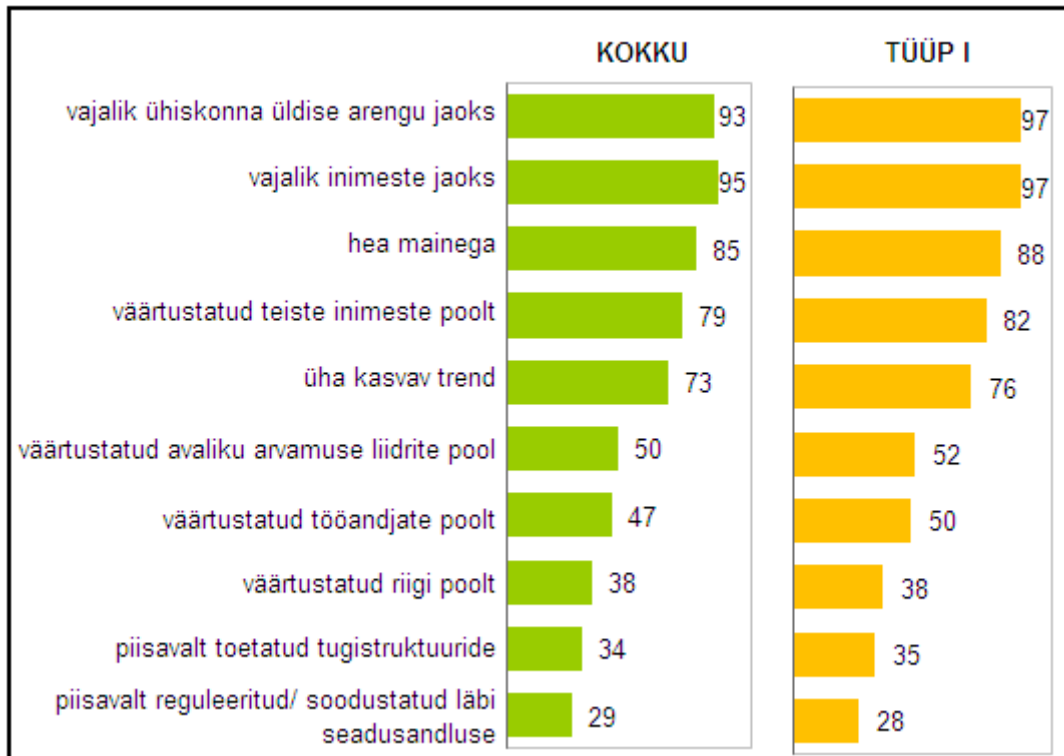

Vabatahtlikku tegevusse üldiselt suhtutakse väga soosivalt: pea kõik selle rühma vabatahtlikud leiavad, et see on vajalik ühiskonna ja inimese jaoks ning et see on Eestis hea mainega ja teised inimesed väärtustavad seda (vt joonis 10). Samas **ollakse kriitiline riigi suhtes:** vaid 38% selle rühma vastajatest leiab, et riik väärtustab vabatahtlikku tegevust, veel vähem on neid, kelle arvates on vabatahtlik tegevus seadusandluse kaudu piisavalt reguleeritud ja soodustatud. Ka võiks erinevate tugistruktuuridepoolne (nt koolituskeskused või muud tugiüksused) toetus olla suurem.

Joonis 10. Tüübi I keskkonna tasandist tulenevad motivaatorid/takistused

Kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlik tegevus üldiselt on ...?

% kõikidest vastajatest (n=601); % tüübist I (n=314), (vastajad, kes vastasid täiesti või pigem nõus)

Ka siinkohal on noorim vanuserühm (15–24 a) vabatahtliku tegevuse suhtes positiivsema hoiakuga kui vanemad, nõustudes oluliselt enam joonisel 10 esitatud väidetega. Vanemaealised (65 a ja vanemad) jäävad paljudes aspektides teistest vanuserühmadest enam vastuse võlgu, kuid usuvad siiski, et vabatahtlik tegevus on ühiskonnas hea mainega ja vajalik nii inimeste kui ka ühiskonna üldise arengu jaoks. Ka keskealised suhtuvad vabatahtlikku tegevusse soosivalt, kuid leiavad, et tööandjad võiks seda enam väärtustada. Meeste ja naiste hoiakutes erisusi ei avaldu. Suured erinevused ilmnevad aga vabatahtliku rahvusest tulenevalt – nimelt on eestlased vabatahtliku tegevuse suhtes oluliselt soosivamad kui muust rahvusest inimesed, nt usuvad eestlased muulastest enam, et vabatahtlik tegevus on üha kasvav trend ning et see on vajalik ja ühiskonnas hea mainega. Muust rahvusest selle rühma vabatahtlikest ei osanud nendes küsimustes paljud seisukohta võtta.

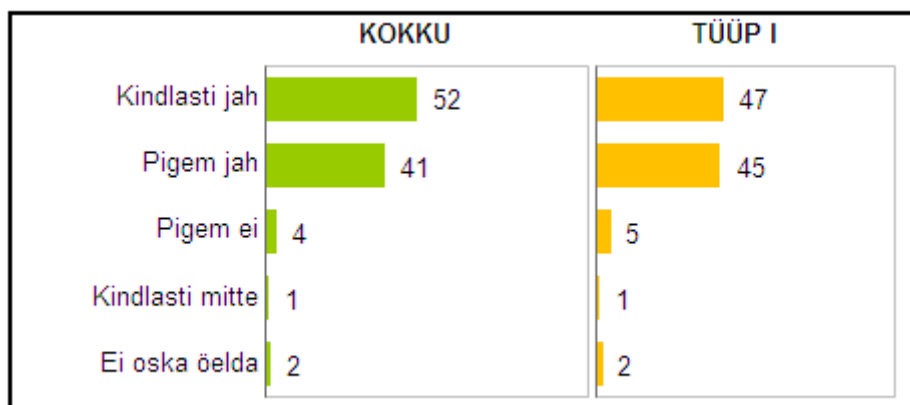
2.1.4 Valmisolek edaspidi vabatahtlikuna tegutseda

Pea kõik esimese rühma vabatahtlikud on valmis ka edaspidi vabatahtlikuna tegutsema (vt joonis 11). Samas on võrreldes teise rühmaga oluliselt vähem neid, kes on kindlasti valmis osalema, st vabatahtlikku tegevusse suhtutakse soosivalt, kuid **sellega tegeletakse siis, kui sobiv võimalus või tegevus n-ö ette juhtub**. Seega selleks, et esimese rühma vabatahtlikku aktiveerida, on vajalik pakkuda talle konkreetseid piiritletud tegevusi, sest temalt ei saa üldjuhul oodata uute initsiatiividega väljatulemist ja eestvedamist. Pigem on tegemist abilise, kes hea meelega lööb käe külge, kui talle näidatakse, mida on vaja teha.

Joonis 11. Tüübi I valmisolek tegutseda edaspidi vabatahtlikuna

Kuivõrd tõenäoliselt Te osalete ka edaspidi vabatahtlikus tegevuses?

% kõikidest vabatahtlikest (n=401); % tüübist I (n=314)

Vabatahtlikus tegevuses on kindlasti edaspidi valmis osalema naised ning eestlased, vähem mehed ning muust rahvusest inimesed. Suurima potentsiaaliga on vanem vanuserühm (50 a ja vanemad), nooremad pereinimesed (25–34 a) ja alla 10-aastase lapse või vanema inimese hoolduskohustust omavad inimesed on samuti avatud vabatahtlikus tegevuses osalema, kuid nende valmisolek on veidi kõhklev (vastates joonisel 11 esitatud küsimusele pigem jah).

Kokkuvõtteks võib esimest tüüpi ehk vähem aktiivsete vabatahtlike kohta erinevate ühiskonnagruppide rakendamise osas öelda järgmist. Väiksema sissetulekuga ja lihttööliste jaoks on oluline tunda ennast vajalikuna, tõenäoselt aga ei paku töö selleks piisavalt võimalusi, mistõttu saaks neile neid huvitavat vabatahtlikku tegevust pakkuda. Nooremaid (15–34 a) ja keskharidusega vabatahtlikke huvitavad eelkõige võimalused saada uusi teadmisi ja kogemusi ning tõsta tööturul enda konkurentsivõimet, mistõttu on oluline pakkuda neile õpiprotsessi – juhendada ja koolitada ning anda panuse kohta tagasisidet. Vanemaid inimesi (50–64 a) huvitab aga eelkõige võimalus teisi aidata, mistõttu saab neid rakendada nt sotsiaalvaldkonnas. 35–49 a arvates ei väärtusta tööandjad vabatahtlikku tegevust piisavalt, mistõttu oleks vaja tõsta nii vabatahtliku tegevuse ja erialase kogemuse väärtust kui ka luua võimalusi tööpäeva asendamiseks vabatahtliku tegevusega. Et mitte-eestlased on vähe kursis vabatahtliku tegevuse võimalustega, siis tasub kommunikatsiooni planeerimisel neile eraldi tähelepanu pöörata.

2.2 Tüüp II: aktiivne, projektides kaasalööv ja uute kogemuste saamisel põhinev

Antud alapeatükis vaadatakse nn teist vabatahtlike rühma, kes on esimese rühmaga võrreldes aktiivsem, tegeledes erinevate tegevustega oluliselt enam. **Antud tüüp moodustab 17% kõikidest vabatahtlikest.**

2.2.1 Sotsiaal-demograafiline taust

Võrreldes esimese vabatahtlike rühmaga on teises rühmas enam naisi, kõrgharidusega inimesi, eestlasi ning oluliselt rohkem noori (15–24 a, aga ka kuni 34 a) ning seetõttu ka õpilase/üliõpilase staatuses olevaid inimesi. Oluliselt enam töötab selle rühma vabatahtlikke avalikus sektoris ning nende sissetulek pereliikme kohta on keskmisest kõrgem. Võrreldes esimese rühmaga on nende hulgas enam väikelapse või muud hoolduskohustust omavaid inimesi (vt lisas 2 toodud joonis 2_7).

2.2.2 Vabatahtlikuna tegutsemise tegevused ja valdkonnad

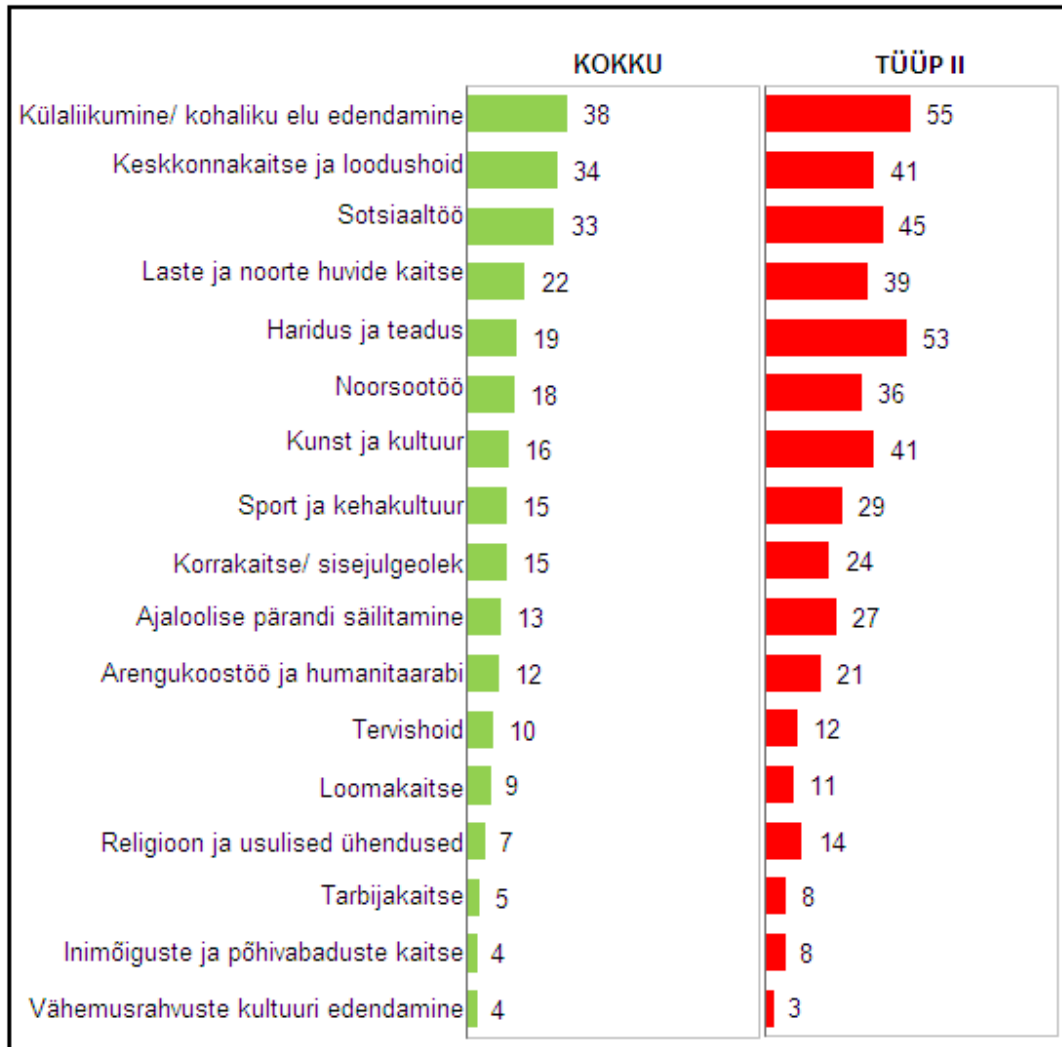
Peamiseks tegevuseks on teavitustöö tegemine, samuti projektide kirjutamine ning inimestele abi pakkumine (vt joonis 4). Ligi pooled sellesse tüüpi kuuluvad vabatahtlikud on seotud ka ürituste või koolituste korraldamisega või ka administratiivse töö, transpordiabi pakkumise või kodanikuühenduse juhtimises osalemisega.

Teavitustööd on enam kui kolmandikul juhtudel (37%) tehtud haridus- ja teadus, samuti külaliikumise/kohaliku elu edendamise valdkonnas (31%) (vt Lisa 2 joonis 2_8.1). Pooltel juhtudel (53%) on vabatahtlikuna tegutsetud omaalgatuslikult ning alla pooltel juhtudel on olnud nii eestvedaja (38%) kui ka aktiivse osaleja rollis (39%). Üle poole (61%) teavitustööd teinud vabatahtlikest on selle tegevusega tegeleenud perioodiliselt, mis enamikul juhtudel tähendab vähemalt ühte korda 2-3 kuu jooksul või tihedamini (vt Lisa 2 joonis 2_8.2).

Külaliikumine, haridus ja teadus ning ka sotsiaaltöö on peamised selle rühma tegutsemise valdkonnad. Ka kunsti ja kultuuri ning keskkonnakaitse ja loodushoiuga tegeletakse aktiivselt, muude tegevustega veidi vähem (vt joonis 12).

Joonis 12. Tüübi II vabatahtlikuna tegutsemise valdkonnad

% kõikidest vabatahtlikest (n=401); % tüübist II (n=65)

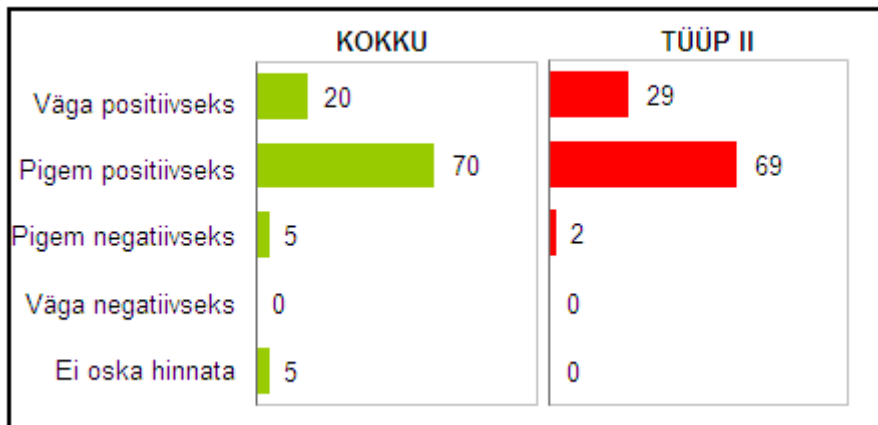
2.2.3 Vabatahtlikuna tegutsemise motivaatorid ja takistavad tegurid

Pea kõikidel selle rühma vabatahtlikel on senisest tegutsemise kogemusest positiivne mälestus, võrreldes esimese tüübiga on nende hulgas enim kogemust väga positiivseks hinnanud inimesi (vt joonis 13). Sarnaselt aga esimese tüübiga on peamise probleemina vabatahtlikuna tegutsemisel nimetatud ajapuudust (vt joonis 14), mida on enim märkinud keskmine vanusegrupp (35–49 a).

Joonis 13. Tüübi II hinnang senisele vabatahtlikuna tegutsemise kogemusele

Milliseks Te üldiselt hindate oma senist kogemust vabatahtlikuna tegutsemisel?

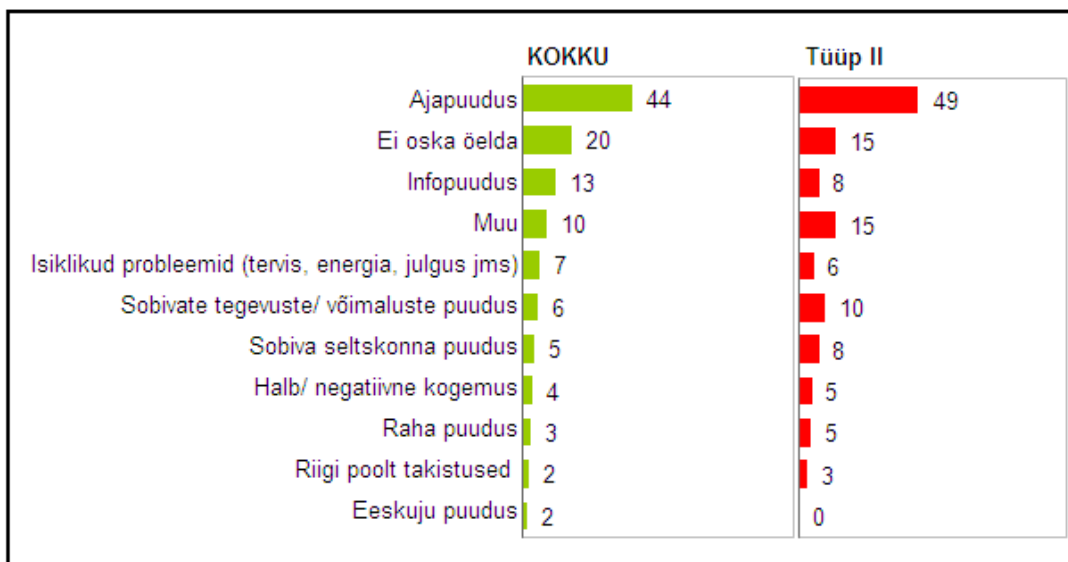
% kõikidest vabatahtlikest (n=401); % tüübist II (n=65)

Joonis 14. Tüübi II hinnang vabatahtlikuna tegutsemise peamisele probleemile

Mis on olnud Teie jaoks vabatahtlikuna tegutsemisel peamine probleem või takistus?

% kõikidest vabatahtlikest (n=401); % tüübist II (n=65)

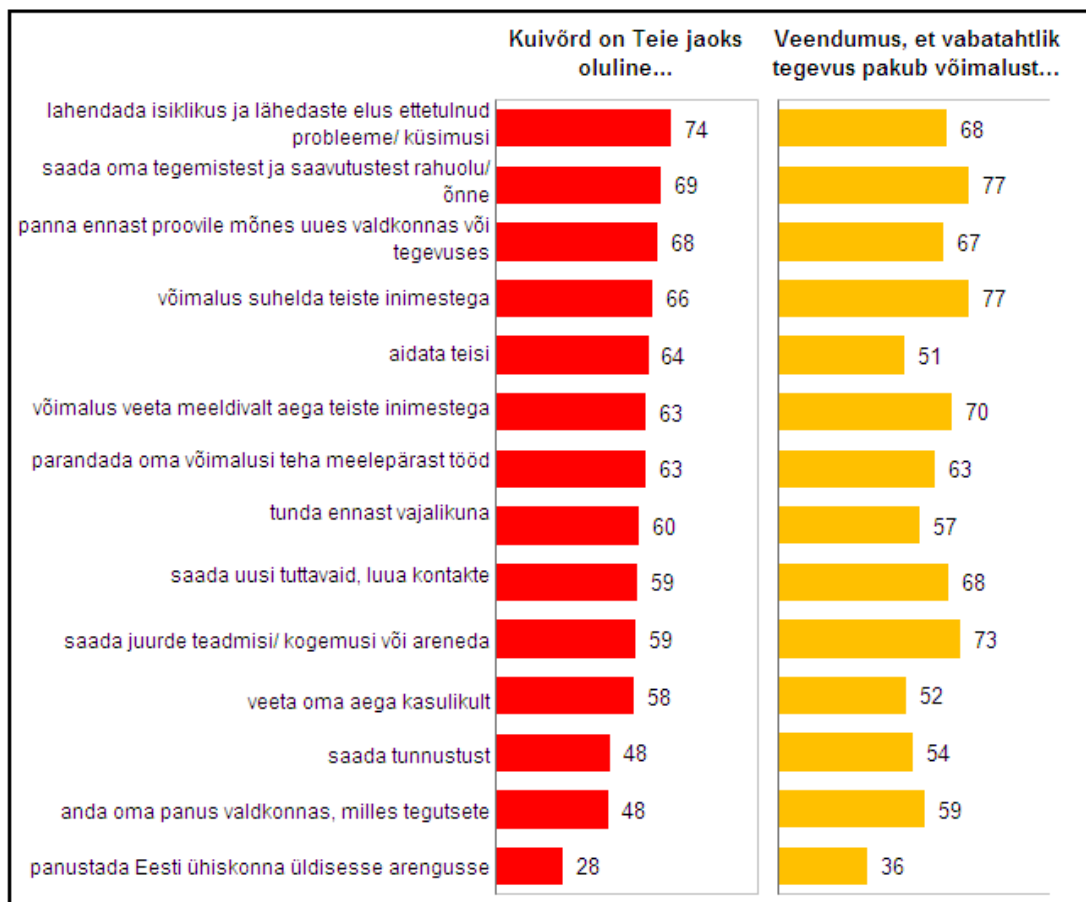
Järgneval joonisel on toodud teise rühma peamised individuaalsed motivaatorid vabatahtlikuna tegutsemisel (vt joonis 15). Esmalt küsiti, kuivõrd on nende jaoks üks või teine inimelu aspekt oluline ning seejärel uuriti samade aspektide kohta, kuivõrd vabatahtlik

tegevus neile selle vajaduse rahuldamist võimaldab. Teise rühma suurimaks takistavaks teguriks vabatahtlikuna tegutsemisel võib olla soov aidata teisi, mida peab väga oluliseks 64% vastajatest, kuid vaid 51% leiab, et vabatahtlik tegevus pakub selleks võimalusi. Sama tendents ilmneb ka mõnede teiste aspektide puhul (nt soov lahendada oma isiklikus või lähedaste elus ette tulnud probleeme või vajadus tunda ennast vajalikuna), kuid nende puhul ei ole lõhed nii märkimisväärsed.

Üldiselt võib öelda, et selle rühma vabatahtlikele on esimese rühmaga võrreldes olulisemad **enesearendamise ja karjääriga seotud motivaatorid**: nt vajadus saada juurde teadmisi/kogemusi või areneda (48% I tüüp vs 59% II tüüp), parandada oma võimalusi teha meelepärast tööd (44% I tüüp vs 63% II tüüp) ning vajadus panna ennast proovile mõnes uues valdkonnas (38% I tüüp vs 68% II tüüp). Samuti tuntakse oluliselt enam vajadust anda oma panus valdkonnas, milles tegutsetakse (34% I tüüp vs 48% II tüüp), (vt joonised 8 ja 15).

Joonis 15. Tüübi II individuaalsed motivaatorid/takistused

% tüübist II, need, kes vastasid „väga oluline“ küsimusele „*Kuivõrd on Teie jaoks oluline ...?*“ ning „täiesti nõus“ küsimusele „*Kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlikuna tegutsemine pakub Teile võimalust ...?*“

Antud rühma puhul ei ilmne individuaalsete motivaatorite osas vanuselisi iseärasusi, küll aga soolisi. Nimelt on antud rühma kuuluvate naissoost vabatahtlike olulisemad vajadused oma tegemistest ja saavutustest rahulolu ja õnne saavutamine ning isiklikus elus ettetulnud

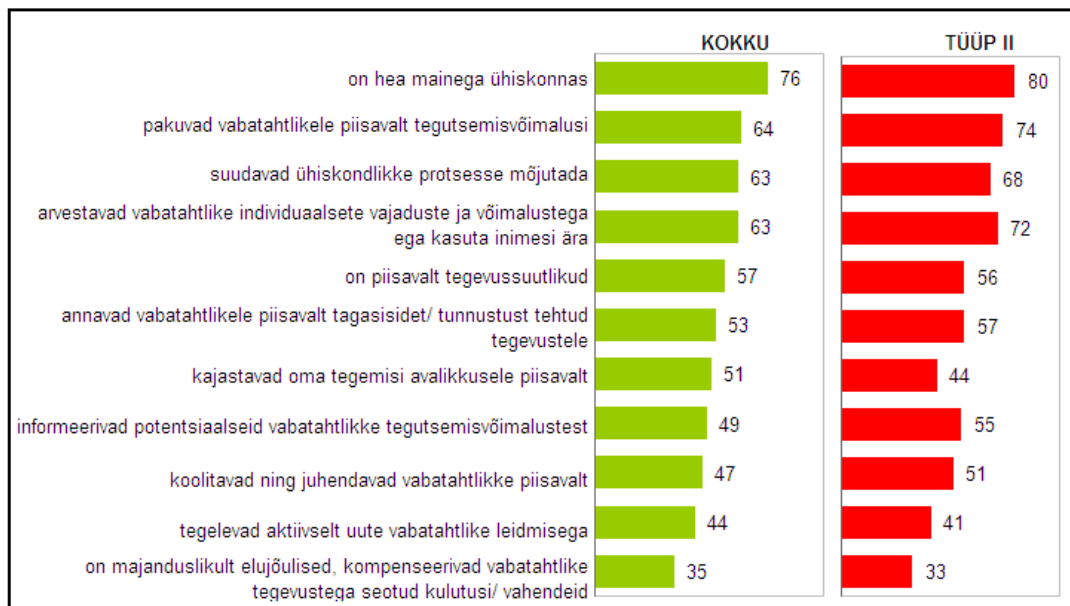
probleemide ja küsimuste lahendamine, samuti on naistele väga tähtis anda oma panus valdkonnas, milles tegutsetakse. Keskmiselt inimestele on väga oluline võimalus suhelda ja veeta meeldivalt aega teiste inimestega.

Sarnaselt esimese rühmaga usuvad ka nn aktiivsed vabatahtlikud seda, et vabatahtlikke koondavad **organisatsioonid on ühiskonnas hea mainega** ning et organisatsioonid pakuvad vabatahtlikele **piisavalt tegutsemisvõimalusi** (vt joonis 16). Samuti leiavad sarnaselt esimese rühmaga vähesed vabatahtlikud, et organisatsioonid on majanduslikult elujõulised. Erinevalt esimesest rühmast on aga nende vabatahtlike osakaal suurem, kelle arvates arvestatakse organisatsioonides vabatahtlike individuaalsete vajaduste ja võimalustega, mis võib tuleneda ka aktiivsemast kokkupuutest ja vabatahtliku enda n-ö mõjujõust organisatsioonides. Oluliselt **kriitilisemad** on teise rühma vabatahtlikud aga **teavitustegevuste** osas (kriitilisemad on kõrgharidusega ja naissoost teise rühma vabatahtlikud), st oluliselt vähem on neid, kelle arvates kajastavad organisatsioonid oma tegemisi avalikkusele piisavalt (vt ka joonis 8). Muid statistiliselt olulisi sotsiaal-demograafilises taustas ei ilmne, st teise rühma vabatahtlike hoiakud organisatsioonide suhtes on sarnased.

Joonis 16. Tüübi II organisatsiooni tasandist tulenevad motivaatorid/takistused

Kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlikke koondavad organisatsioonid ...?

% kõikidest vastajatest (n=601); % tüübist II (n=65), (vastajad, kes vastasid täiesti või pigem nõus)

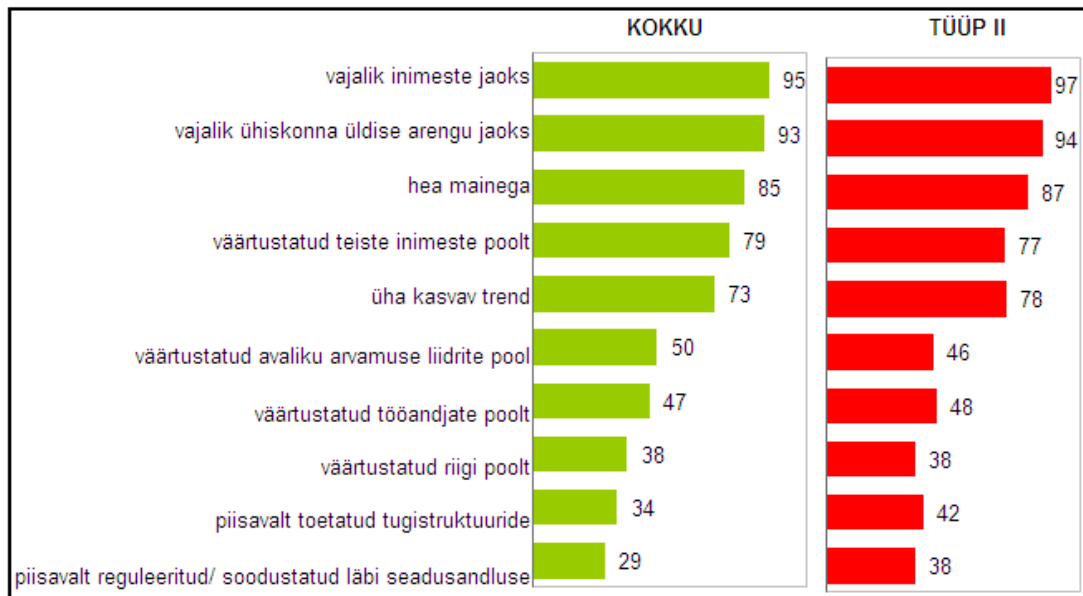

Nii nagu esimese rühma puhul leiavad pea kõik teise rühma vabatahtlikud, et vabatahtlik tegevus on üldiselt vajalik nii inimeste kui ka ühiskonna jaoks, samuti usutakse, et see on ühiskonnas hea mainega ning üha kasvav trend (vt joonis 17). Võrreldes esimese rühmaga on nad aga **vähem kriitilisemad riigi tegevuse suhtes** (nt vrd 42% II rühmast vs 38% I rühmast leiab, et vabatahtlik tegevus on väärtustatud riigi poolt; 38% II rühmast vs 28% I rühmast leiab, et vabatahtlik tegevus on piisavalt reguleeritud/ soodustatud läbi seadusandluse). Ka tugistruktuuride olemasolu osas on teise rühma vabatahtlike arvamus positiivsem, st enam on neid, kelle arvates on praegune vabatahtlik tegevus piisavalt toetatud tugistruktuuridega (vt ka joonis 9). Võib eeldada, et teise rühma vabatahtlike kokkupuude organisatsioonide ja valdkonnaga on tihedam, st **nad on valdkonna arengutest enam informeeritud** ning seega nende hinnang ka positiivsem. Statistiliselt olulisi erisusi sotsiaal-demograafilises taustas ei saa välja tuua ka siinkohal, st teine vabatahtlike tüüp on oma hoiakutelt võrdlemisi ühtne.

Joonis 17. Tüübi II keskkonna tasandist tulenevad motivaatorid/takistused

Kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlik tegevus üldiselt on ...?

% kõikidest vastajatest (n=601); % tüübist II (n=65), (vastajad, kes vastasid täiesti või pigem nõus)

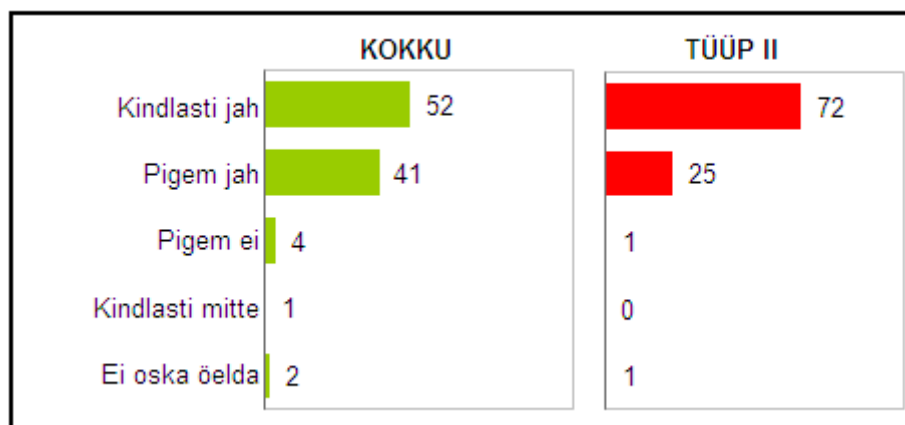
2.2.4 Valmisolek edaspidi vabatahtlikuna tegutseda

Enamik (72%) teise rühma vabatahtlikest on kindlasti valmis edaspidi vabatahtlikuna tegutsema (vt joonis 18), seega võib öelda, et antud rühma puhul on **vabatahtlikuks olemine teadlik ning piisavalt motiveeritud tegevus**. Teise rühma vabatahtliku aktiivsusest tulenevalt saab talle anda ka organiseerimist ja eestvedamist nõudvaid ülesandeid, väga piiritletud konkreetsete tegevuste vastu ei pruugi tal huvi olla.

Joonis 18. Tüübi II valmisolek tegutseda edaspidi vabatahtlikuna

Kuivõrd tõenäoliselt Te osalete ka edaspidi vabatahtlikus tegevuses?

% kõikidest vabatahtlikest (n=401); % tüübist II (n=65)

Vabatahtlikuna on kindlasti valmis edasi tegutsema enam eestlased, alla 10-aastase lapse või vanema inimese hoolduskohustust omavad ning 25–34 a vabatahtlikud.

3. Infoallikad ja teadlikkus vabatahtliku tegevuse osas

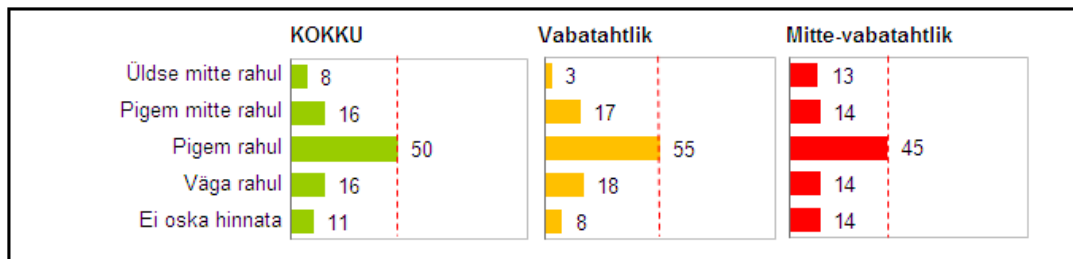
Käesolevas peatükis antakse ülevaade teadlikkusest vabatahtliku tegevuse kohta ning peamistest infoallikatest. Esmalt tuuakse üldtulemused võrreldes vabatahtlike mittevabatahtlikega, seejärel esitatakse tulemused ka eelmises peatükis vaadeldud vabatahtlike tüüpide kaupa.

Üle poole (66%) vastajatest on vabatahtliku tegevuse alase informatsiooni kättesaadavusega rahul, sh pooled (50%) vastajatest on pigem ja 16% väga rahul. **Mittevabatahtlikud on informatsiooni kättesaadavusega oluliselt vähem rahul kui vabatahtlikud:** 27% mittevabatahtlikest ja 20% vabatahtlikest on info kättesaadavusega üldse mitte või pigem mitte rahul (vt joonis 19). Mittevabatahtlikest on informatsiooni kättesaadavusega rahulolevaimad pensionärid, kelle huvi aga vabatahtliku tegevuse kohta on noorematest veidi madalam.

Joonis 19. Rahulolu vabatahtliku tegevuse alase informatsiooni kättesaadavusega

Kuivõrd rahul Te olete vabatahtliku tegevuse alase informatsiooni kättesaadavusega? Kas ...?

% vastajatest vastavas segmendis

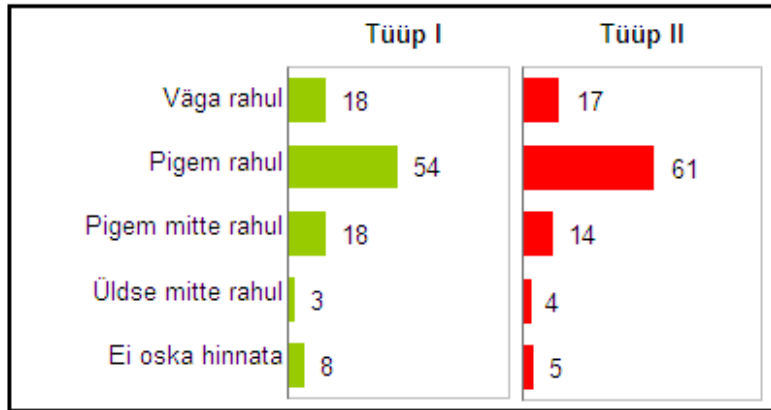

Vaadates rahulolu vabatahtlike tüübiti, näeme, et esimese tüübi hulgas on veidi enam rahulolematuid vabatahtlikke (vt joonis 20).

Joonis 20. Rahulolu vabatahtliku tegevuse alase informatsiooni kättesaadavusega vabatahtlike tüübiti

Kuivõrd rahul Te olete vabatahtliku tegevuse alase informatsiooni kättesaadavusega?

% vastavast sihtrühmast

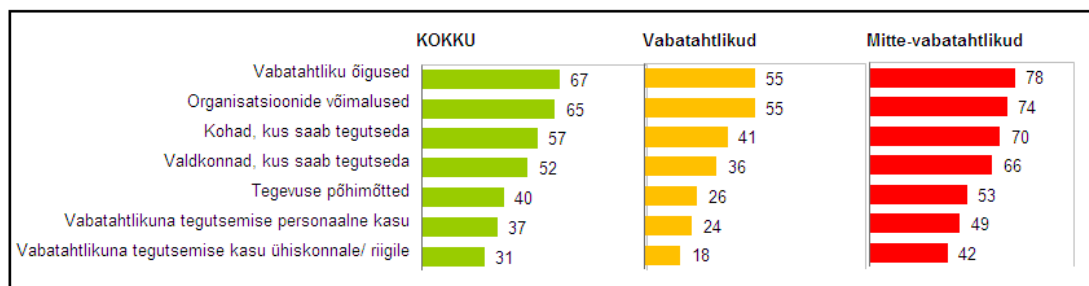
Esimese tüübi puhul on informatsiooni kättesaadavusega kõige rohkem rahul naised, vanemaealised inimesed ja eestlased ning vähem rahul muust rahvusest vabatahtlikud. Teise tüübi puhul statistiliselt olulisi erinevusi välja tuua ei saa.

Üldiselt peetakse end teadlikuks vabatahtliku tegevuse üldistest põhimõtetest ja selle kasust nii Eestile üldiselt kui ka isiklikul tasandil, kuid **teadlikkust konkreetselt** vabatahtliku õigustest, valdkondadest ja kohtadest, kus saab vabatahtlikuna tegutseda ning organisatsioonide pakutavatest võimalustest **hinnatakse madalamalt** (vt joonis 21).

Joonis 21. Mitteteadlikkus vabatahtlikuna tegutsemise aspektidest

Milliseks Te hindate enda teadlikkust järgmistest vabatahtliku tegevuse valdkondadest ...?

% vastajatest vastavas segmendis (üldse või pigem mitte teadlik)

Mittevabatahtlikud hindavad oma teadlikkust madalamalt kui vabatahtlikud ja seda kõikides vaadeldud aspektides. Mittevabatahtlikest hindavad oma teadlikkust madalaimaks 25–34.

aastased (eriti vabatahtliku tegevuse üldised põhimõtted ja selle kasu nii inimesele kui ka ühiskonnale), samuti muust rahvusest eestimaalased (pea kõikides vaadeldud aspektides).

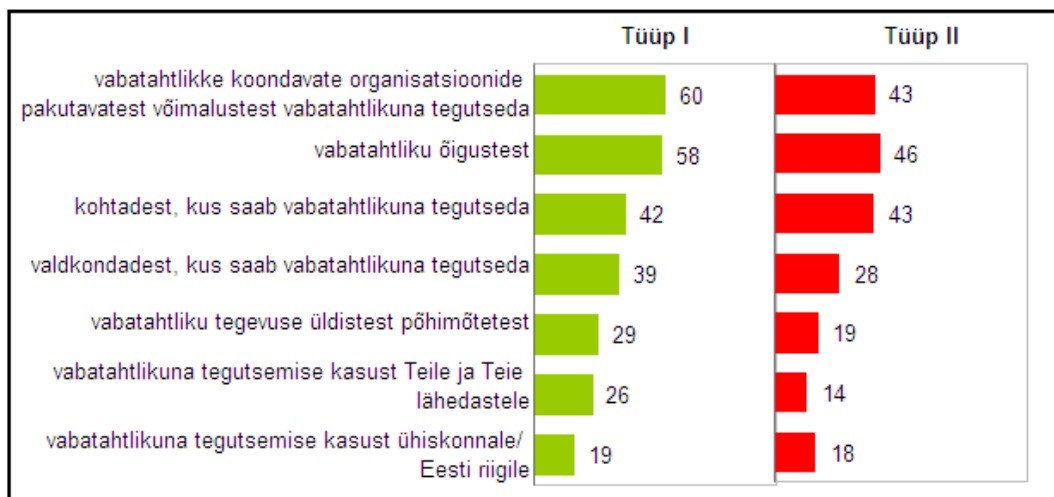
Vabatahtlikud on kõige vähem teadlikud vabatahtlike õigustest ja organisatsioonide pakutavatest võimalustest vabatahtlikuna tegutseda.

Võrreldes teadlikkust vabatahtlike tüübiti, näeme, et esimene rühm hindab enda teadlikkust pea kõikides aspektides madalamaks, eriti tulevad esile vabatahtlike õigused ja organisatsioonide pakutavad võimalused vabatahtlikuna tegutseda (vt joonis 22).

Joonis 22. Mitteteadlikkus vabatahtlikuna tegutsemise aspektidest tüüpide lõikes

Milliseks Te hindate enda teadlikkust ...?

% vastajatest vastavas segmendis (üldse või pigem mitte teadlik)

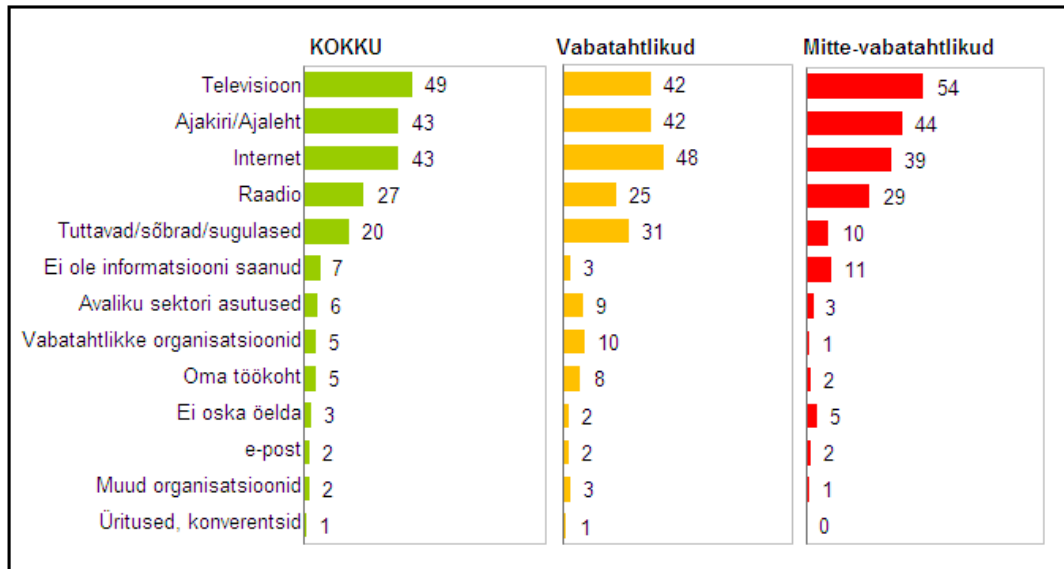
Esimese rühma vabatahtlike seas eristuvad noored (15–24 a), kes hindavad oma teadlikkust kõikides aspektides vanematest vanuserühmadest veidi kõrgemalt. Lisaks eristuvad tugevalt muust rahvusest eestimaalased, kes hindavad oma teadlikkust vabatahtlikust tegevusest eestlastega võrreldes oluliselt madalamalt. Teise rühma vabatahtlike osas statistiliselt olulisi erinevusi ei ilmnenud.

Peamise infoallikana vabatahtliku tegevuse kohta nimetati televisiooni, kuid ka muid **massimeediakanaleid** (nt ajalehed/ajakirjad ning raadio), (vt joonis 23).

Joonis 23. Infoallikad, kust vabatahtliku tegevuse kohta on informatsiooni saadud

Palun nimetage kolm Teie jaoks kõige olulisemat infoallikat, kust Te olete vabatahtliku tegevuse kohta peamiselt informatsiooni saanud, alustades kõige olulisemast.

% vastajatest vastavas segmendis

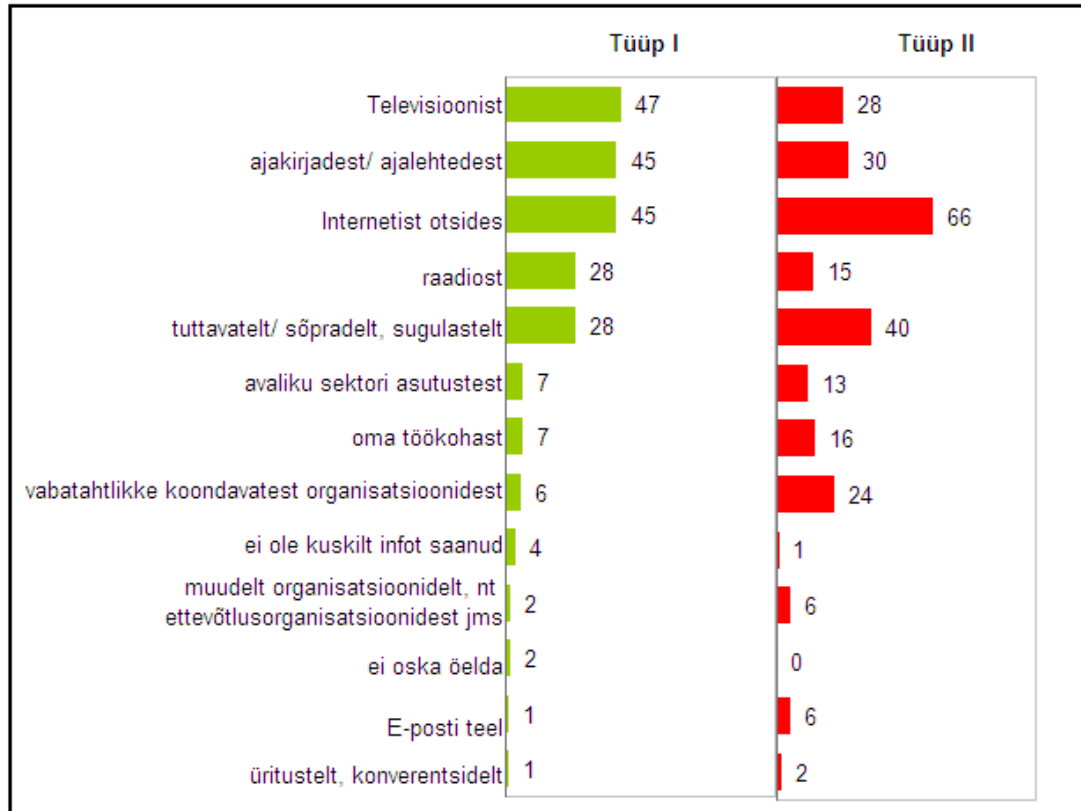
Vabatahtlikud on oluliselt enam informatsiooni saanud tuttavatel/sõpradelt, vabatahtlike koondavatest organisatsioonidest, ka avaliku sektori asutustest ja oma töökohast. Mittevabatahtlikud on peamise kanalina nimetanud televiiooni.

Võrreldes infoallikaid vabatahtlike tüübiti, näeme, et esimene tüüp on oluliselt enam vabatahtlikust tegevusest kuulnud **massimeediat**, eelkõige televiioonist ja ajalehtedest/ajakirjadest. Teise tüübi puhul on olulisimaks kanaliks aga **internet**, kust on informatsiooni **ise otsitud**. Oluliselt teisel kohal infoallikana on tuttavad/sõbrad/sugulased (vt joonis 24).

Joonis 24. Infoallikad vabatahtlike tüübiti

Palun nimetage kolm Teie jaoks kõige olulisemat infoallikat, kuts Te olete vabatahtliku tegevuse kohta peamiselt informatsiooni saanud, alustades kõige olulisemast.

% vastavast sihtrühmast

Sotsiaal-demograafilist tausta vaadates ilmnevad nii vabatahtlike kui ka mittevabatahtlike osas samad tendentsid: noored (15–24 a) leiavad vabatahtliku tegevuse kohta informatsiooni peamiselt internetist ise otsides, vanemaealised kuulavad aga peamiselt raadiot. Keskmisest sagedamini on vanemaealised informatsiooni saanud ka muudest organisatsioonidest, nt ametiühingutest või pensionäre koondavatest organisatsioonidest. Palgatöötajate, sh avaliku sektori asutuste töötajate jaoks on infoallikaks sagedamini olnud töökoht. Massimeediakanalid nagu raadio ja televisioon on infoallikaks olnud enamasti eestlastele ning vähem muulastele.

Kokkuvõttes saab välja tuua, et vabatahtlikuks olemise üldistest põhimõtetest peetakse ennast teadlikuks, vabatahtlikku tegevust peetakse vajalikuks nii üksikisiku kui ka ühiskonna tasandil. Teadlikkust konkreetselt (nt vabatahtliku õigused, kohad, kus saab vabatahtlikuna tegutseda jms) aga hinnatakse madalamaks, eriti madalaks hindavad seda mitte-vabatahtlikud ning ka muust rahvusest inimesed.

4. Organisatsiooni mõju vabatahtliku kogemusele

Vabatahtlikud panustavad oma aega selle eest otsest rahalist tasu saamata, mistõttu on väga oluline hoida vabatahtliku motivatsiooni ja seda panuse kvaliteedi tõstmiseks maksimeerida. Et peaaegu pooled vabatahtlikest (46%) panustavad kas kodanikeühenduse, riikliku organisatsiooni või tööandja kaudu, siis on vabatahtlike motivatsiooni maksimeerimisel oluline uurida seda, mida vastavad organisatsioonid saavad siinkohal teha. Esiteks saab käesoleva uuringu andmete põhjal uurida, kas organisatsioonide käitumine vabatahtlikuga mõjutab seda, kuivõrd vabatahtlik leiab, et see tegevus pakub tema jaoks olulist kogemust. Teiseks saab selle info põhjal koostada soovitusi vabatahtlike abi kasutavatele organisatsioonidele, kuidas maksimeerida vabatahtlike motivatsiooni. Et rahulolematuid vabatahtlikke sattus küsitluse vähe ja neid kirjeldada ei saa, siis uurime lähemalt, mille poolest erineb väga rahul ja pigem rahulolevate vabatahtlike kogemus.

4.1 Organisatsioonide mõju vabatahtliku tegevuse hinnangule

Kõige informatiivsem oleks uurida organisatsiooni käitumise mõju vabatahtliku rahulolele valdkondade kaupa, kuid vastajate vähese arvu ja vabatahtlike erinevate motiivide tõttu pole seda kahjuks võimalik teha. Küll aga saab tuua välja hea organisatsiooni omadused üldisemalt.. Väga rahulolevate vabatahtlikega organisatsioonid eristab pigem rahulolevatest see, et vabatahtlikele pakutakse piisavalt tegutsemisvõimalusi ja potentsiaalseid vabatahtlike informeeritakse tegutsemisvõimalustest. Organisatsioonid, kelle vabatahtlikud soovivad edaspidi kindlasti vabatahtlikuna panustada, eristab teistest see, et nad pakuvad vabatahtlikele piisavalt tegutsemisvõimalusi, annavad vabatahtlikele piisavalt tagasisidet ja tunnustavad neid ning informeerivad potentsiaalseid vabatahtlikke tegutsemisvõimalustest.¹

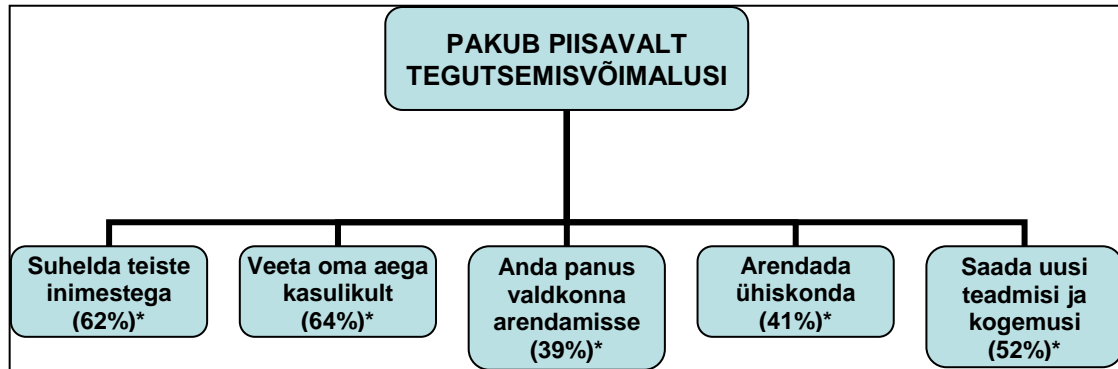
4.2 Organisatsiooni mõju vabatahtlike motiividele²

Järgnevalt uurime lähemalt erinevaid vabatahtlike motiive ja missugused organisatsiooni tegevused neid positiivselt mõjutavad. Erinevad vabatahtlike motiivid ja organisatsiooni käitumist kirjeldavad iseärasused on tuvastatud 2008. aastal koostatud kirjanduse analüüsi, Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskuse soovitude ja isikliku kogemuse baasil. Organisatsioonid, mis pakuvad vabatahtlikele piisavalt tegutsemisvõimalusi, motiveerivad neid vabatahtlikke, kelle jaoks on selle tegevuse juures olulised motiivid teiste inimestega suhtlemine, oma aja kasulikult veetmine, oma panuse andmine valdkonna arendamisse, ühiskonna üldine arendamine, meelepärase töö tegemise võimaluste arendamine ning uute teadmiste ja kogemuste saamine. Erinevate tegutsemisvõimaluste pakkumine vabatahtlikele on üks põhiline viis, kuidas neile huvipakkuvas valdkonnas meelepärast rakendust leida.

¹ Vt regressioonanalüüsi tabeleid LISAs 3

² Vt regressioonanalüüsi tabeleid LISAs 3

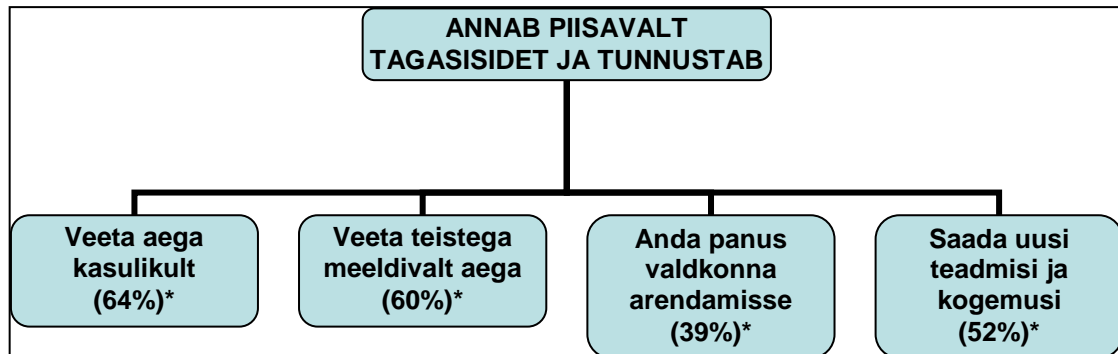
Joonis 25. Kui organisatsioon pakub vabatahtlikule piisavalt tegutsemisvõimalusi, siis ühtlasi motiveerib ta vabatahtlikke, kelle jaoks on olulised järgmised aspektid:

* osakaal vabatahtlikest, kelle jaoks on vastav aspekt väga oluline

Organisatsioonid, mis annavad vabatahtlikele piisavalt tagasisidet ja tunnustust, motiveerivad vabatahtlikke, kelle jaoks on oluline veeta oma aega kasulikult ja meeldivalt koos teistega, saada uusi teadmisi ja kogemusi ning ühtlasi anda oma panus valdkonna arendamisse. Paistab, et siinkohal on tegu suures osas suhtlemisaltide vabatahtlikega, kellele meeldib vahetu kontakt ja kes ei taha omaette nokitseda.

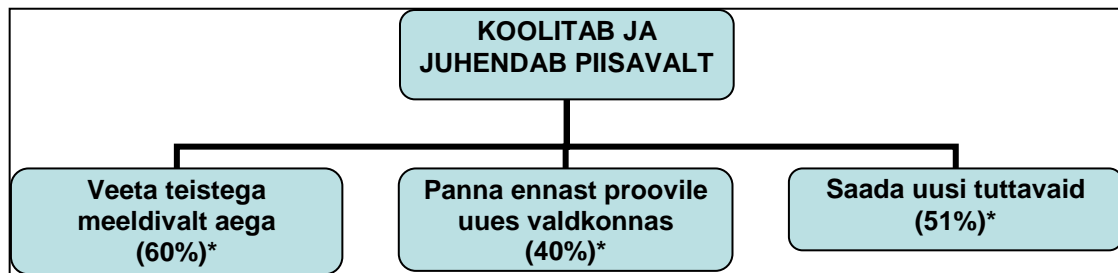
Joonis 26. Kui organisatsioon annab vabatahtlikule piisavalt tagasisidet ja tunnustab, siis ühtlasi motiveerib ta vabatahtlikke, kelle jaoks on olulised järgmised aspektid:

* osakaal vabatahtlikest, kelle jaoks on vastav aspekt väga oluline

Organisatsioonid, mis piisavalt koolitavad ja juhendavad vabatahtlikke, motiveerivad neid vabatahtlikke, kelle jaoks on oluline veeta teistega meeldivalt aega, panna ennast uues valdkonnas proovile ja saada uusi tutvavaid. Kahte viimast aspekti oluliseks pidavate vabatahtlike puhul on ilmselt tegu inimestega, kes otsivad uusi kogemusi, mistõttu on nendele positiivse kogemuse andmiseks ja vabatahtliku tegevuse juures hoidmiseks eriti oluline valdkonna tutvustamine ja mõningane teenäitamine. Juhul kui uute vabatahtlikega tegeletakse vähe, võib see vähendada nende huvi edaspidi vabatahtlikuna panustada.

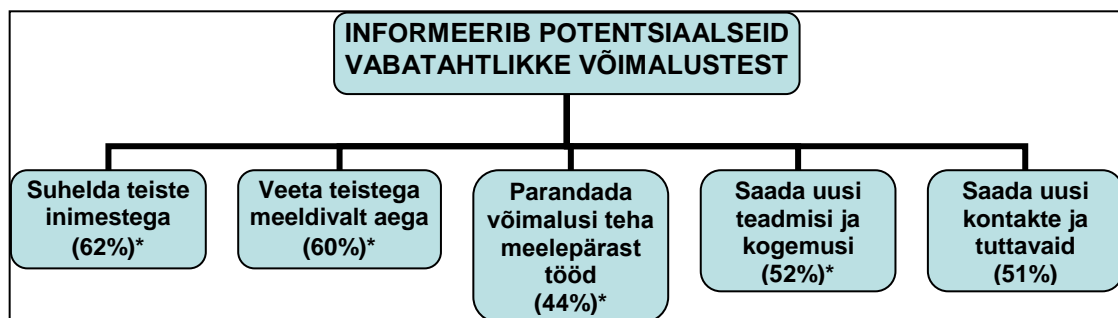
Joonis 27. Kui organisatsioon koolitab ja juhendab vabatahtlikke piisavalt, siis ühtlasi motiveerib ta vabatahtlikke, kelle jaoks on olulised järgmised aspektid:

* osakaal vabatahtlikest, kelle jaoks on vastav aspekt väga oluline

Organisatsioonid, mis informeerivad potentsiaalseid vabatahtlikke tegutsemisvõimalustest, motiveerivad vabatahtlikke, kelle jaoks on oluline suhelda teiste inimestega, veeta nendega meeldivalt aega, saada tunnustust, parandada võimalusi teha meelepärast tööd, saada uusi teadmisi, kogemusi ja kontakte. Potentsiaalsete vabatahtlike piisav informeerimine võimalustest on muuhulgas tegevus, mis eristab neid organisatsioone, kus inimesed tunnevad, et vabatahtlikuks olemine pakub neile häid kogemusi.

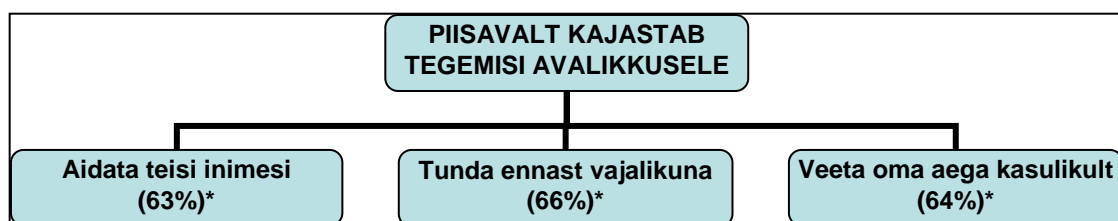
Joonis 28. Kui organisatsioon informeerib potentsiaalseid vabatahtlikke tegutsemisvõimalustest, siis ühtlasi motiveerib ta vabatahtlikke, kelle jaoks on olulised järgmised aspektid:

* osakaal vabatahtlikest, kelle jaoks on vastav aspekt väga oluline

Organisatsioonid, mis kajastavad piisavalt oma tegemisi avalikkusele, motiveerivad vabatahtlikke, kelle jaoks on oluline aidata teisi inimesi, tunda ennast vajalikuna ja veeta oma aega kasulikult. Selleks, et teisi inimesi aidata ja tunda ennast vajalikuna, ei piisa vaid organisatsioonisisestest tegevusest, vabatahtlikud hindavad kõrgemalt enda kogemust, kui organisatsioon kajastab piisavalt tegemisi ka avalikkusele.

Joonis 29. Kui organisatsioon kajastab piisavalt oma tegemisi avalikkusele, siis ühtlasi motiveerib ta vabatahtlikke, kelle jaoks on olulised järgmised aspektid:

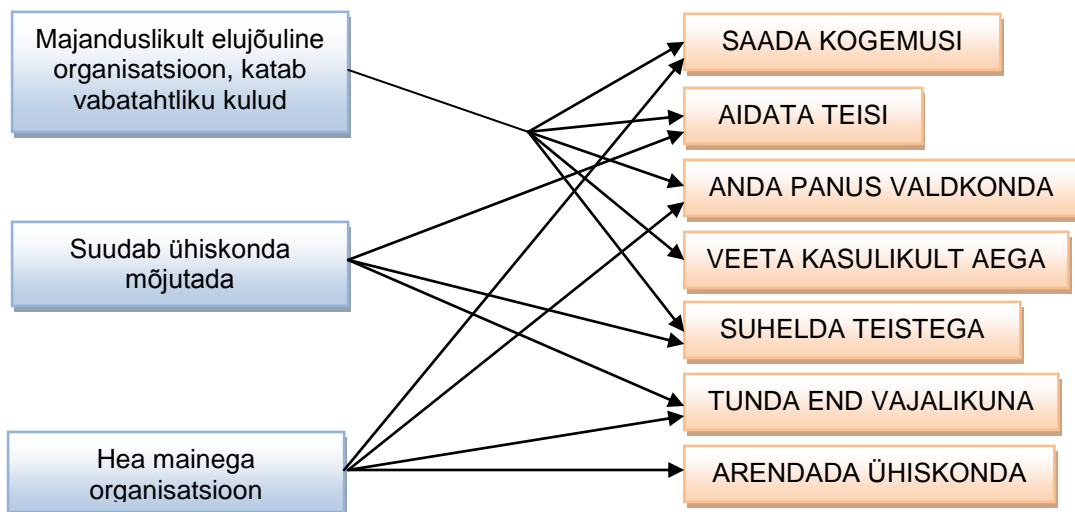

* osakaal vabatahtlikest, kelle jaoks on vastav aspekt väga oluline

Vähem olulisem tegevus on vabatahtliku kogemuse mõjutajana individuaalsete vajaduste ja võimalustega arvestamine, see mõjutab ainult neid vabatahtlikke, kelle jaoks on oluline motiiv teisi aidata.

Järgnevalt on kirjeldatud, kuidas organisatsiooni arengutase vabatahtliku kogemust mõjutab. Majanduslikult elujõuline organisatsioon, mis katab vabatahtliku tegevusega seotud kulusid, mõjub vabatahtlike kogemusele positiivselt kõige suurema hulga motiivide osas: saada uusi teadmisi ja kogemusi, aidata teisi, anda oma panus valdkonda, veeta aega kasulikult, suhelda teiste inimestega. Hea mainega organisatsioon avaldab vabatahtlike kogemusele positiivset mõju järgmiste motiivide osas: saada uusi teadmisi ja kogemusi, anda panus valdkonda, tunda ennast vajalikuna ja arendada ühiskonda üdiselt. Organisatsioon, mis suudab ühiskonda mõjutada, avaldab vabatahtlike kogemusele positiivset mõju järgmiste motiivide osas: soov teisi aidata, suhelda teiste inimestega ja tunda end vajalikuna.

Joonis 30. Organisatsiooni arengu tunnuste mõju vabatahtliku kogemusele

Vaatamata sellele, et erinevate motiividega vabatahtlike jaoks on olulised erinevad organisatsiooni tegevused, saab öelda, et kõik nimetatud organisatsioonipoolsed tegevused on olulised selleks, et vabatahtlikele positiivset kogemust anda ja nende motivatsiooni edaspidiseks panustamiseks maksimeerida. Siiski on aga oluline erinevat motivatsiooni-tüüpi vabatahtlike põhivajaduste tuvastamine. Uusi kogemusi ja teadmisi otsival vabatahtlikul kaob huvi, kui teda piisavalt ei juhendata ega anta tema tegevusele piisavalt tagasisidet, mis võimaldaks protsessist maksimaalselt õppida. Uusi vabatahtlikke ei saa tekkida, kui neile ei anta piisavalt informatsiooni tegutsemisvõimaluste kohta. Suhtlemisalt inimese huvi hoiab üleval see, kui tal on võimalik sümpaatsete inimestega koos kasulikult aega veeta, juhul kui ta peab omaette nokitsema, ei pruugi ta nii motiveeritud olla. Vabatahtlike huvi saab hoida üleval sellega, kui neile piisavalt erinevaid tegutsemisvõimalusi antakse. Selleks, et vabatahtliku panusest maksimaalselt kasu oleks, on vajalik olulisemaid tegemisi kajastada ka avalikkuses, et see suuremat kandepinda saaks. Samuti mõjuvad positiivselt vabatahtlike kogemusele ka organisatsiooni üldise arengu näitajad.

5. Mittevabatahtlikud ja nende huvi vabatahtlikus tegevuses osalemise vastu

5.1.1 Mittevabatahtlike sotsiaal-demograafiline taust

Uuringu raames küsitleti kokku 200 mittevabatahtlikku, nende vastajate sotsiaal-demograafiline profiil on esitatud Lisas 2 joonistel 2_2.1 ja 2_2.2. Mittevabatahtlike hulgas on enam vanemaealisi (65 a ja vanemad), alg- ja põhiharidusega inimesi, samuti lapsehoolduspuhkusel olevaid noori ning pensionäre. Samuti selgus, et üldiselt vabatahtlikus tegevuses osalemine ei pruugi sõltuda hoolduskohustuse olemasolust.

Siinkohal on oluline märkida, et mittevabatahtlikeks on antud uuringus loetud need vastajad, kes pole viimase 12 kuu jooksul vabatahtlikku tegevust teinud, arvestamata eelnevaid aastaid.

5.1.2 Võimalikud motivaatorid ja takistavad tegurid vabatahtlikuna tegutsemiseks

Enamik mittevabatahtlike pole vabatahtlikus tegevuses osalemiseks seni aega leidnud (46%) või pole selle peale mõelnud (23%), (vt joonis 31). Samas nimetab märkimisväärne osakaal mittevabatahtlikest, et nad ei tea, kus saab vabatahtlikuna tegutseda (20%) või pole leidnud huvipakkuvaid võimalusi (14%). Seega saab vabatahtlike arvu tõsta juba sellega, kui tegutsemisvõimalustest mittevabatahtlikele sihipäraselt teavitada.

Joonis 31. Põhjused, miks mittevabatahtlikud pole vabatahtlikus tegevuses osalenud

Mis põhjusel pole Te vabatahtlikuna mõnes tegevuses osalenud?

% mittevabatahtlikest, n=200

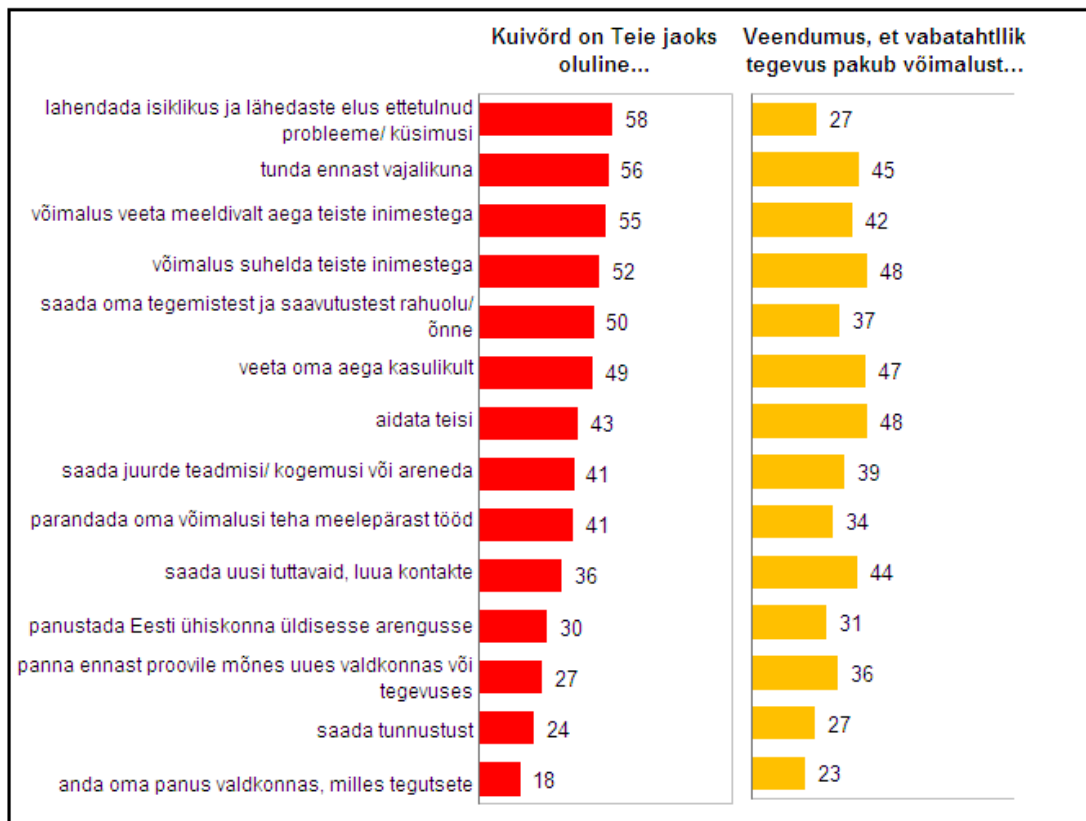
Ajapuudust on põhjuseks toonud statistiliselt oluliselt enam mehed ning oskustöölise/seadmeoperaatori/sõidukijuhi ametikohal töötavad inimesed. Vanemaealised (65

a ja vanemad) toovad teistest sagedamini põhjuseks kehva tervise. Määratlemata kodakondsusega isikud ei soovi vabatahtlikus tegevuses keskmisest sagedamini osaleda.

Vaadates mittevabatahtlike võimalikke motivaatoreid vabatahtlikus tegevuses osalemisel (vt joonis 32 ja 33), näeme, et võrreldes vabatahtlikega usuvad mittevabatahtlikud oluliselt enam, et **vabatahtlik tegevus ei pruugi rahuldada nende jaoks olulisi vajadusi**. See võib tuleneda ka kogemuse puudumisest, mistõttu mittevabatahtlikel on vabatahtliku tegevuse kasusse vähem usku. Näiteks on 58% mittevabatahtlikele väga oluline lahendada isiklikus elus ette tulnud probleeme või küsimusi, kuid oluliselt vähem (27%) nendest usub, et vabatahtlik tegevus pakub selleks võimalusi. Seega leitakse isiklike probleemide lahendamiseks sageli muud võimalused. Samuti ilmneb, et kui 41%-le mittevabatahtlikest on oluline parandada oma võimalusi teha meelepärast tööd, siis vaid 34% usub, et vabatahtlik tegevus pakub neile selleks võimalust.

Joonis 32. Mittevabatahtlike individuaalsed motivaatorid/takistused

% mittevabatahtlikest, n=200, need, kes vastasid „väga oluline“ küsimusele „*Kuivõrd on Teie jaoks oluline ...?*“ ning „täiesti nõus“ küsimusele „*Kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlikuna tegutsemine pakub Teile võimalust ...?*“

Pooled vastajatest (50%) tunnistavad, et nende jaoks on väga oluline vajadus saada oma tegemistest rahuolu ja õnne, kuid vaid 37% mittevabatahtlikest usub, et vabatahtlik tegevus seda vajadust rahuldab (vt joonis 32).

Mittevabatahtlike sotsiaal-demograafilise tausta analüüsist selgub, et naistele on olulisim motivaator teiste aitamine, vähem olulised aga uute tutvuste/kontaktide loomine ning võimalus suhelda teiste inimestega, samuti uute kogemuste/teadmiste saamine. Viimased motivaatorid

on vähem olulised ka vanemaelastele inimestele, kelle jaoks sobivad argumendid on pigem seotud teiste aitamise või aja kasulikuna veetmisega. Meestele on pigem oluline saada oma tegemistest rahuolu/õnne. Noored on seevastu arenemis- ja teadmishimulised ning soovivad ennast mõnes uues valdkonnas proovile panna. Samuti on noorte jaoks oluline saada oma tegemistele ka tagasisidet ning tunnustust. Keskealised (35–49 a) soovivad teistest vanuserühmadest sagedamini anda oma panuse valdkonnas, milles tegutsetakse.

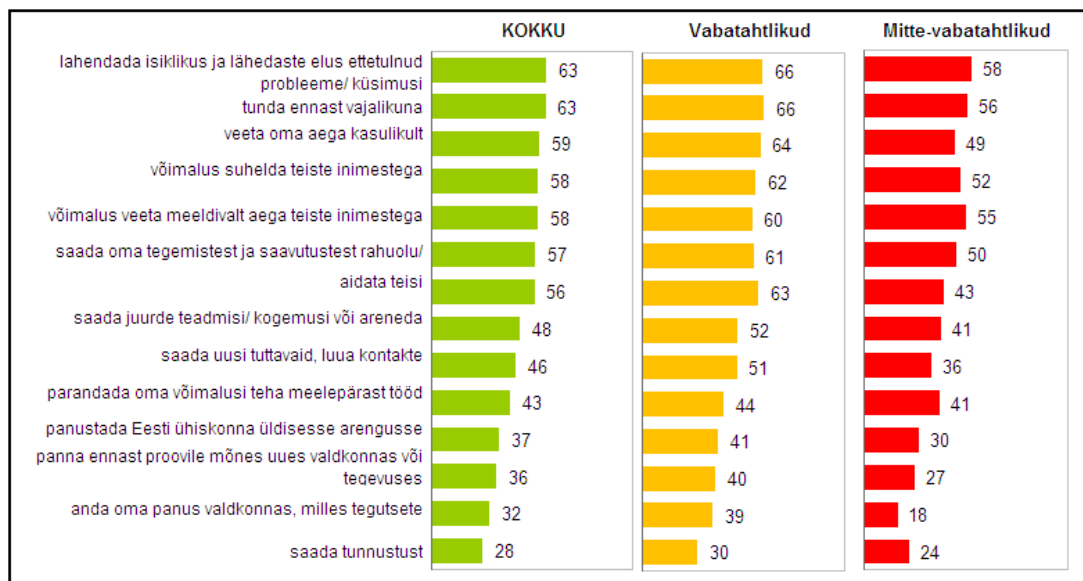
Suured erinevused ilmnevad ka rahvuslikes lõikes, nimelt on eestlaste jaoks oluliselt enam kui muust rahvusest inimestele vajalik panustada Eesti ühiskonna üldisesse arengusse. Samuti on teiste inimeste aitamine eestlaste jaoks olulisem vajadust kui muulaste jaoks. Muulased soovivad pigem tõsta oma isiklikku heaolu, nt parandada oma võimalusi teha meelepärast tööd.

Üldiselt on näha, et võrreldes vabatahtlikega on mittevabatahtlikud pea kõiki uuringus vaadeldud individuaalseid motivaatoreid hinnanud vähem olulisemaks (vt joonis 33a), nt teiste aitamise soovi on mittevabatahtlikud oluliselt madalamalt hinnanud (43% mittevabatahtlikud vs 63% vabatahtlikud), samuti Eesti ühiskonna üldisesse arengusse panustamise soovi (30% mittevabatahtlikud vs 41% vabatahtlikud) ning soovi anda oma panus valdkonnas, milles tegutsetakse (mittevabatahtlikud 18% vs vabatahtlikud 39%) jms.

Joonis 33a. Mittevabatahtlike ja vabatahtlike individuaalsete motivaatorite ja takistavate tegurite võrdlus (I)

Kuivõrd on Teie jaoks oluline ...?

% vastavast segmendist, (vastajad, kes vastasid väga oluline)

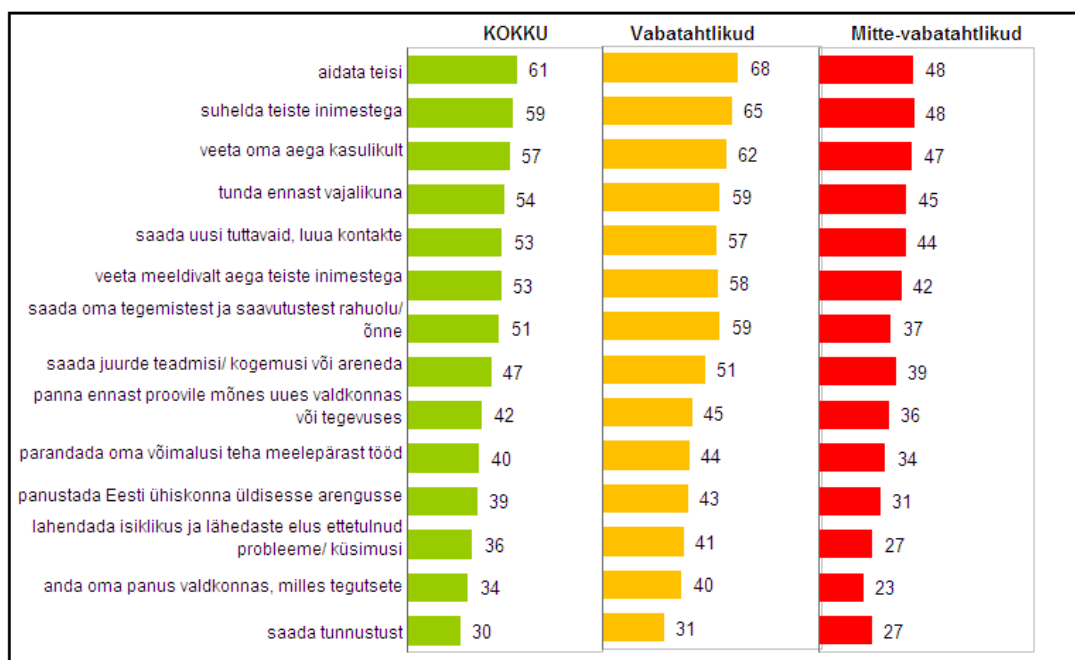
Seega saab öelda, et mittevabatahtlikel on oma isikuomaduste poolest väiksem saavutus- või panustamisvajadus, neile on **võrreldes vabatahtlikega olulisemad individualistlikud vajadused**, nagu oma võimaluste parandamine teha meelepärast tööd ning isiklikus elus ettetulnud probleemide lahendamine. Samas kehtivad samavõrra aga suhteliselt universaalsed vajadused, nagu teiste inimestega meeldivalt aja veetmine ning ka tunnustuse saamine, mille rahuldamiseks vabatahtlik tegevus võikski olla suunatud.

Nagu eelnevalt välja toodud, on **mittevabatahtlike usk vabatahtliku tegevuse kasusse ja võimalustesse väiksem kui vabatahtlikel** (vt joonis 33b). Nii näiteks usutakse oluliselt vähem, et vabatahtlik tegevus pakuks neile võimalust teisi aidata (48% mittevabatahtlikud vs 68% vabatahtlikud) või saada oma tegemistest rahulolu/õnne (37% mittevabatahtlikud vs 59% vabatahtlikud). Väiksem usk tuleneb vähemast kokkupuutest vabatahtliku tegevusega, infopuudusest ja võib-olla ka eelarvamustest.

Joonis 33b. Mittevabatahtlike ja vabatahtlike individuaalsete motivaatorite ja takistavate tegurite võrdlus (II)

Kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlikuna tegutsemine pakub/pakuks Teile võimalust ...?

% vastavast segmendist, (vastajad, kes vastasid täiesti nõus)

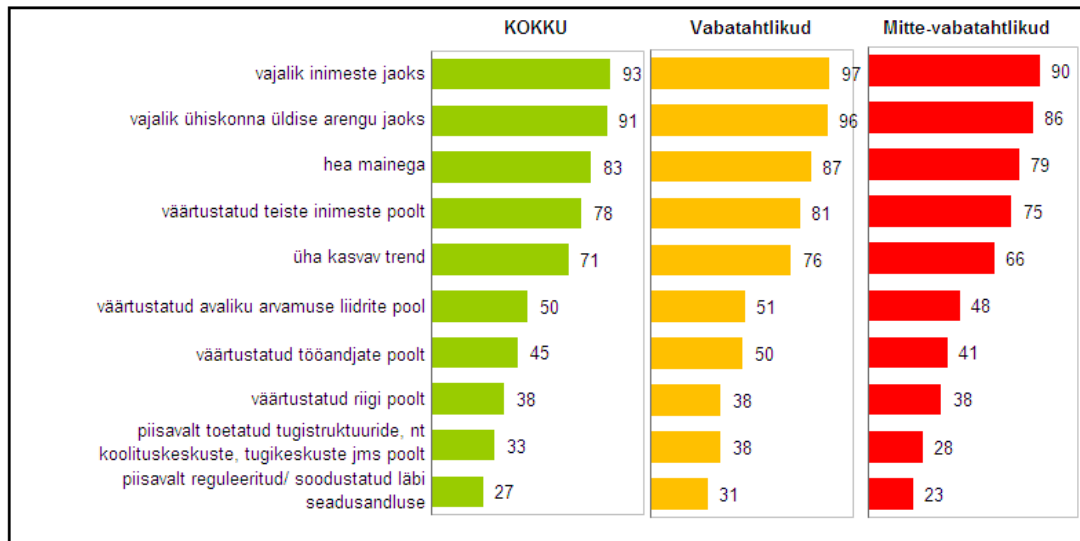

Ka mittevabatahtlike hoiak vabatahtliku tegevuse suhtes üldiselt on veidi negatiivsem kui vabatahtlike hoiak (vt joonis 34), mis võib tuleneda teadmatusest, eelarvamustest ja vähesest kokkupuutest vabatahtliku tegevusega.

Joonis 34. Mittevabatahtlike ja vabatahtlike suhtumine vabatahtlikusse tegevusse üldiselt

Kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlik tegevus üldiselt on ...?

% vastavast segmendist, (vastajad, kes vastasid täiesti või pigem nõus)

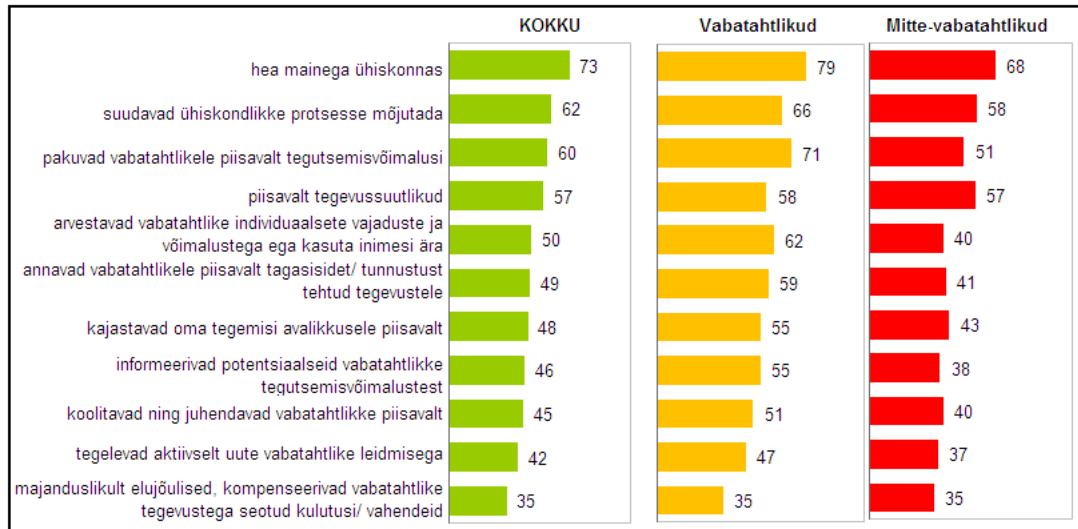
Nii nagu vabatahtlikud, usub ka enamik mittevabatahtlikest, et vabatahtlik tegevus on vajalik nii inimese kui ka ühiskonna jaoks, kuid nende osakaal on vabatahtlikega võrreldes väiksem. Sama tendents ilmneb peaaegu kõikides muudes küsitluses vaadeldud vabatahtliku tegevuse maine aspektides, välja arvatud vabatahtliku tegevuse väärtustamises riigi poolt. Viimast aspekti on nii vabatahtlikud kui ka mittevabatahtlikud hinnanud suhteliselt madalalt – vaid 38% nõustub täiesti või pigem selle väitega. Umbes pooled vastajad, sh nii vabatahtlikud kui ka mittevabatahtlikud, leiavad, et vabatahtlikku tegevust väärtustavad muud osapooled: avaliku arvamuse liidrid ning tööandjad. Oluliselt enam on aga neid (78%), kelle arvates väärtustavad teised inimesed vabatahtlikku tegevust. Ka siinkohal on mittevabatahtlike hulgas neid vastajaid vähem (75%), kuid seda mitte nii olulisel määral. Samaselt vabatahtlikega leiavad vähesed mittevabatahtlikest, et vabatahtlik tegevus on seadusandlusega piisavalt reguleeritud (23%) või et tugistruktuurid, nt koolitus- ja tugikeskused toetavad seda piisavalt (28%).

Mittevabatahtlike suhtumine vabatahtlike koondavatesse organisatsioonidesse on vabatahtlike omast veidi negatiivsem, oluliselt madalamalt hinnatakse organisatsioonide võimekust pakkuda vabatahtlikele piisavalt tegutsemisvõimalusi (51% nõustujaid), samuti organisatsioonide suutlikkust arvestada vabatahtlike individuaalsete vajaduste ja võimalustega ning seda, et inimesi ei kasutata ära (40% nõustujaid) ja et organisatsioonid annavad vabatahtlikele piisavalt tagasisidet/tunnustust tehtud tegevustele (41% nõustujaid), (vt joonis 35).

Joonis 35. Mittevabatahtlike ja vabatahtlike suhtumine vabatahtlike koondavatesse organisatsioonidesse

Kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlike koondavad organisatsioonid on ...?

% vastavast segmendist, täiesti + pigem nõus

Madalalt hinnatakse ka organisatsioonide majanduslikku suutlikkust (35% nõustub, et majanduslikult elujõulised kompenseerivad vabatahtlike tegevustega seotud kulutusi/vahendeid) ning seda, et organisatsioonid tegelevad aktiivselt uute vabatahtlike leidmisega (37% nõustus väitega). Vaid 37% mittevabatahtlikest leiab, et organisatsioonid informeerivad potentsiaalseid vabatahtlike tegutsemisvõimalustest.

Nii nagu vabatahtlikegi puhul, on suhtumises vabatahtlikku tegevusse üldiselt ja ka organisatsioonidesse positiivsema hinnangu andnud noored (15–24 a), vanemaealistel (65 a ja vanemad) pole aga paljudes aspektides teistest vanuserühmadest oluliselt sagedamini seisukohta. Negatiivseima hinnangu pea kõikides vaadeldud aspektides on andnud ka muust rahvusest eestimaalased.

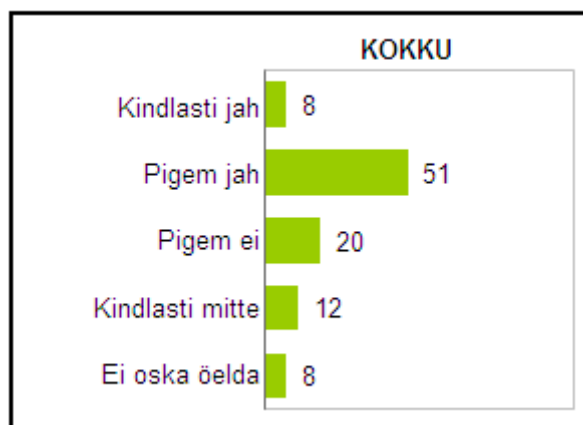
5.1.3 Huvi ja valmisolek vabatahtlikus tegevuses osaleda

Mittevabatahtlikel on üldiselt **valmisolek vabatahtlikus tegevuses osaleda** (vt joonis 36).

Joonis 36. Mittevabatahtlike valmisolek vabatahtlikus tegevuses osaleda

Kuivõrd tõenäoliselt Te oleksite valmis vabatahtlikus tegevuses edaspidi osalema? Kas ...?

% mittevabatahtlikest, n=200

Vabatahtliku tegevuse suhtes on avatumad keskealised (35–49 a) inimesed, vanemaealised (50 a ja vanemad) aga ei hinda enda valmisolekut vabatahtlikuna panustada kuigi kõrgeks. Samuti on eestlased altimad ning mitte-eestlased vähem altimad vabatahtlikuna tegutsema.

Mittevabatahtlikud nimetavad huvipakkuvateks valdkondadeks **keskkonnakaitset ja loodushoidu, aga ka sotsiaaltõõd, laste ja loomade huvide kaitset** (vt joonis 37).

Joonis 37. Mittevabatahtlikele huvi pakkuvad valdkonnad

Millised oleksid Teie jaoks olulised või huvipakkuvad teemad/valdkonnad, milles Te oleksite valmis vabatahtlikuna osalema?

% mittevabatahtlikest, kes on valmis (pigem või kindlasti) vabatahtlikus tegevuses osalema, n=125

Laste ja noorte huvide kaitsega ning noorsootööga on valmis tegelema need inimesed, kellel on leibkonnas alla 10-aastaseid lapsi. Sotsiaaltööga soovivad enam tegeleda naised, vähem mehed. Noori (15–24 a) huvitab loomakaitse, 25–34 a huvituvad seevastu enam korrakaitsest/sisejulgeolekust. Muid statistiliselt olulisi erinevusi huvide osas ei ilmnenud.

Konkreetsete tegevustena on nimetatud **tegevusi looduses** (4% vastajatest, nt metsatulekahjude kustutamine, metsa istutamine, linna korrastamine ja muud heakorratööd), **inimeste abistamist üldiselt** (kokku 11% mittevabatahtlikest, nt *arvutikoolituste pakkumine, sotsiaaltöö, puidutöö õpetamine jms*) ning ka erinevate riskirühmadega tegelemist (*(lastekodu) laste aitamine, puuetega inimeste ja kodutute toetamine, halval järjel perede aitamine, vanade inimeste eest hoolitsemine*). Ülejäänud vabatahtlikust tegevusest huvitatud inimesed olid valmis panustama **muudes konkreetsetes tegevustes** (nt *koristamine, ehitus- ja remonditööd, rahvakultuurikontsertide korraldamine, oldi ka valmis pakkuma transpordiabi jms*). Märkimisväärne osakaal (35%) mittevabatahtlikest, kes olid valmis vabatahtlikus tegevuses osalema, ei osanud aga huvipakkuvaid tegevusi nimetada.

6. Kokkuvõte

Käesolevas uuringus otsiti vastuseid järgmisi teemasid puudutavatele küsimustele:

- vabatahtlikus tegevuses osalemine;
- teadmised ja infoallikad vabatahtliku töö ja tegevusvõimaluste kohta;
- motivatsioon vabatahtlikus tegevuses osalemiseks;
- hinnangud vabatahtliku töö kogemuste kohta;
- takistused vabatahtlikus tegevuses osalemisel;
- valmisolek vabatahtlikus tegevuses osaleda.

Järgnevalt antakse ülevaade uuringu peamistest tulemustest.

Uuringu raames küsitleti 401 viimase 12 kuu jooksul vabatahtlikus tegevuses osalenut (nn vabatahtlikke) ning 200 mitteosalenut (nn mittevabatahtlikke). Võrreldes mittevabatahtlikega on vabatahtlike hulgas enim nooremaid (15–24 a), kõrgharidusega ning ka õpilase/üliõpilase staatuses olevaid inimesi. Palgatöötajatest on vabatahtlikuna teistest veidi enam tegutsenud juhtivtöötajad ning seetõttu ka kõrgema sissetulekuga inimesed.

Peamised tegevused olid inimestele abi pakkumine (50%), heakorra- või päästetöödel osalemine (43%), transpordiabi pakkumine (26%) ning teavitustöö tegemine (24%). Muude tegevustega oldi tegeletud oluliselt vähem. Edasise analüüsi hõlbustamiseks ja ülevaate saamiseks moodustati klasteranalüüsi abil nn **vabatahtlike tüpoloogia**, võttes aluseks vabatahtliku tegevuste loetelu (vt Lisa 4 uuringus kasutatud ankeet, küsimus 2). Sobivaimaks osutus kolme klustriga lahend, kuid kuna vastajate arv kolmandas klustris oli liiga väike (22), jäeti see edasisest vaatlusest kõrvale.

Esimene tüüp moodustab enamiku ehk **78% kõikidest vabatahtlikest**. Tegemist on suhteliselt väheaktiivse vabatahtlikuga, kes on peamiselt osalenud heakorra- või päästetöödel või on pakkunud inimestele abi. Antud tüüp osaleb vabatahtlikus tegevuses siis, kui tegemist on **konkreetsel eesmärgil ja ülesandega**. Peamiselt on tegeletud kolmes valdkonnas: külaliikumine/kohaliku elu edendamine, keskkonnakaitse ja loodushoid ning sotsiaaltöö.

Sotsiaal-demograafilise tausta osas eristuvad kesk- või kutseharidusega keskastme spetsialistid või kontoritöötajad ning keskmise sissetulekuga inimesed. Võrreldes teise rühmaga on selle rühma vabatahtlike jaoks olulisemad **soov tunda ennast vajalikuna** ning **soov veeta oma aega kasulikult**. Esimese tüübi vabatahtlikud suhtuvad vabatahtlikku

tegevusse üldiselt soosivalt ning ka kokkupuude vabatahtlike koondavate organisatsioonidega on üldjoontes olnud positiivne. Kõige vähem usutakse organisatsioonide majanduslikku elujõulisusse ning vähem on ka neid, kes leiavad, et uute vabatahtlike leidmisega tegeletakse aktiivselt. Kriitiline ollakse riigi suhtes – oodatakse senisest selgemat valdkonna reguleeritust seadusandlusega ning vabatahtliku tegevuse üldist väärtustamist riigi poolt.

Pea kõik selle rühma vabatahtlikud on valmis ka edaspidi vabatahtlikuna tegutsema, **kuid sellega tegeletakse siis, kui sobiv võimalus või tegevus n-ö ette juhtub.**

Teise rühma moodustavad aktiivsed erinevates ettevõtmistes ja projektides kaasa löövad vabatahtlikud (**17% kõikidest vabatahtlikest**). Peamisteks tegevusteks on teavitustöö tegemine, projektide koostamine/kirjutamine ning inimestele abi pakkumine. Võrreldes esimese rühmaga tegelevad aga selle rühma vabatahtlikud oluliselt enam **pikaajaliste tegevustega** (nt kodanikeühenduste juhtimises osalemine, ürituste, koolituste korraldamine jms). Külaliikumine, haridus ja teadus ning ka sotsiaaltöö on peamised selle rühma tegutsemise valdkonnad. Ka kunsti ja kultuuri ning keskkonnakaitse ja loodushoiuga tegeletakse aktiivselt, muude tegevustega veidi vähem.

Võrreldes esimese vabatahtlike rühmaga on teises rühmas enam naisi, kõrgharidusega inimesi, eestlasi ning oluliselt enam noori (15–24 a, aga ka kuni 34 a) ning seetõttu ka õpilase/üliõpilase staatuses olevaid inimesi. Oluliselt enam töötab selle rühma vabatahtlike avalikus sektoris ning nende sissetulek pereliikme kohta on keskmisest kõrgem.

Selle rühma vabatahtlikele on esimese rühmaga võrreldes olulisemad **enesearendamise ja karjääriga** seotud motivaatorid: nt vajadus saada juurde teadmisi/kogemusi või areneda, parandada oma võimalusi teha meelepärast tööd ning vajadus panna ennast proovile mõnes uues valdkonnas tegutsedes.

Nende hoiakud vabatahtlike koondavate organisatsioonide suhtes ning vabatahtliku tegevuste kohta üldisemalt sarnanevad esimese rühmaga, kuid erinevalt esimesest rühmast on aga suurem nende vabatahtlike osakaal, kelle arvates arvestatakse organisatsioonides vabatahtlike individuaalsete vajaduste ja võimalustega. See võib tuleneda ka vabatahtliku enda n-ö mõjujõust organisatsioonides. Palju kriitilisemad on teise rühma vabatahtlikud aga teavitustegevuste osas, st oluliselt vähem on neid, kelle arvates kajastavad organisatsioonid oma tegemisi avalikkusele piisavalt. Võrreldes esimese rühmaga on nad aga vähem kriitilised riigi tegevuse suhtes. **Vabatahtlikuks olemine on selle tüüpi puhul teadlik ning kõrgelt motiveeritud tegevus.**

Üldiselt on rahulolu vabatahtliku tegevuse alase informatsiooni kättesaadavusega kõrge, mittevabatahtlikud on informatsiooni kättesaadavusega oluliselt vähem rahul kui vabatahtlikud, samuti on vähem rahulolevad esimest tüüpi vabatahtlikud. Seega näeme, et **mida väiksem on seotus vabatahtliku tegevusega, seda negatiivsem on hinnang infomatsiooni kättesaadavusele.**

Vabatahtliku tegevuse üldistest põhimõtetest ja selle kasust nii Eestile üldiselt kui ka isiklikul tasandil peetakse end üldiselt **teadlikuks**, kuid teadlikkust **konkreetsemalt** (nt valdkondadest ja kohtadest, kus saab vabatahtlikuna tegutseda ning organisatsioonide pakutavatest võimalustest) **hinnatakse madalamalt**. Mittevabatahtlikud ning nn esimese tüübi vabatahtlikud hindavad oma teadlikkust madalamalt kui vabatahtlikud.

Peamise infoallikana vabatahtliku tegevuse kohta nimetati televisiooni, kuid ka muid **massimeediakanaleid** (nt ajalehed/ajakirjad ning raadio), massimeedia on olulisim infoallikas mittevabatahtlikele ja nn esimese tüübi vabatahtlikele. Teise tüübi puhul on olulisimaks kanaliks aga **internet**, kust on informatsiooni **ise otsitud**, ning ka tuttavad/sõbrad/sugulased.

Uuringu raames küsitleti kokku 200 **mittevabatahtlikku**. Mittevabatahtlike hulgas on enam vanemaealisi (65 a ja vanemad), alg- ja põhiharidusega inimesi, samuti lapsehoolduspuhkusel olevaid noori ning ka pensionäre.

Enamik mittevabatahtlike pole vabatahtlikus tegevuses osalemiseks seni **aega leidnud** või **pole selle peale mõelnud**. Samas nimetab märkimisväärne osakaal mittevabatahtlikest, et nad ei tea, kus saab vabatahtlikuna tegutseda või pole leidnud tegutsemiseks huvipakkuvaid võimalusi. Seega aitab mittevabatahtlikele tegutsemisvõimaluste parem kommunikeerimine vabatahtlike arvu suurendada.

Vaadates mittevabatahtlike võimalikke motivaatoreid vabatahtlikus tegevuses osalemisel, näeme, et paljude tegurite puhul ilmnes, et mittevabatahtlikud **ei näe vabatahtlikus tegevuses kasu või lisaväärtust**. Samuti ilmnes, et mittevabatahtlikele on **olulisemad individualistlikumad vajadused**, nt kui paljudele mittevabatahtlikele on oluline parandada oma võimalusi teha meelepärast tööd, siis oluliselt vähemal määral usutakse, et vabatahtlik tegevus pakub neile selleks võimalust. Pooled vastajatest tunnistavad, et nende jaoks on väga oluline vajadus saada oma tegemistest rahulolu ja õnne, kuid vähemal määral usutakse, et vabatahtlik tegevus seda vajadust rahuldab. Seega tuleks tõsta mittevabatahtlike teadlikkust erinevatest võimalustest vabatahtlikuna arendada oskusi erinevates valdkondades, suurendada enda konkurentsivõimalust tööturul, ühendada pereelu ja ühiskonna jaoks panustamist või veeta kasulikult aega koos sõpradega. Väga oluline on mittevabatahtlike puhul ka tunnustuse ja rahulolu saavutamine tehtud tööst.

Mittevabatahtlike hoiak vabatahtliku tegevuse suhtes üldiselt ning vabatahtlike koondavate organisatsioonide suhtes on veidi negatiivsem kui vabatahtlike hoiak, mis võib tuleneda teadmatusest, vähesest kokkupuutest valdkonnaga või ka eelarvamustest, kõige tõrjumad on mitte-eestlased. Siiski on mittevabatahtlikel üldiselt **valmisolek vabatahtlikus tegevuses osaleda**. Huvipakkuvad valdkonnad on keskkonnakaitse ja loodushoid, aga ka sotsiaaltöö, laste huvide ja loomade kaitse. Lisaks neile nimetati veel konkreetseid tegevusi, nt tegevusi looduses või inimeste aitamine.

7. Diskussioon ja soovitused

Vabatahtliku tegevuse arendamise soovituste väljatöötamisel on võetud lähtekohaks nii käesoleva uuringu tulemused kui ka uuringut läbiviinud ekspertide hinnang. Soovitused on põimitud "Kodanikulagatuse toetamise arengukava 2007-2010" (vaadates ka „Vabatahtliku tegevuse arengukava 2007–2010“) eesmärkidega.

Enne soovituste juurde minekut on hea meelde tuletada käesolevas uuringus kasutatud vabatahtliku tegevuse definitsioon, mis mõnevõrra mõjutab uuringu tulemusi. Vabatahtliku tegevuse all mõeldakse antud uuringus *oma aja, energia või oskuste pakkumist vabast tahtest ja rahalist tasu saamata peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks, kuid ka teiste heaks tehtavaid tegevusi. Oma pereliikmete abistamist ning rahalisi või esemelisi annetusi ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks.*

Eesmärk 1: vabatahtlik tegevus ning selle kaudu loodavad väärtused on teadvustatud ja tunnustatud

Käesoleva uuringu esimene osa (vt Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis, I osa aruanne) näitas, et viimase aasta jooksul on vabatahtlikuna tegutsenud veidi alla poole, st 47% Eesti elanikkonnast. Samas ei ole suur osa vabatahtlikest teadvustanud endid vabatahtlikena, nt vabatahtliku tegevuse definitsiooni kohaselt määratleb end vabatahtlikeks vaid 30% vastajatest. Samuti, analüüsides vabatahtlikus tegevuses osalenud vastajaid, nägime, et enamiku ehk 78% kõikidest vabatahtlikest moodustavad nn väheaktiivsed vabatahtlikud, kes sagedasti löövad kaasa konkreetsetes tegevustes või ettevõtmistes, kuid ise neid tihti ei algata. Seega võib öelda, vabatahtlikku tööd Eestis tehakse, kuid küsimus on selle **tegevuse teadlikkuses ning pühendumuses** (regulaarsuses, motivatsioonis, jms).

Poolte vabatahtlike jaoks (eriti 15–34-aastaste hulgas) on väga oluline uute teadmiste ja kogemuste omandamine ning enda proovilepanek uues valdkonnas. Et vabatahtliku tegevusega saab eneseharimise võimalusi pakkuda, siis soovime vabatahtliku tegevuse arendamisel siduda see tihedamalt nii **vabahariduse, elukestva õppe kui ka tööturu meetmete** arendamisega. Selliselt oleks loodud alus olukorrale, kus vabatahtlikuna saab rahuldada teadmistejano üldiselt ning omandada uusi oskusi ja tõsta enda konkurentsivõimet tööturul. Samuti tasub kaaluda töötute rakendamist vabatahtlikku tegevusse nende ümberõppe või üldisemalt tegevuses hoidmise eesmärgil.

Uuring näitas, et enamike inimeste arvamuste kohaselt on vabatahtlik tegevus nii ühiskonna kui ka inimese arengu seisukohast oluline ja vajalik, kuid vaid vähesed vastajad leidsid, et riik seda väärtustab (vrd 78% vastajatest usub, et teised inimesed vabatahtlikku tegevust üldiselt väärtustavad, kuid vaid 38% usub, et riik seda väärtustab). Seega soovime riigi tasandil töötada vabatahtliku tegevuse arendamisega **süsteemsemalt, avalikustada valdkonnaga seotud edusamme ning arenguid**, nt tunnustada regulaarselt avalikkuses vabatahtlike ja nende tegusid. Heaks algatuseks on ka antud uuringu tulemuste jagamine kõikide ühenduste ja avaliku sektori asutustega, et edaspidi oleks ühtlustatud arusaama vabatahtlikkusest, kasutatavast terminoloogiast ning takistustest vabatahtlikkuse kiiremas arengus. Samuti on tulemuslik siduda **vabatahtlik tegevus ühiskonnas aktuaalsete ja oluliste teemadega**, mis täidab peale vabatahtliku tegevuse arengu ka muid olulisi eesmärke, nt töötute rakendamine jms.

Omaette küsimusteringi moodustavad aga **mitte-eestlased**, kelle jaoks on antud uuringu põhjal **vabatahtlik tegevus valdavalt olnud kauge ning arusaamatu valdkond**, mille kasulikkust ja vajalikkust nähakse eestlastega võrreldes oluliselt vähem. Mitte-eestlaste hoiak vabatahtlikku tegevusse üldiselt ja vabatahtlike koondavatesse organisatsioonidesse on eestlastest negatiivsem või puudub see üldse. See võib tuleneda ka vastajatele esitatud küsimuse sõnastusest (vt eespool viidatud vabatahtliku tegevuse definitsioon), kus pöörõhk oli avalikes huvides ja ühiskonna heaks tegutsemisel, st kuna muust rahvusest inimesed soovivad eestlastest oluliselt vähemal määral panustada Eesti ühiskonna üldisesse arengusse, siis sellest tingituna võib ka nende valmisolek vabatahtlikuna edaspidi tegutseda olla eestlastest madalam. Seega ilmnes, et **vabatahtlik tegevus võib mitte-eestlastele seostuda Eesti riigi hüvanguks töötamisega**, mille suhtes on nad aga vähem-avatunud. Samas on mitte-eestlased eestlastest rahulolematumad ka vabatahtliku tegevuse alase informatsiooni kättesaadavusega, tuues informatsioonipuuduse sagedamini ka põhjuseks, miks nad pole seni vabatahtlikus tegevuses osalenud.

Võrreldes eestlastega on muulaste valmisolek edaspidi vabatahtlikus tegevuses osaleda väiksem, kuid see on siiski olemas. Antud uuringu põhjal selgus, et nende jaoks on olulisim individuaalne motivaator **võimaluste parandamine teha meelepärast tööd ning enesearendus**, kuid teiste inimeste aitamise ja meeldiva seltskonna motiivid on neid siiski võimalik vabatahtlikku tegevusse kaasata. Sama on näidanud varasemad uuringud (nt Eesti elanikkonna väärtushinnangute uuring RISC, 2008), st venekeelsele elanikkonnale on iseloomulik nii enda perest kui ka lähikondlastest hoolimine, nad on empaatilised ja abivalmid. Olulisel kohal nende väärtusmaailmas on päritolu ja juurte tähtsustamine, perekonnale pühendumine ja religioon. Mõeldes teiste inimeste huvidele, on nad valmis ümbritsevate aitamiseks ka ise midagi ära tegema. Seega peaks mitte-eestlastele suunatud tegevused ja sõnumid olema seotud pigem **teiste inimeste ja kogukonna aitamisega**, mitte laiemalt Eesti riigi heaks tegutsemisega. Mitte-eestlaste kaasamine vabatahtlikku tegevusse nõuab kokkuvõttes eraldiseisvat, läbimõeldud lähenemist ja strateegiat ning selles osas võib abi olla koostööst Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutusega.

Eesmärk 2: vabatahtlikku tegevust on edukalt tutvustatud nii üksikisiku kui ka ühiskonna tasandil

Uuringu tulemusena selgus, et üldiselt on rahulolu vabatahtliku tegevuse alase informatsiooni kättesaadavusega kõrge, kuid nagu eelnevalt nägime, ei ole vabatahtlik tegevus laiema elanikkonna hulgas veel teadvustatud ning vähesed inimesed on valdkonna kohta informatsiooni ise otsinud. Seega saab öelda, et pigem valitseb elanikkonnas usk, et **vajadusel on informatsioon kättesaadav**. Teadlikkust üldisel tasemel peetakse kõrgeks (nt vabatahtliku tegevuse kasu Eestile ja inimestele), kuid nii vabatahtlikud kui ka mittevabatahtlikud hindavad **teadlikkust detailidest madalamaks**, nt valdkondadest ja kohtadest, kus saab vabatahtlikuna tegutseda, ning organisatsioonide pakutavatest võimalustest. Samuti selgus, et erinevat tüüpi vabatahtlikele ning mittevabatahtlikele on olulised erinevad tegurid, miks vabatahtlikuna tegutsetakse. Seega soovitame antud uuringu põhjal töötada välja **sihtrühmapõhine kommunikatsioonistrateegia**, mis arvestaks erinevat tüüpi inimestega ja nende motivaatoritega vabatahtlikuna tegutsemisel. Antud uuring pakub aluse kommunikatsioonistrateegia väljatöötamiseks ja sihtrühmaga suhtlemiseks, täpsete sõnumite formuleerimine nõuab siiski eraldi analüüsi. Kommunikatsioonistrateegia võiks keskenduda järgmistele aspektidele:

- Uuringu töörühm soovib tegeleda eelkõige **aktiivsete vabatahtlikega** (nn teine tüüp), nende motiveerimise ja hoidmisega, st sisulisele ja motiveeritud tööle orienteeritud vabatahtliku tegevuse arendamisega, kuid see ei välista tööd teiste rühmadega. Aktiivsete vabatahtlike motiveerimine ja hoidmine toimuks suuresti läbi organisatsioonide võimekuse kasvatamise (vt ka edaspidi).
- **Üldine kogu eestikeelsele elanikkonnale, sh mittevabatahtlikele** suunatud kommunikatsioon: vabatahtliku tegevuspõhimõtete, -kohtade ja -võimaluste tutvustamine, konkreetsete piiritletud tegevuste pakkumine ja seeläbi uute vabatahtlike värbamine. Antud uuringus selgus, et mittevabatahtlikel on üldiselt valmisolek vabatahtlikus tegevuses osaleda, valmisolekut on enim üles näidanud **keskealised** (35–49 a) ja oluliselt vähem **vanemaealised** (50 a ja vanemad) inimesed. Arvestades vanemate inimeste võimalikku vaba ajaressurssi, on tõenäoliselt tegemist potentsiaalse sihtrühmaga uute vabatahtlike värbamisel, kuid nende teadlikkus vabatahtlikust tegevusest on noorematest inimestest oluliselt madalam. Arvestades, et vanemaealistele ei ole oluline uute kogemuste ja teadmiste hankimine ning uute inimestega tutvumine, võiks nendega seotud tegevused ja kommunikatsioonisõnumid olla suunatud nende olemasolevate teadmiste ärakasutamisele, nt endiste õpetajate kasutamine järeleaitamistundides, käsitööringide jms huvialaringide juhendamine, töö noortega jne. Massimeediakanalitest on nendeni võimalik jõuda peamiselt raadio ja televisiooni kaudu. **Noorte** valmisolek on üldiselt kõrge, nendega suhtlemisel võib kasutada enam tänapäevaseid kommunikatsioonivahendeid, nt, blogid, twitter jms.
- **Mitte-eestlastele** suunatud kommunikatsioon: käesolev uuring näitas mitte-eestlaste distantseeritust vabatahtlikust tegevusest uuringus kasutatud definitsiooni järgi ja ka infopuudust, mida eestlastest sagedamini tuuakse vabatahtlikus tegevuses mitteosalemise põhjuseks. Mitmed uuringud ja meediatarbimise ülevaated on näidanud mitte-eestlaste erinevat meediakasutust (eelkõige venekeelsed telekanalid ja raadio, venekeelsed internetileheküljed jms) ning seega tuleb selle sihtrühma teavitamine kommunikatsioonistrateegias eraldi vaatluse alla võtta. Kasutada tuleb ka erinevaid kommunikatsioonisõnumeid, nt tunnevad muust rahvusest inimesed eestlastest oluliselt vähem vajadust Eesti ühiskonna arengus kaasa rääkida ja panustada, olulised argumendid on seotud teiste inimeste ja kogukonna aitamisega.

Eesmärk 3: loodud on vabatahtliku tegevuse arendamiseks ja toetamiseks vajalikud struktuurid ja soodne õigusruum

Käesoleva uuringu tulemusena selgus, et vabatahtlikud hindavad enda teadlikkust vabatahtlike õigustest madalalt, samuti selgus, et väheste vabatahtlike jaoks on vabatahtlik tegevus seadusandlusega piisavalt reguleeritud/soodustatud. Kuigi antud töös ei keskendutud seadusandluse analüüsile, soovib uuringu töörühm tegeleda edaspidi aktiivselt ka seadusandlusega, vt nt Margit Vutt (2005): “Vabatahtliku tegevuse õigusliku reguleerimise vajadustest ja võimalustest”. Ekspertarvamuses käsitletakse peamiselt vabatahtlikkusega seotud probleeme, nende põhjuseid ja õiguslikku tausta (sh vabatahtliku tegevuse definitsiooni, vabatahtliku õiguslikku seisundit, vabatahtlikule tema tegevusega seotud kulude katmist ja vabatahtliku sotsiaalseid garantiisid). Samuti on oluline laiemat avalikkust ka seadusandluse täiенemisest teavitada.

Eesmärk 4: käivitud on vabatahtliku tegevuse võrgustikutöö

Antud uuring näitas, et vabatahtliku motivatsioon ja valmisolek panustada on seotud organisatsiooni suutlikkuse ja võimekusega vabatahtlikuga tegeleda. Erinevatele vabatahtlikele on olulised erinevad motiivid, kuid kõik uuringus vaadeldud organisatsioonipoolsed tegevused (teavitused, tagasiside, tunnustus jms) on vajalikud vabatahtlikele positiivse kogemuse andmiseks. Samuti toimub uuringus vaadeldud nn aktiivse vabatahtliku edaspidine motiveerimine (teist tüüpi vabatahtlik) suuresti kokkupuute kaudu organisatsiooniga. Seetõttu pakub uuringu töörihm välja vabatahtlike motivatsiooni maksimeeriva organisatsiooni põhimõtted, mida edaspidises töös lähtealuseks võtta:

- vabatahtlike juhtimisel on vaja leida tasakaal vabatahtliku soovide ja organisatsiooni või ühiskonna vajadustest lähtumise vahel, et säilitada vabatahtliku motivatsiooni ja rakendada seda organisatsiooni ning ühiskonna heaks;
- organisatsiooni tegevus on avatud ja läbipaistev ning annab vabatahtlikule oma rollist ja funktsioonist selge ülevaate;
- vabatahtliku panust käsitletakse organisatsiooni missiooni ja eesmärkide täitmise tegevuste osana;
- käsitleb vabatahtliku juhendamist ja koolitamist elukestva õppe ja tööturu meetmete süsteemi osana;
- informeerib aktiivselt potentsiaalseid vabatahtlikke tegutsemisvõimalustest efektiivsete infokanalite kaudu;
- pakub vabatahtlikele võimalikult laia tegevuste valikut, et igaüks leiaks endale huvipakkuva;
- pakub võimalusi panustada vabatahtlikuna, ilma et peaks ohverdama väärtuslikku perega või sõpradega olemise aega, nt talgud koos perega, pakkudes spetsiaalseid tegevusi lastele;
- spetsiifilisi oskusi nõudvateks tegevusteks pakub vabatahtlikele vastavat koolitust, juhendamist ja aktiivset tagasisidet ning siirast tunnustust arengumärkide ilmnmisel;
- et vabatahtlik panustab oma väärtuslikku vaba aega ja energiat, katab organisatsioon vabatahtliku tegevusega kaasnevad transpordi, ööbimise, toitlustuse jm kulud ning varustab ta vajalike töövahenditega;
- kajastab olulisemaid organisatsiooni tegevusi avalikkusele, et vabatahtlike panuse kandepinda suurendada;
- arendab sihiteadlikult organisatsiooni selliseks, et see oleks vabatahtlike jaoks atraktiivne: hea mainega, avalikkuses nähtav, eksperdina kohalike või riiklike otsuste tegemises mõjuvõimu omav, vabatahtlike juhendajad on sõbralikud ja hoolivad.

Mõne vabatahtliku jaoks on oluline aktiivse suhtlemise aspekt, mistõttu soovib ta, et inimesed teda ümbritseks. Teisele vabatahtlikule meeldib pigem omaette nokitseda. Kolmanda vabatahtliku jaoks on oluline, et panuse tulemust oleks kohe näha. Neljandale meeldib eestvedav roll. Erinevate **motiivide väljaselgitamiseks saab vabatahtlike värbamisel**

kasutada spetsiaalseid ankeete ja vestlusi. Vestlus või ankeet on vajalik ka vabatahtliku kogemuse kohta tagasiside saamiseks ning vabatahtlike dokumenteerimiseks organisatsioonis. Ankeet võiks olla vabalt kättesaadav kõikidele huvitatud organisatsioonidele nt Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskuse kodulehe kaudu. Regulaarselt vabatahtliku panuse kohta tagasiside andmiseks sobivad mitteametlikud kohvi- või lõunalaua vestlused.

Käesolev uuring pakub vabatahtliku tegevuse arendamisel olulist ja väärtuslikku informatsiooni ning materjali (nt ankeet, kogutud teave eelnevatest uuringutest jms) ning uuringu töörühm soovib analoogset uuringut viia läbi regulaarselt, et jälgida vabatahtliku tegevuse trende ja arengusuundumusi. Samuti võib kaaluda kvalitatiivse uuringu korraldamist selgitamaks täpsemalt välja erinevate sihtrühmade ideid, kogemusi ja ootusi vabatahtlikus tegevuses osalemisel, mis aitaks täpsemini formuleerida ka erinevatele rühmadele suunatud kommunikatsioonisõnumeid. Eraldi küsimusteringi moodustavad vabatahtlikega tegelevad ja neid koondavad organisatsioonid, keda antud uuringus jõuti vaadelda vaid peegelpildis elanikkonna hoiakute ja suhtumise valguses. Oluline on vaadata organisatsioonide suutlikkust, kogemust, motivatsiooni ning välist tuge vajavaid aspekte.

Lisad

Lisa 1 Metoodika kirjeldus

Valim

Vastajate valim moodustati **juhuvaliku** printsiibil.

Planeeritud ja tegeliku valimi struktuur võrrelduna statistiliste andmetega on toodud järgnevas tabelis.

Valimi struktuur ja statistilised võrdlusandmed

Planeeritud valim

		KOKKU	Kokku (n=600)	%
VANUS	15-24a	203 471	117	20%
	25-34a	189 694	109	18%
	35-49a	276 453	159	27%
	50-64a	241 972	139	23%
	65-74a	131 218	76	13%
SUGU	mees	487 878	281	47%
	naine	554 930	319	53%
RAHVUS	eestlane	705 426	406	68%
	muu	337 382	194	32%
KOKKU:		1 042 808³	600	100%

Tegelik valim (arv)

		KOKKU	Kokku (n=601)	Vabataht- likud (n=401)	Mitte- vabataht- likud (n=200)
VANUS	15-24a	203 471	115	87	28
	25-34a	189 694	103	71	32
	35-49a	276 453	163	104	59
	50-64a	241 972	141	96	45
	65-74a	131 218	79	43	36
SUGU	mees	487 878	272	190	82
	naine	554 930	329	211	118
RAHVUS	eestlane	705 426	421	272	149
	muu	337 382	180	129	51
KOKKU:		1 042 808	601	401	200

³ Eesti Statistikaamet, 01.01.2008

Tegelik valim (veeru %)

		KOKKU	Kokku (n=601)	Vabataht- likud (n=401)	Mitte- vabataht- likud (n=200)
VANUS	15-24a	20%	19%	22%	14%
	25-34a	18%	17%	18%	16%
	35-49a	27%	27%	26%	30%
	50-64a	23%	23%	24%	23%
	65-74a	13%	13%	11%	18%
SUGU	mees	47%	45%	47%	41%
	naine	53%	55%	53%	59%
RAHVUS	eestlane	68%	70%	68%	75%
	muu	32%	30%	32%	26%
KOKKU:		100%	100%	100%	100%

Kaalutud valim (arv)

		KOKKU	Kokku (n=601)	Vabataht- likud (n=401)	Mitte- vabataht- likud (n=200)
VANUS	15-24a	203 471	119	97	32
	25-34a	189 694	108	68	38
	35-49a	276 453	160	114	50
	50-64a	241 972	138	80	51
	65-74a	131 218	76	41	29
SUGU	mees	487 878	281	203	87
	naine	554 930	320	198	113
RAHVUS	eestlane	705 426	405	305	119
	muu	337 382	196	96	81
KOKKU:		1 042 808	601	401	200

Kaalutud valim (veeru %)

		KOKKU	Kokku (n=601)	Vabataht- likud (n=401)	Mitte- vabataht- likud (n=200)
VANUS	15-24a	20%	20%	24%	16%
	25-34a	18%	18%	17%	19%
	35-49a	27%	27%	28%	25%
	50-64a	23%	23%	20%	26%
	65-74a	13%	13%	10%	15%
SUGU	mees	47%	47%	51%	44%
	naine	53%	53%	49%	57%
RAHVUS	eestlane	68%	67%	76%	60%
	muu	32%	33%	24%	41%
KOKKU:		100%	100%	100%	100%

Küsitlemiseks kasutati kahte andmebaasi: 83% lauatelefonide kasutajate leidmiseks korteritefonide tüvenumbrite registrit ja 17% mobiilikasutajate leidmiseks TNS Emori eelvärvatute andmebaasi.

Korteritefonide tüvenumbrite registri puhul genereerib arvuti telefoninumbri kolm viimast numbrit, see võimaldab ka salastatud numbrite omanikel küsitluses osaleda. Eelvärvatute andmebaas sisaldab nende mobiilikasutajate numbreid, kes on kättesaadavad vaid mobiili teel (neil puudub kodus lauatelefon). Mobiilnumbrid leitakse andmebaasist juhuvalikuga.

Küsitlus

Telefoniintervjuud viidi läbi TNS Emori 30 töökohaga telefoniküsitluskeskuses. Intervjuu käiku ja valimi proportsioone kontrollib spetsiaalne tarkvara Bellview Fusion.

Kvaliteedi tagamiseks korraldati pärast küsitluse toimumist täiendavalt intervjuude järelkontroll. Selleks helistati veel kord 10%-le valimist ja paluti vastajal kommenteerida küsitlaja töö erinevaid aspekte. Järelkontrolli alusel võime väita, et küsitlustöö viidi läbi vastavalt koolituse nõuetele.

Küsitlustöö viisid läbi 37 erikoolituse läbinud TNS Emori küsitlajat.

Sihtrühma esindajaga läbiviidud intervjuu keskmine pikkus oli 17 minutit.

Valimibaasi genereeritud 10 303 telefoninumbri seast kasutati ära 7861 telefoninumbrit, kusjuures:

- 601 juhul viidi intervjuu läbi;
- 223 juhul keelduti intervjuust;
- 478 juhul polnud valitud numbril sihtrühma esindajat või polnud ta küsitlusperioodil kättesaadav;
- 2051 juhul ei toimunud intervjuud, kuna kvoot oli täis;
- 4403 juhul ei saadud kontakti (number ei vastanud/polnud kasutusel, oli kinni, automaatvastaja);
- 94 juhul kuulus number firmale;
- 11 juhul katkestati intervjuu.

Andmetöötlus

Andmete töötlemisel kasutati statistikapaketti SPSS for Windows ver. 10 ja andmetöötlusprogrammi Galileo.

Tulemuste usalduspiirid

Andmetabelite uurimisel ja tulemustest järelduste tegemisel tuleb arvestada valimi veaga. Oleme andnud vea piirid 95% tõenäosusega, arvestades kogu valimi ja sagedamini esinevate alarühmade arvulist suurust.

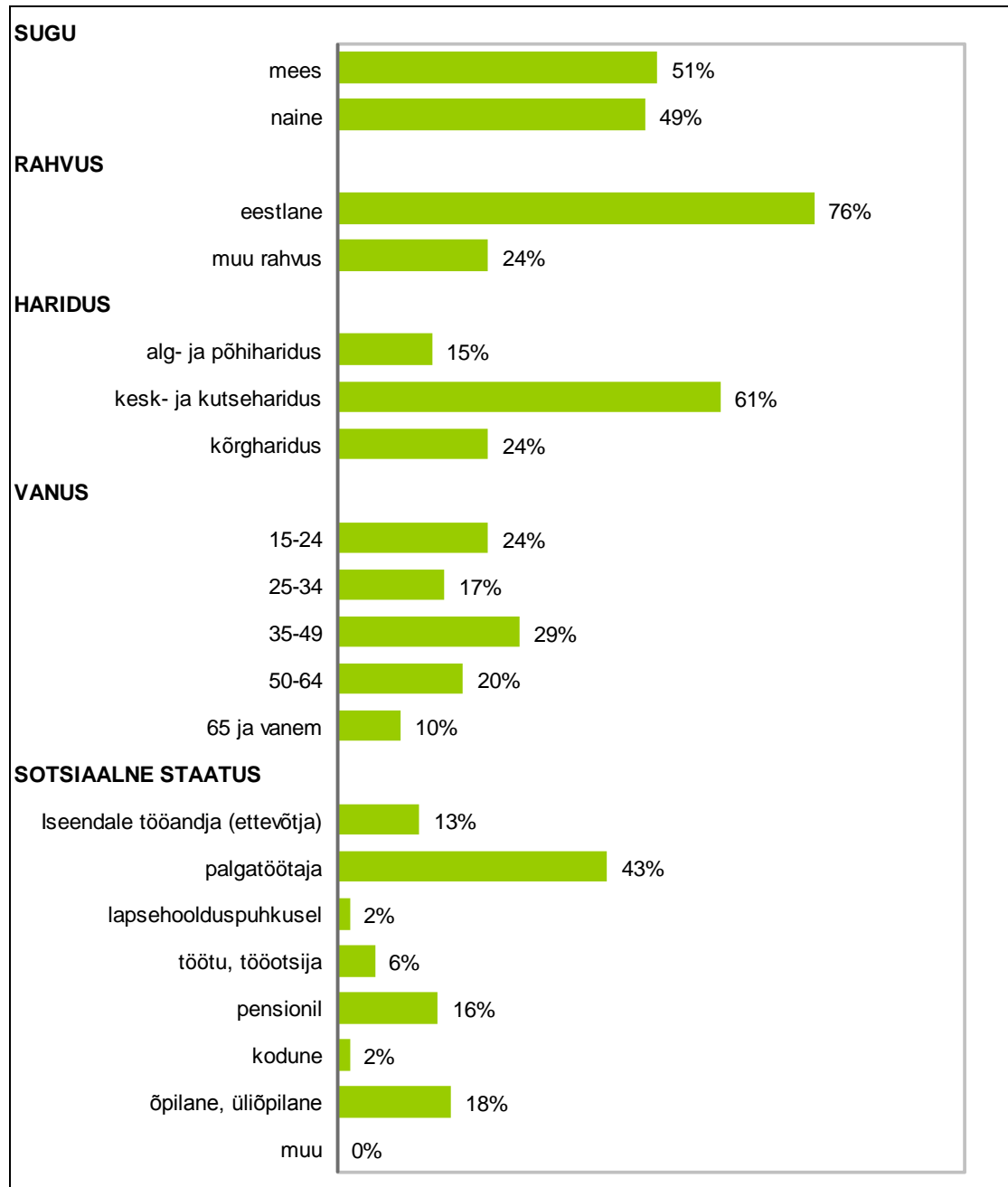
Statistilise vea piirid

Vastuse osakaal/ Valimi suurus	50%	45% 55%	40% 60%	35% 65%	30% 70%	25% 75%	20% 80%	15% 85%	10% 90%	5% 95%
10	35,3%	35,1%	34,5%	33,6%	32,3%	30,5%	28,2%	25,2%	21,1%	15,4%
30	18,6%	18,5%	18,2%	17,8%	17,1%	16,1%	14,9%	13,3%	11,2%	8,1%
50	14,3%	14,2%	14,0%	13,6%	13,1%	12,4%	11,4%	10,2%	8,6%	6,2%
75	11,5%	11,5%	11,3%	11,0%	10,6%	10,0%	9,2%	8,2%	6,9%	5,0%
100	10,0%	9,9%	9,8%	9,5%	9,2%	8,7%	8,0%	7,1%	6,0%	4,4%
150	8,0%	8,0%	7,8%	7,6%	7,3%	6,9%	6,4%	5,7%	4,8%	3,5%
200	6,9%	6,9%	6,8%	6,6%	6,4%	6,0%	5,5%	4,9%	4,2%	3,0%
300	5,7%	5,6%	5,5%	5,4%	5,2%	4,9%	4,5%	4,0%	3,4%	2,5%
400	4,9%	4,9%	4,8%	4,7%	4,5%	4,2%	3,9%	3,5%	2,9%	2,1%
500	4,4%	4,4%	4,3%	4,2%	4,0%	3,8%	3,5%	3,1%	2,6%	1,9%
600	4,0%	4,0%	3,9%	3,8%	3,7%	3,5%	3,2%	2,9%	2,4%	1,7%
700	3,7%	3,7%	3,6%	3,5%	3,4%	3,2%	3,0%	2,6%	2,2%	1,6%
800	3,5%	3,4%	3,4%	3,3%	3,2%	3,0%	2,8%	2,5%	2,1%	1,5%
900	3,3%	3,2%	3,2%	3,1%	3,0%	2,8%	2,6%	2,3%	2,0%	1,4%
1 000	3,1%	3,1%	3,0%	3,0%	2,8%	2,7%	2,5%	2,2%	1,9%	1,4%

Lisa 2 Lisajoonised

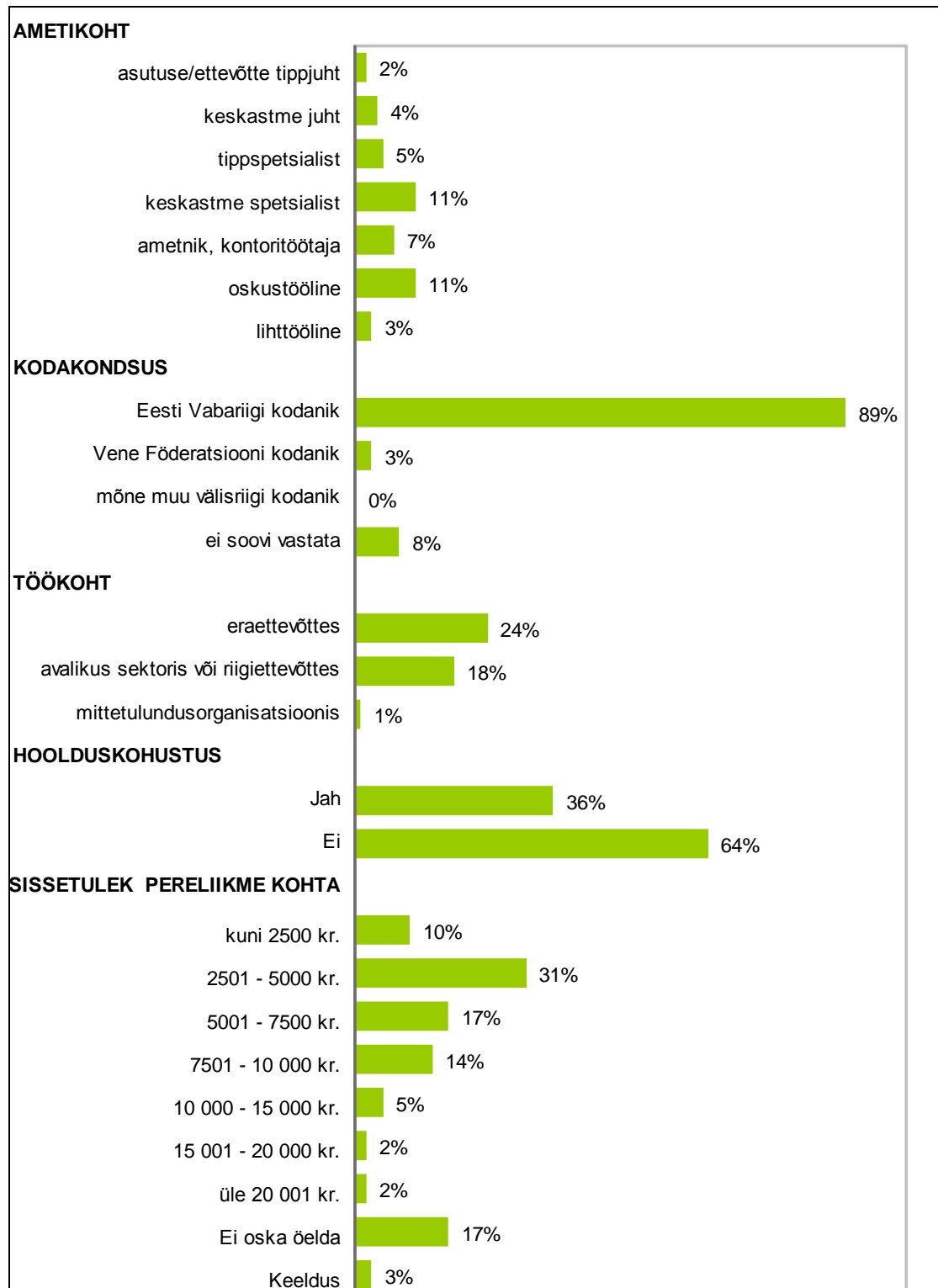
Joonis 2_1.1. Vabatahtlikus tegevuses osalenud vastajate sotsiaal-demograafiline profiil (I)

% vastavast rühmast, n=401

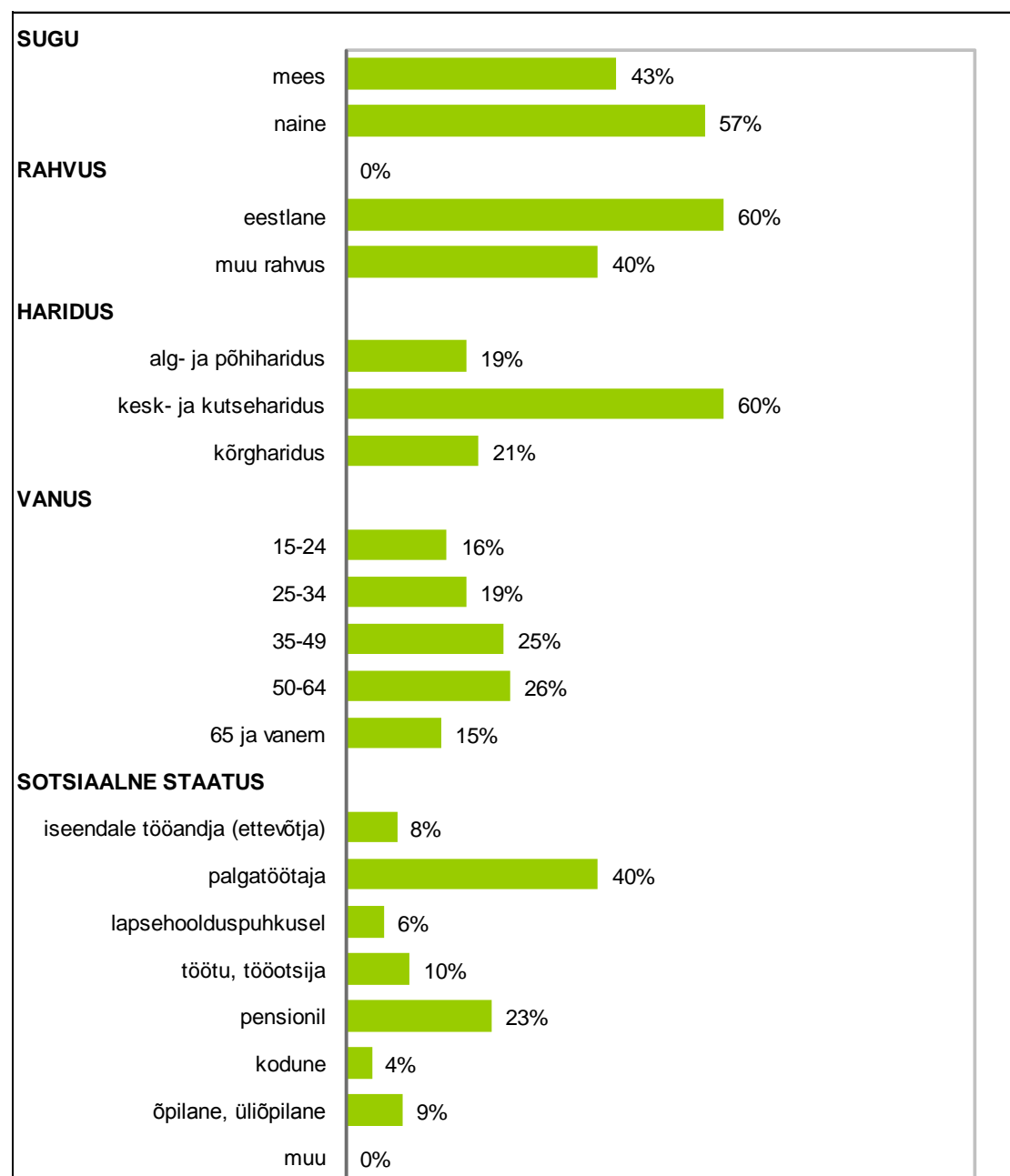
Joonis 2_1.2. Vabatahtlikus tegevuses osalenud vastajate sotsiaal-demograafiline profiil (II)

% vastavast rühmast, n=401

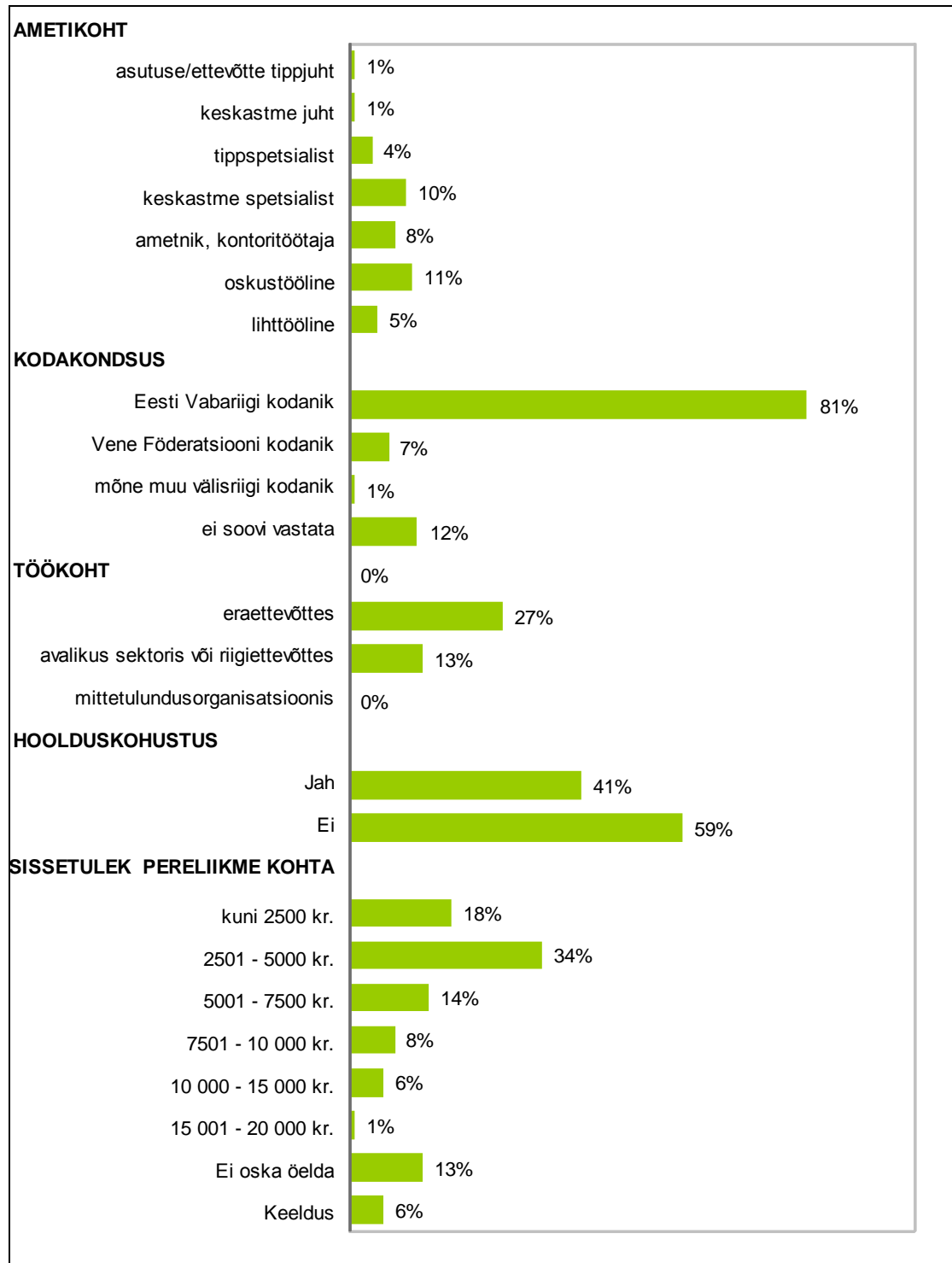
Joonis 2_2.1. Mittevabatahtlike sotsiaal-demograafiline profiil (I)

% vastavast rühmast, n=200

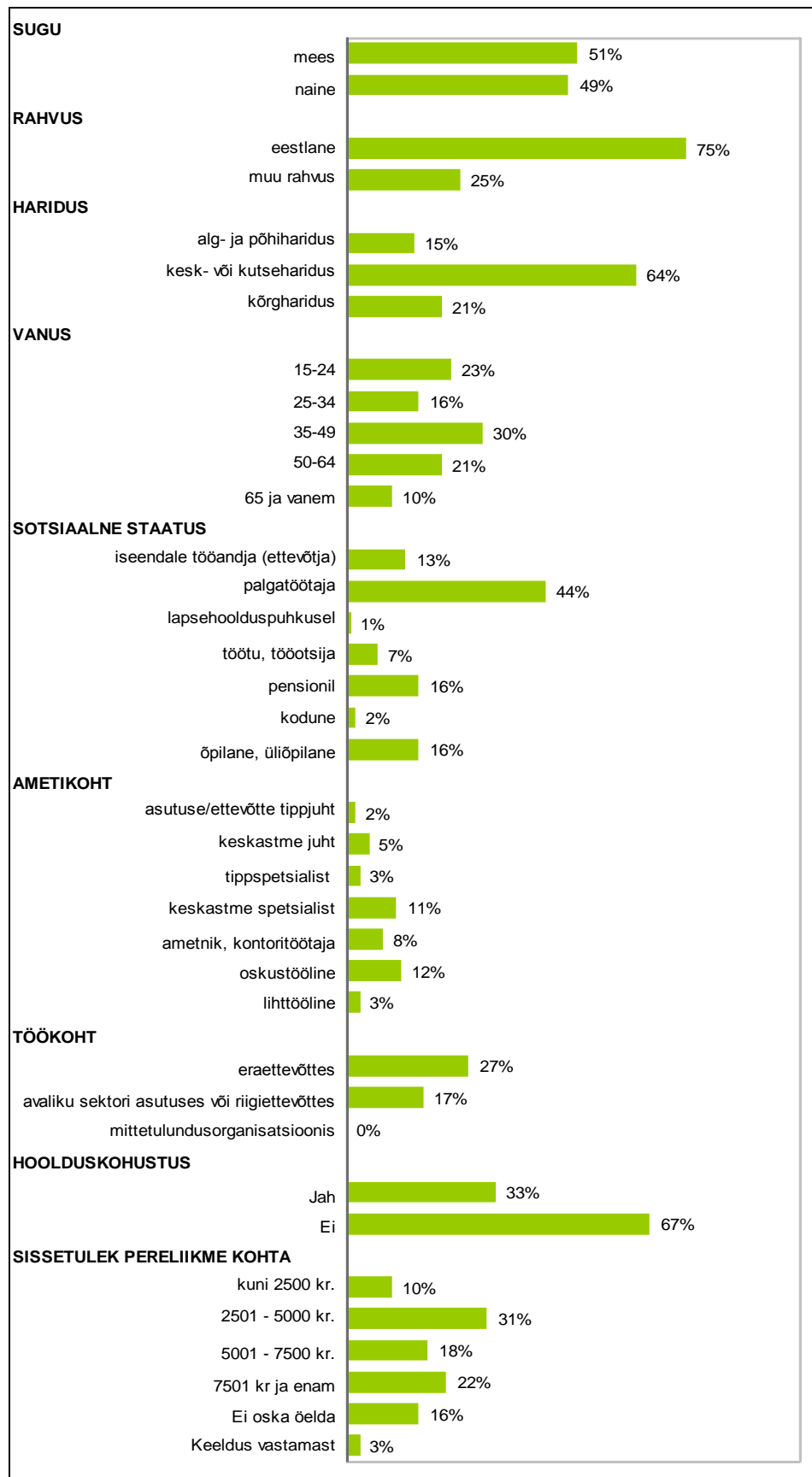

Joonis 2_2.2. Mittevabatahtlike sotsiaal-demograafiline profiil (II)

% vastavast rühmast, n=200

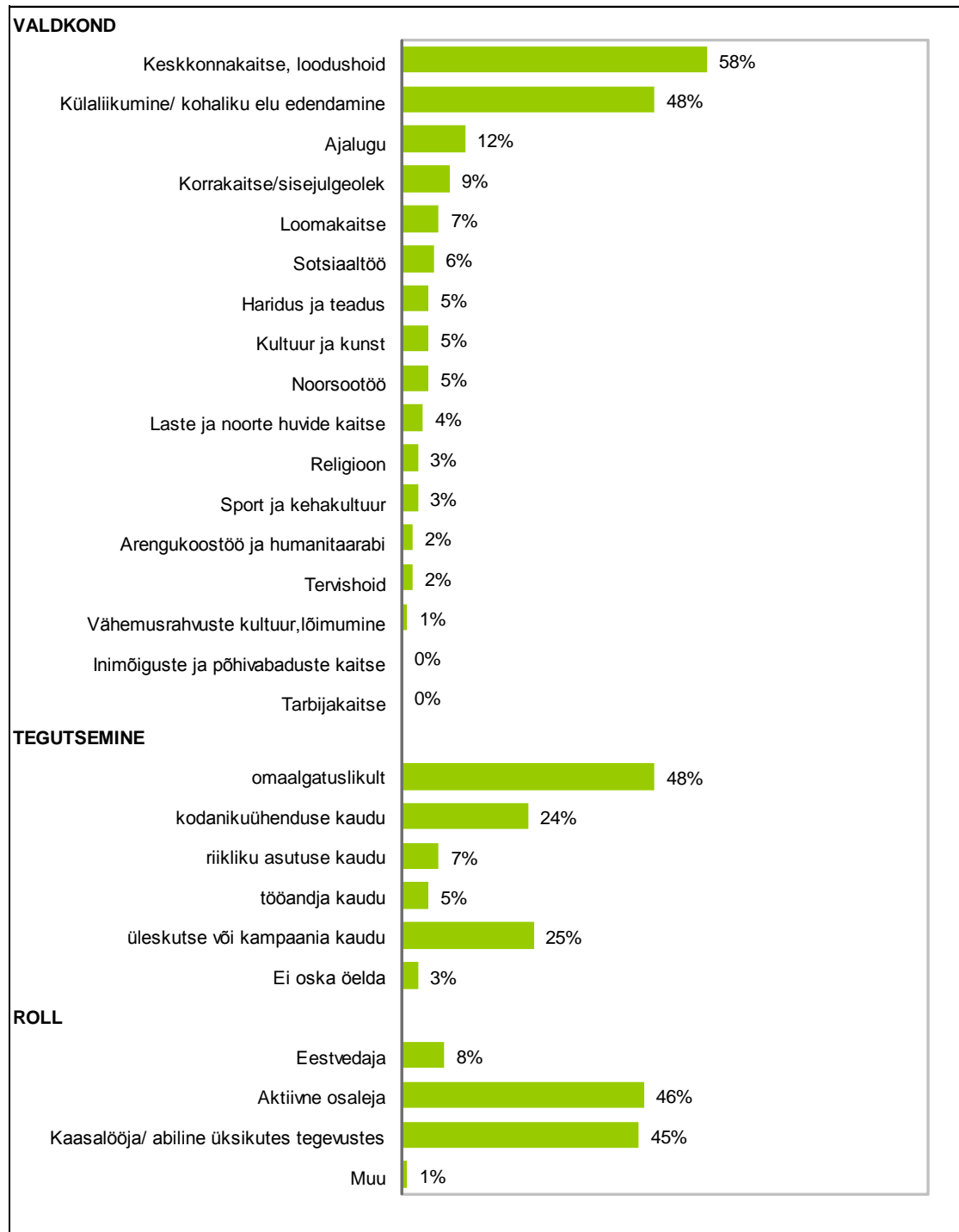

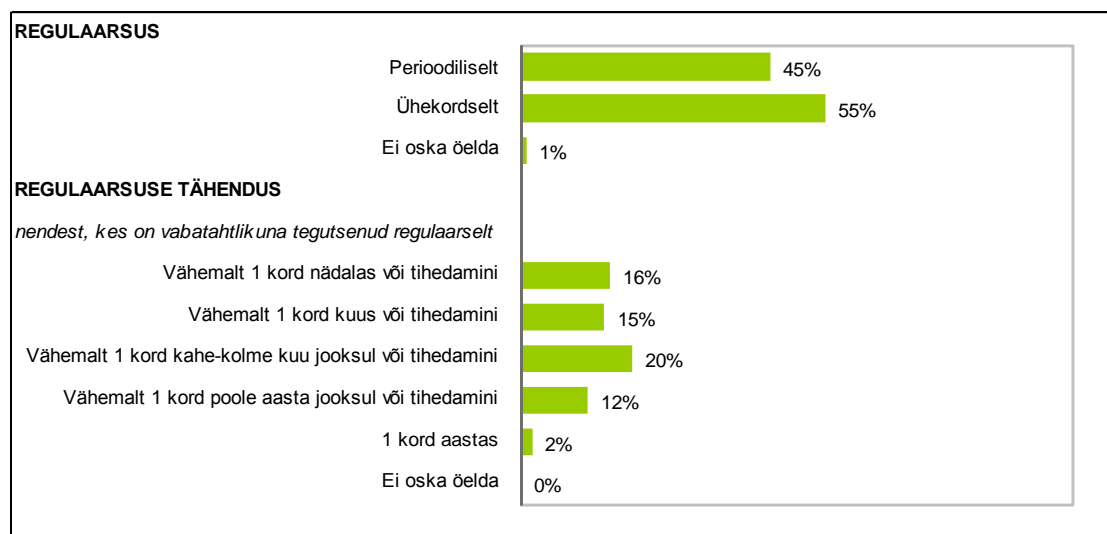
Joonis 2_3. Tüübi I sotsiaal-demograafiline profiil

Joonis 2_4.1. Tüübi I (väheaktiivne, konkreetsel tegevusel ja/või sotsiaalsel võrgustikul põhinev) „heakorra- või päästeöodel osalemise“ tegevuse valdkonnad, tegutsemise määrad ja rollid

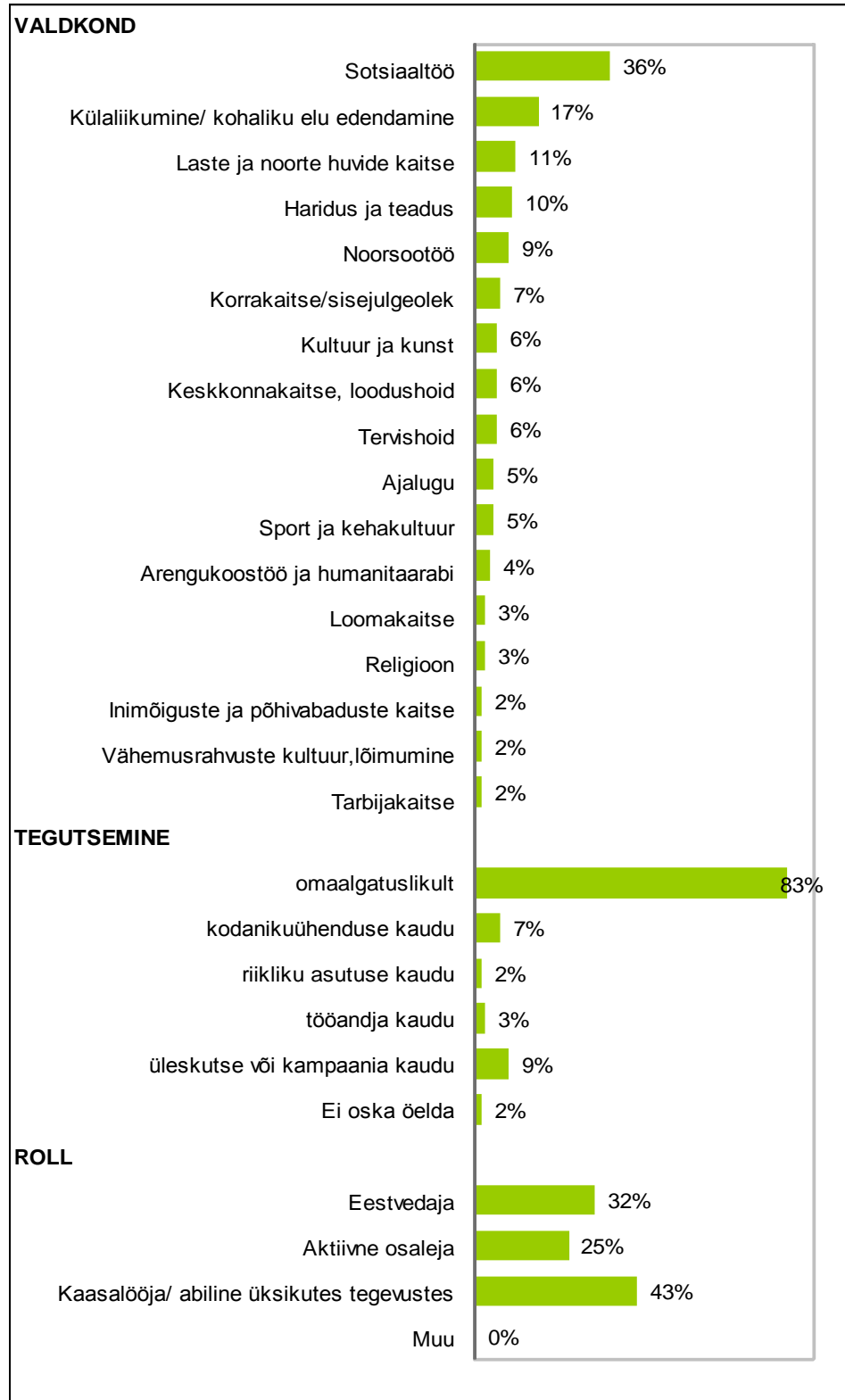
Nendest, kes on vabatahtlikuna „osalenud heakorra- või päästeöodel“, n=138

Joonis 2_4.2. Tüübi I (väheaktiivne, konkreetsel tegevusel ja/või sotsiaalsel võrgustikul põhinev) „heakorra- või päästeöodel“ osalemise sagedus

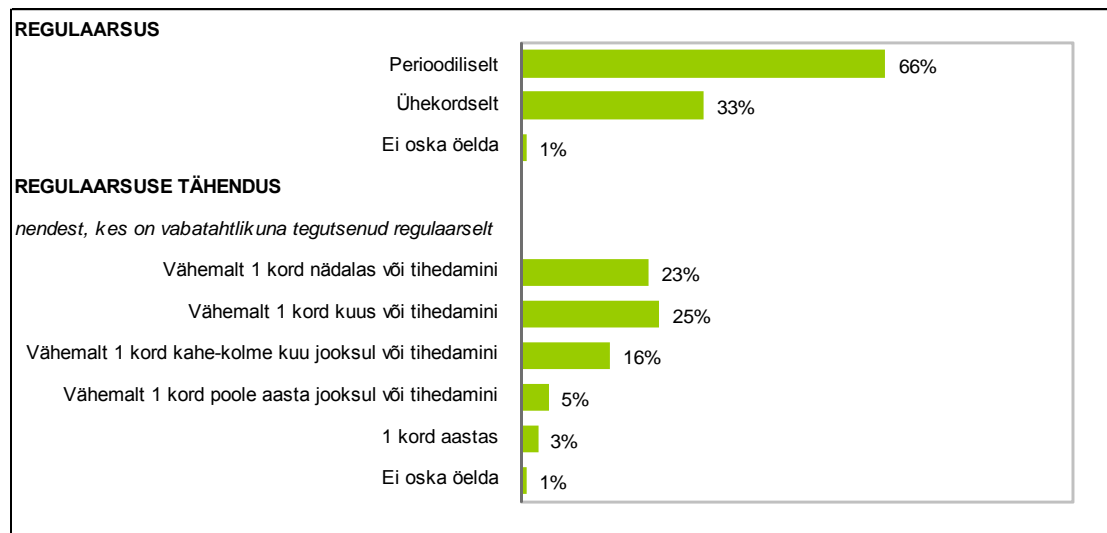
Joonis 2_5.1. Tüübi I (väheaktiivne, konkreetsel tegevusel ja/või sotsiaalsel võrgustikul põhinev) tegevuse „pakkunud inimestele abi või sisustanud nende vaba aega“ valdkonnad, tegutsemise määr ja rollid

Nendest, kes on vabatahtlikuna „pakkunud inimestele abi“, n=138

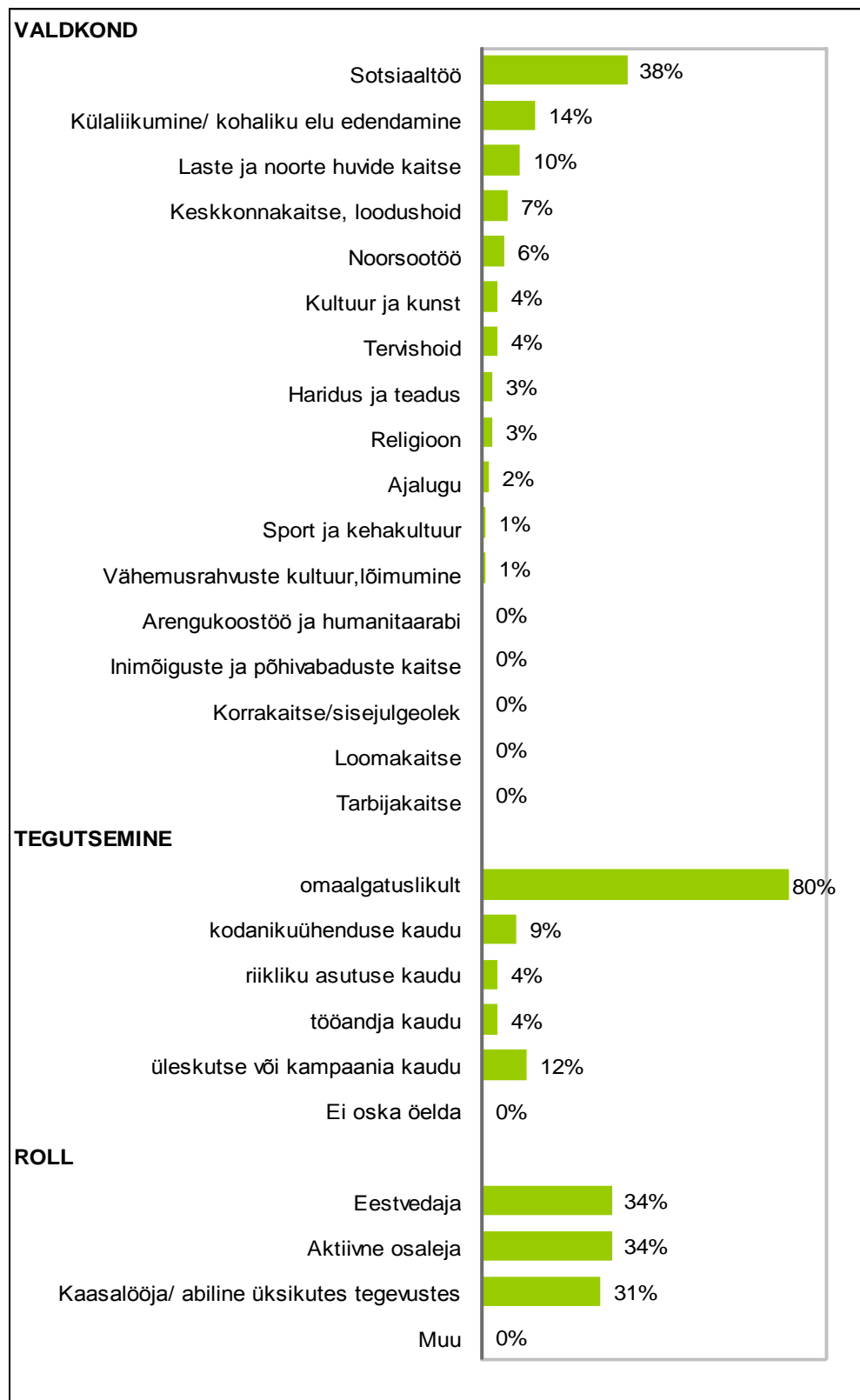
Joonis 2_5.2. Tüübi I (väheaktiivne, konkreetsel tegevusel ja/või sotsiaalsel võrgustikul põhinev) tegevuses „pakkunud inimestele abi või sisustanud nende vaba aega“ osalemise sagedus

Nendest, kes on vabatahtlikuna „pakkunud inimestele abi“, n=138

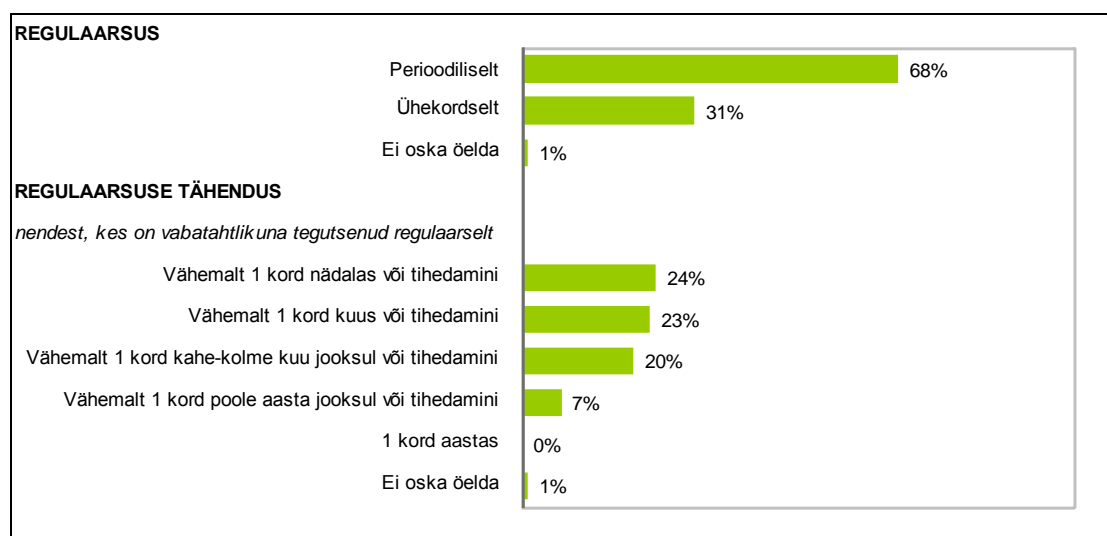
Joonis 2_6.1. Tüübi I (väheaktiivne, konkreetsel tegevusel ja/või sotsiaalsel võrgustikul põhinev) tegevuse „pakkunud transpordiabi“ valdkonnad, tegutsemise määr ja rollid

Nendest, kes on vabatahtlikuna „pakkunud transpordiabi“, n=58

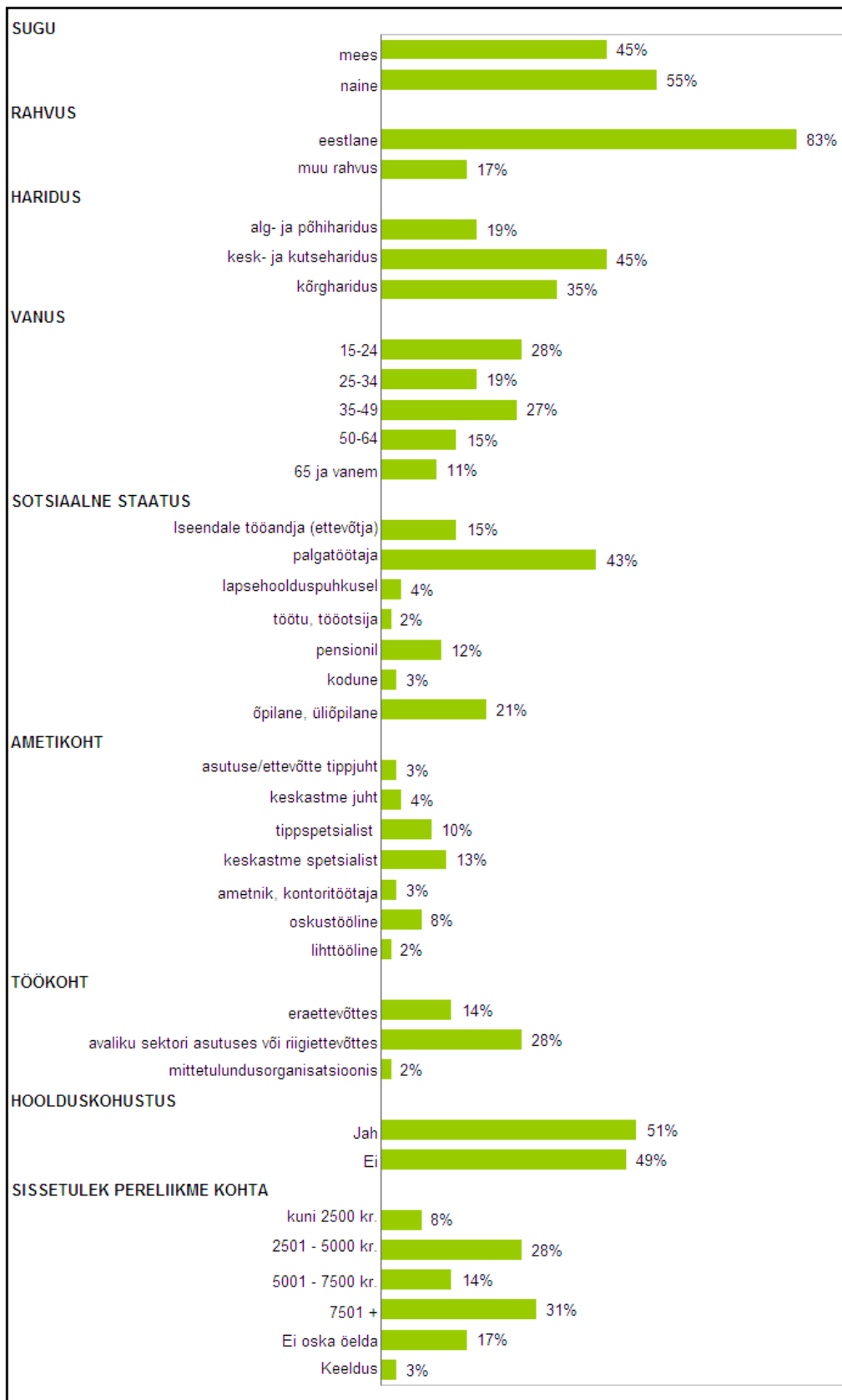

Joonis 2_6.2.. Tüübi I (väheaktiivne, konkreetsel tegevusel ja/või sotsiaalsel võrgustikul põhinev) tegevuses „pakkunud transpordiabi“ osalemise sagedus

Nendest, kes on vabatahtlikuna „pakkunud transpordiabi“, n=58

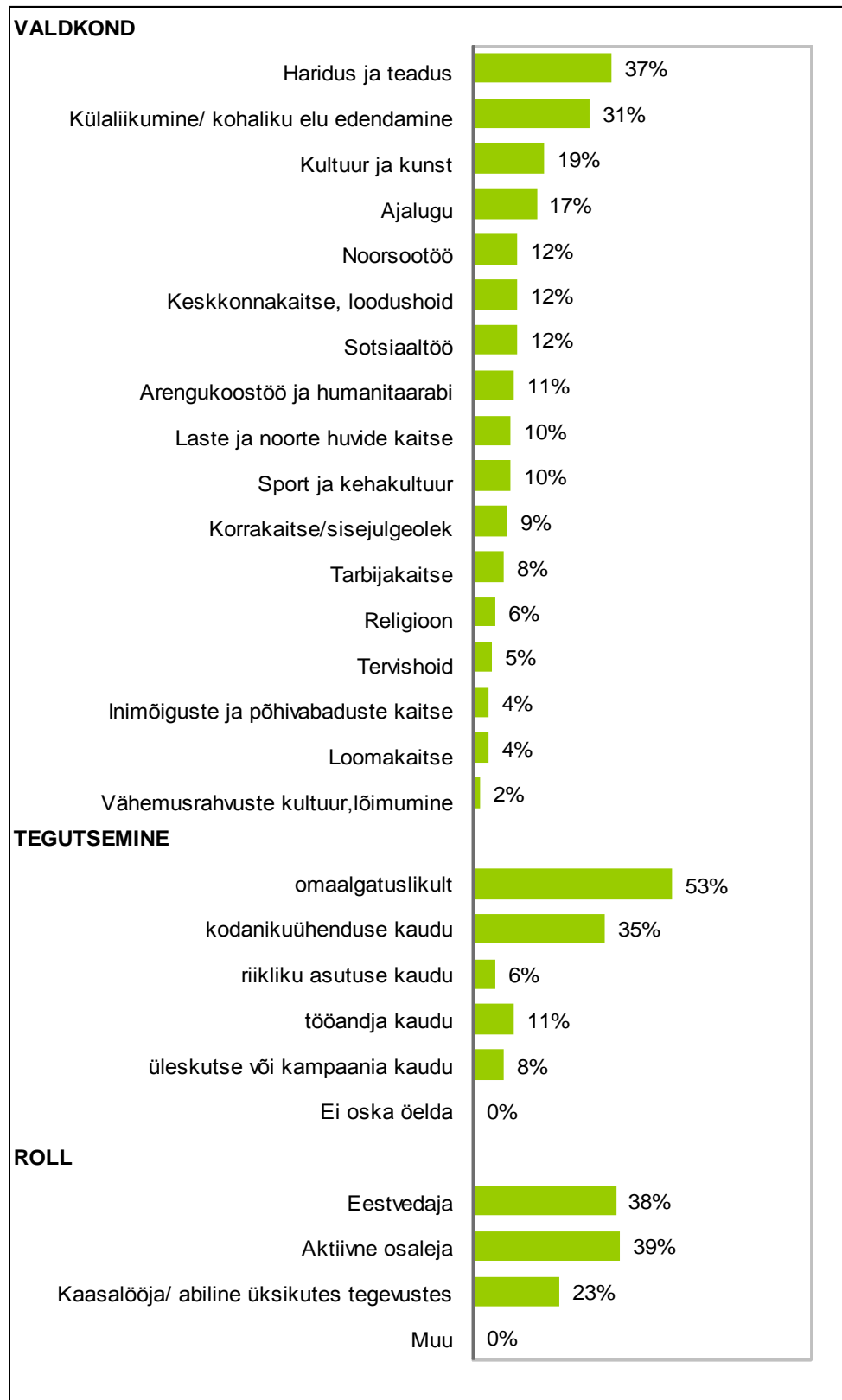

Joonis 2_7. Tüübi II sotsiaal-demograafiline taust

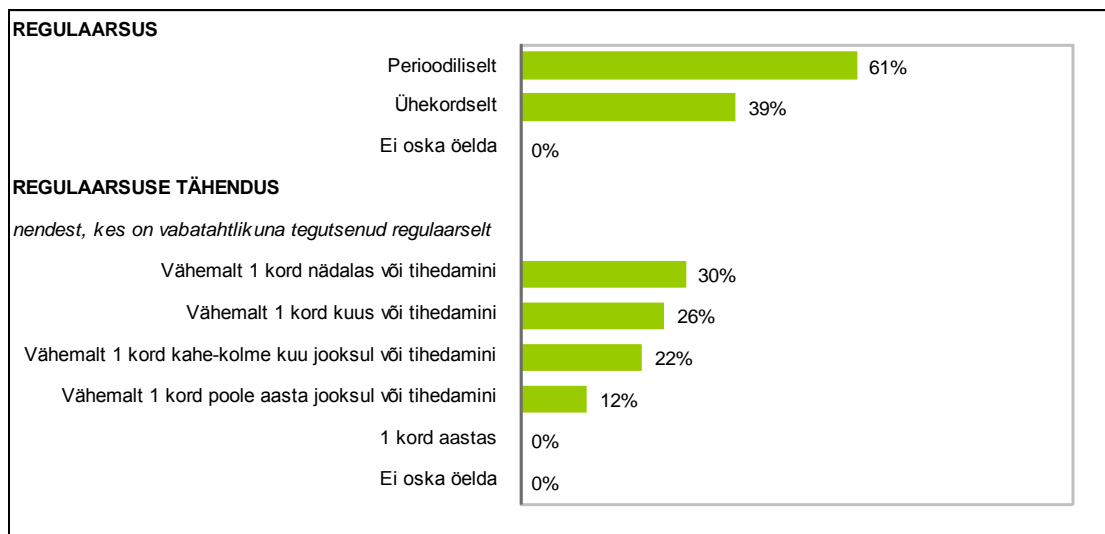
Joonis 2_8.1. Tüübi II (aktiivne, projektides kaasalööv ja uutel kogemustel põhinev) tegevuse „teinud teavitustööd“ valdkonnad, tegutsemise määr ja rollid

Nendest, kes on vabatahtlikuna „teinud teavitustööd“, n=58

Joonis 2_8.2. Tüübi II (aktiivne, projektides kaasalööv ja uutel kogemustel põhinev) tegevuse „teinud teavitustööd“ valdkonnad, tegutsemise määr ja rollid

Nendest, kes on vabatahtlikuna „teinud teavitustööd“, n=58

Lisa 3 Organisatsiooni käitumine ja vabatahtliku kogemus

Selleks, et uurida, kuidas organisatsiooni käitumine mõjutab vabatahtlike hinnangut oma kogemusele ja edaspidist panustamissoovi, koostati mõlema kohta binaarne logistiline regressioonanalüüs, kus hinnati, kuidas peab organisatsioon käituma, et vabatahtliku hinnang tõuseks „pigem positiivseks“ kategoorialt (0) „väga positiivseks“ kategooriale (1)⁴ küsimuse kohta „milliseks Te üldiselt hindate oma senist kogemust vabatahtlikuna tegutsemisel“ ning kategoorialt „pigem jah“ kategooriale „kindlasti jah“ küsimuse kohta „kuivõrd tõenäoliselt Te osalete ka edaspidi vabatahtlikus tegevuses“. Mudelisse lisati kõik organisatsiooni käitumise kohta toodud vastused küsimusele „kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlikke koondavad organisatsioonid ...“⁵, nii organisatsiooni arengu kui ka vabatahtliku kohtlemise osas.

Tabel 1. Organisatsiooni käitumise mõju vabatahtliku kogemusele ja suhtumisele

		hinnang kogemusele		edaspidi	
		šansside suhe	p	šansside suhe	p
tegevussuutlikkus	(pigem mitte+kindlasti mitte)	1.584	0.452	0.450	0.16
	(pigem jah)	2.002	0.155	0.716	0.467
on hea mainega ühiskonnas	(pigem mitte+kindlasti mitte)	2.096	0.258	1.002	0.995
	(pigem jah)	1.132	0.725	1.091	0.771
majanduslikult elujõulised	(pigem mitte+kindlasti mitte)	1.107	0.855	0.977	0.967
	(pigem jah)	1.364	0.577	0.873	0.818
suudavad ühiskondlikke protsesse mõjutada	(pigem mitte+kindlasti mitte)	1.249	0.647	1.970	0.12
	(pigem jah)	1.302	0.548	1.748	0.135
pakuvad vabatahtlikele piisavalt tegutsemisvõimalusi	(pigem mitte+kindlasti mitte)	0.365	0.104	0.685	0.463
	(pigem jah)	0.753	0.5	0.289	0.001
arvestavad vabatahtlike individuaalsete vajaduste ja võimalustega	(pigem mitte+kindlasti mitte)	0.418	0.173	1.164	0.774
	(pigem jah)	0.745	0.517	0.939	0.882
annavad vabatahtlikele piisavalt tagasisidet	(pigem mitte+kindlasti mitte)	1.883	0.351	0.448	0.15
	(pigem jah)	0.601	0.284	0.374	0.024
koolitavad ning juhendavad vabatahtlike piisavalt	(pigem mitte+kindlasti mitte)	0.787	0.751	0.761	0.646
	(pigem jah)	0.707	0.59	0.828	0.713
tegelevad aktiivselt uute vabatahtlike leidmisega	(pigem mitte+kindlasti mitte)	3.464	0.068	2.395	0.085
	(pigem jah)	1.457	0.506	1.868	0.185
informeerivad potentsiaalseid vabatahtlikke tegutsemisvõimalustest	(pigem mitte+kindlasti mitte)	0.285	0.11	0.343	0.079
	(pigem jah)	0.510	0.262	0.483	0.131
kajastavad oma tegemisi avalikkusele piisavalt	(pigem mitte+kindlasti mitte)	1.111	0.859	0.938	0.895
	(pigem jah)	1.025	0.964	0.836	0.693

⁴ Et „pigem negatiivseks“ ja „väga negatiivseks“ vastuseid anti enamik motiivide puhul väga vähe, siis jäeti need kategooriad analüüsist välja.

⁵ Küsimus on esitatud vabatahtlike koondavate organisatsioonide kohta üldiselt, mitte konkreetsete organisatsioonide kohta, kus vastaja on olnud vabatahtlik. Siinkohal eeldame, et vabatahtliku arvamus organisatsioonide kohta lähtub isiklikust kokkupuutest nendega vabatahtlikuna.

Selleks, et uurida, kuidas mõjutab organisatsiooni käitumine vabatahtlike motiive, koostati binaarne logistiline regressioonanalüüsi mudel iga motiivi kohta eraldi, kus hinnati, kuidas peab organisatsioon käituma, et vabatahtliku hinnang tõuseks „pigem nõustun“ kategoriaalt (0) „kindlasti nõustun“ kategoriale (1)⁶ küsimuse kohta „kuivõrd nõustute, et vabatahtlikuna tegutsemine pakub Teile võimalust ...“. Mudelisse lisati kõik organisatsiooni käitumise kohta toodud vastused küsimusele „kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlikke koondavad organisatsioonid ...“⁷, nii organisatsiooni arengu kui ka vabatahtliku kohtlemise osas. Loetavuse huvides on need toodud ära kahes eraldi tabelis.

Tabel 2. Binaarne logistiline regressioon organisatsiooni arengu näitajate ja vabatahtlike motiivide vahel

		ORGANISATSIOONI ARENGU TUNNUSED							
		Tegevussuutlikkus, aktiivsus		on hea mainega ühiskonnas		majanduslikult elujõulised, katavad kulused		suudavad ühiskondlikke protsesse mõjutada	
		1*	2**	1*	2**	1*	2**	1*	2**
teisi aidata	OR	1.428	2.077	0.966	0.850	0.374	0.283	0.234	0.388
	p	0.601	0.228	0.953	0.668	0.171	0.085	0.006	0.042
suhelda teiste inimestega	OR	0.863	0.966	1.017	0.759	0.329	0.240	0.434	1.109
	p	0.806	0.947	0.975	0.439	0.152	0.066	0.091	0.804
tunda ennast vajalikuna	OR	1.622	1.499	0.449	0.420	0.901	0.563	0.319	0.392
	p	0.395	0.378	0.126	0.009	0.861	0.344	0.016	0.023
veeta oma aega kasulikult	OR	1.220	1.409	0.581	0.565	0.159	0.127	0.672	1.387
	p	0.712	0.433	0.325	0.098	0.03	0.018	0.375	0.401
lahendada isiklike või lähedaste probleeme	OR	1.176	1.129	0.625	0.903	0.886	0.575	0.631	0.734
	p	0.802	0.822	0.411	0.742	0.842	0.359	0.366	0.434
saada tegemistest rahulolu	OR	0.928	1.033	1.041	0.660	0.922	0.550	0.582	0.827
	p	0.898	0.948	0.938	0.18	0.893	0.332	0.229	0.623
veeta meeldivalt teistega aega	OR	0.440	0.827	0.938	0.506	0.504	0.373	0.839	0.881
	p	0.175	0.71	0.901	0.038	0.217	0.088	0.704	0.737
saada tunnustust	OR	1.272	1.297	0.816	0.586	0.56	0.592	0.317	0.640
	p	0.702	0.606	0.73	0.131	0.379	0.445	0.043	0.266
anda panus valdkonda	OR	1.094	0.593	0.677	0.611	0.323	0.294	0.794	0.771
	p	0.854	0.182	0.418	0.060	0.018	0.008	0.560	0.419
arendada ühiskonda	OR	1.379	0.796	0.367	0.562	1.005	0.763	0.610	0.695
	p	0.486	0.503	0.059	0.024	0.991	0.540	0.178	0.238
panna ennast proovile	OR	1.252	0.801	0.593	0.853	0.414	0.255	0.762	0.782
	p	0.615	0.527	0.252	0.543	0.071	0.006	0.455	0.415
parandada võimalusi teha meelepärasest tööd	OR	1.348	0.870	0.508	0.667	0.643	0.420	0.612	0.611
	p	0.517	0.698	0.146	0.118	0.322	0.057	0.183	0.115
saada uusi teadmisi ja kogemusi	OR	1.426	0.869	0.948	0.584	0.378	0.233	0.595	0.637
	p	0.442	0.700	0.906	0.039	0.037	0.002	0.156	0.140
saada uusi tutvavaid	OR	0.672	0.619	0.870	0.558	0.474	0.424	0.447	0.638
	p	0.394	0.207	0.760	0.030	0.176	0.121	0.030	0.152

* pigem mitte + kindlasti mitte ** pigem jah

Taustakategooriaks on „täiesti nõus“.

OR – odds ratio e šansside suhe.

p – statistiline olulisus

Rasvasena on märgitud statistiliselt olulised tulemused, mida on eespool tõlgendamisel kasutatud.

⁶ Et „pigem ei ole nõus“ ja „kindlasti pole nõus“ vastuseid anti enamik motiivide puhul väga vähe, siis jäeti need kategooriad analüüsist välja.

⁷ Küsimus on esitatud vabatahtlikke koondavate organisatsioonide kohta üldiselt, mitte konkreetsete organisatsioonide kohta, kus vastaja on olnud vabatahtlik. Siinkohal eeldame, et vabatahtliku arvamus organisatsioonide kohta lähtub isiklikust kokkupuutest nendega vabatahtlikuna.

Tabel 3. Binaarne logistiline regressioon vabatahtlike kohtlemise ja motiivide vahel

		VABATAHTLIKE KOHTLEMINE ORGANISATSIOONIDE POOLT									
		pakuvad vabatahtlikele piisavalt tegetsemisvõimalusi		annavad vabatahtlikele piisavalt tagasisidet		koolitavad ning juhendavad vabatahtlikele piisavalt		informeerivad potentsiaalseid vabatahtlike tegetsemisvõimalustest		kajastavad oma tegemisi avalikkusele piisavalt	
		1*	2**	1*	2**	1*	2**	1*	2**	1*	2**
teisi aidata	OR	0.605	0.776	0.629	0.691	0.758	0.650	0.847	0.665	0.471	0.244
	p	0.399	0.529	0.48	0.467	0.706	0.488	0.843	0.553	0.222	0.012
suhelda teiste inimestega	OR	0.204	0.46	0.527	0.788	0.954	0.679	0.893	0.545	1.173	0.727
	p	0.005	0.063	0.311	0.641	0.944	0.529	0.88	0.341	0.788	0.571
tunda ennast vajalikuna	OR	0.502	1.011	0.569	1.016	0.861	0.525	0.872	0.781	1.065	0.413
	p	0.191	0.976	0.355	0.971	0.806	0.208	0.841	0.659	0.905	0.069
veeta oma aega kasulikult	OR	0.810	0.55	0.373	0.483	0.589	0.521	0.526	0.537	1.016	0.417
	p	0.71	0.129	0.118	0.13	0.39	0.203	0.339	0.264	0.975	0.071
lahendada isiklike või lähedaste probleeme	OR	1.090	1.053	0.617	1.092	0.498	0.502	0.548	0.436	0.748	0.475
	p	0.875	0.888	0.455	0.841	0.267	0.176	0.338	0.121	0.6	0.133
saada tegemistest rahulolu	OR	0.504	0.582	0.274	0.609	1.787	1.032	0.398	0.427	1.220	1.113
	p	0.192	0.159	0.026	0.282	0.344	0.955	0.188	0.174	0.72	0.83
veeta meeldivalt teistega aega	OR	0.747	0.706	0.414	0.685	0.417	0.403	0.37	0.280	1.4417	0.821
	p	0.587	0.373	0.132	0.397	0.187	0.11	0.167	0.031	0.496	0.687
saada tunnustust	OR	1.013	0.92	0.217	0.645	1.050	0.433	0.52	0.347	2.065	1.714
	p	0.981	0.838	0.025	0.356	0.943	0.14	0.362	0.066	0.25	0.319
anda panus valdkonda	OR	0.627	0.518	0.254	0.840	0.652	0.664	0.820	0.905	1.278	0.988
	p	0.339	0.047	0.028	0.675	0.473	0.373	0.741	0.835	0.586	0.977
arendada ühiskonda	OR	0.359	0.671	1.319	1.137	1.024	0.705	0.642	0.933	1.152	0.715
	p	0.032	0.186	0.624	0.743	0.964	0.431	0.382	0.871	0.736	0.374
panna ennast proovile	OR	0.357	0.625	1.043	1.452	0.496	0.261	1.557	0.862	0.994	0.809
	p	0.029	0.136	0.938	0.346	0.183	0.002	0.431	0.754	0.989	0.599
parandada võimalusi teha meelepärast tööd	OR	0.412	0.770	0.678	0.581	1.057	0.868	0.346	0.529	1.571	0.843
	p	0.055	0.398	0.462	0.167	0.912	0.742	0.050	0.169	0.304	0.674
saada uusi teadmisi ja kogemusi	OR	0.502	0.885	0.439	1.184	0.720	0.573	0.257	0.452	1.743	1.053
	p	0.108	0.697	0.127	0.663	0.539	0.207	0.012	0.066	0.183	0.892
saada uusi tutvavaid	OR	0.574	0.670	0.629	0.882	0.349	0.298	0.369	0.431	0.918	0.693
	p	0.214	0.216	0.368	0.746	0.058	0.012	0.084	0.099	0.846	0.373

* pigem mitte + kindlasti mitte ** pigem jah

Taustakategooriaks on „täiesti nõus“.

OR – odds ratio e. šansside suhe.

p – statistiline olulisus

Rasvasena on märgitud statistiliselt olulised tulemused, mida on eespool tõlgendamisel kasutatud.

Lisa 4 Uuringus kasutatud ankeet

Q: 1

T: Vabatahtliku tegevuse all mõeldakse oma aja, energia või oskuste pakkumist vabast tahtest ja rahalist tasu saamata peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks, kuid ka teiste heaks tehtavaid tegevusi. Oma pereliikmete abistamist ning rahalisi või esemelisi annetusi ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks. Mõeldes nüüd viimasele 12 kuule, siis kas Te olete sellisel juhul vabatahtlikus tegevuses osalenud nii Eestis kui ka mujal?

1.Jah, Eestis
2.Jah, välismaal
3.Jah, nii Eestis kui välismaal
4.Ei
5.Ei oska öelda

Q: 2

T: : Kas olete viimase 12 kuu jooksul tasu saamata osalenud järgmistest tegevustes, palun ärge arvestage siia hulka oma pereliikmete ja lähisugulaste heaks tehtud tegevusi ning rahalisi või esemelisi annetusi. Kas Te olete ...?

1.osalenud kampaania läbiviimisel, küsitlenud või aidanud vahendeid/raha koguda
2.kirjutanud või aidanud koostada projekte
3.osalenud kodanikuühenduse (st mitte ettevõtte ja mitte riiklik asutus) juhtimises või olnud nõukogu või komisjoni liikmeks
4.teinud lobitööd/esindanud huve avalikkuse ees ja/või otsustajate seas
5.teinud teavitustööd, sh koostanud infomaterjale
6.korraldanud üritusi, nt aktsioone, väljasõite, konverentse
7.osalenud heakorra- või päästetöödel (v.a „Teeme ära 2008“)
8.viinud läbi koolitusi, treeninguid või juhendanud inimesi, sh ringide tegevust
9.pakkunud inimestele abi või sisustanud nende vaba aega, nt olnud tugiisikuks
10. ...kogunud ja pakkunud või müünud vabatahtlikuna toitu või muid esmatarbekaupu
11. ...aidanud korraldada vastastikuse abi gruppide tööd
12. ...teinud administratiivset või kontoritööd, sh raamatupidamine, veebilehe haldamine jms
13. ...pakkunud transpordiabi, nt mõne organisatsiooni kolimisel, näituse ülesseadmisel jms

- a. Jah
- b. Ei
- c. EI OSKA ÖELDA

KÜSIDA, KUI Q2= „Jah“ iga vastava tegevuse kohta eraldi

Q: 3

T: Olete /vt Q2 tegevuse nimetus/. Palun täpsustage, mis valdkonnas Te olete selle tegevusega tegelema olnud?

1.Ajaloolise pärandi säilitamine, nt muinsuskaitse
2.Arenngukoostöö ja humanitaarabi, nt vabatahtlikuna Gruusia toetamine
3.Külaliikumine/kohaliku elu edendamine, nt külaseltsi tegevuses osalemine
4.Haridus ja teadus, nt loengute pidamine, järelõpe
5.Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse, nt usulised, rassilised, soolised õigused või põgenike kaitse
6.Korrakaitse/sisejulgeolek, nt naabrivalve, kaitseliidus osalemine või abipolitsei tegevus
7.Kultuur ja kunst, nt kultuuriseltsid
8.Laste ja noorte huvide kaitse, nt koolide ja laste hoolekogud, lastevanemate liidud jms
9.Noorsootöö, nt noortejuhid, noortekeskused jms
10. ...Keskkonnakaitse, loodushoid
11. ...Loomakaitse
12. ...Religioon, nt usulised ühendused
13. ...Sotsiaaltöö, sh tõrjutud gruppidega tegelemine, nt töötud, kriminaalhooldusalused, alla vaesuspiiri elavad inimesed jms
14. ...Sport ja kehakultuur, nt spordiseltsid, spordiüritused jms
15. ...Tervishoid, nt doonoriks olemine, haiglates abitöölisena töötamine jms
16. ...Vähemusrahvuste kultuuri edendamine ning lõimimine, nt tegevus kultuuriseltsides
17. ...Tarbijakaitse, nt tarbijate nõustamine, inimeste koolitamine oma õigustest jms

- a. Jah
- b. Ei
- c. EI OSKA ÖELDA

KÜSIDA, KUI Q2 ei nimetanud kordagi vastust a

Spontaanne

Q: 4

T: Mis põhjusel pole Te vabatahtlikuna mõnes tegevuses osalenud?

1.Ei tea, kus saab vabatahtlikuna panustada
2.Pole leidnud võimalusi, mis huvi pakuksid
3.Ei ole selleks aega leidnud
4.Pole selle peale mõelnud
5.Ei soovi osaleda
6.Sobiva seltskonna puudus
7.Kehv tervis

8.Muu (TÄPSUSTA!)

Multi (st võib olla mitu vastust)

Kui Q2= „Jah“ iga vastava tegevuse kohta eraldi

Q: 5

T: Olete vabatahtlikuna tegutsenud /vt Q2 tegevuse nimetus/. Kas Te tegutsesite ...?

1.omalgatuslikult
2.kodanikuühenduse kaudu
3.riikliku asutuse kaudu
4.tööandja kaudu
5.üleskutse või kampaania kaudu
6.Ei oska öelda

Kui Q2= „Jah“ iga vastava tegevuse kohta eraldi

Q: 6

T: Palume nüüd meenutada, kui sageli Te viimase 12 kuu jooksul olete /vt Q2 tegevuse nimetus/? Kas...?

1.perioodiliselt/regulaarselt (nt kord nädalas, kuus jms)
2.ühekordselt (nt üks kord sel suvel paar tundi või päeva)
3.ei oska öelda

Kui Q6= 1

Q: 7

T: Olete vabatahtlikuna viimase 12 kuu jooksul tegutsenud perioodiliselt. Kas see tähendab Teie jaoks, et olete vabatahtlikuna tegutsenud tavaliselt ...?

1.vähemalt üks kord nädalas või tihedamini
2.vähemalt üks kord kuus või tihedamini
3.vähemalt üks kord kahe-kolme kuu jooksul või tihedamini
4.vähemalt üks kord poole aasta jooksul või tihedamini
5.üks kord aastas
6.ei oska öelda

Kui Q2= „Jah“ iga vastava tegevuse kohta eraldi

Q: 8

T: Olete vabatahtlikuna /vt Q2 tegevuse nimetus/. Milline roll Teil oli selles tegevuses? Kas Te olite ...?

1.eestvedaja, st eestvõtmise algataja ja juhtija
2.aktiivne osaleja

3.kaasalööja/abiline üksikutes tegevustes
4.muu (TÄPSUSTA)

Infoallikad ja teadlikkus vabatahtliku tegevuse osas

Multi (st minu vastust)

Spontaanne

Q: 9

T: Palun nimetage kolm Teie jaoks kõige olulisemat infoallikat, kust Te olete vabatahtliku tegevuse kohta peamiselt informatsiooni saanud, alustades kõige tähtsamast.

1.Raadiost
2.Televisioonist
3.Ajakirjadest/ajalehtedest
4.Internetist otsides
5.E-posti teel
6.Tuttavatelt/sõpradelt/sugulastelt
7.Vabatahtlike koondavatest organisatsioonidest
8.Muudest organisatsioonidest, nt ettevõtlusorganisatsioonidest, ametiühingutest vms
9.Avaliku sektori asutustest
10. ...Oma töökohast
11. ...Üritustelt, konverentsidelt
12. ...Ei ole kuskilt informatsiooni saanud /välistab eelmised vastused/
13. ...EI OSKA ÖELDA

Q: 10

T: Kuivõrd rahul Te olete vabatahtliku tegevuse alase informatsiooni kättesaadavusega? Kas ...?

1. väga rahul
2. pigem rahul
3. pigem mitte rahul
4. üldse mitte rahul
5. ei oska hinnata

Q: 11

T: Milliseks Te hindate enda teadlikkust ...?

1.vabatahtliku tegevuse üldistest põhimõtetest
2.vabatahtliku õigustest
3.valdkondadest, kus saab vabatahtlikuna tegutseda
4.kohtadest, kus saab vabatahtlikuna tegutseda
5.vabatahtlikuna tegutsemise kasust Teile ja Teie lähedastele
6.vabatahtlikuna tegutsemise kasust ühiskonnale/Eesti riigile

7.vabatahtlikke koondavate organisatsioonide pakutavatest võimalustest vabatahtlikuna tegutseda

- a. Täiesti teadlik
- b. Pigem teadlik
- c. Pigem mitte teadlik
- d. Üldse mitte teadlik
- a. EI OSKA ÕELDA

Vabatahtlikuna tegutsemise individuaalsed motivaatorid/takistused

Kui Q1=1-3 või Q2= vähemalt ühel korra variant a

Q: 12

T: Milliseks Te üldiselt hindate oma senist kogemust vabatahtlikuna tegutsemisel? Kas...?

1. väga positiivseks
2. pigem positiivseks
3. pigem negatiivseks
4. väga negatiivseks
5. ei oska hinnata

Kui Q1=1-3 või Q2= vähemalt ühel korra variant a

Q: 13

T: Palun nimetage kõige olulisem põhjus, miks Te sellise hinnangu andsite?

Q: 14

T: Kuivõrd on Teie jaoks oluline ...?

1.anda oma panus valdkonnas, milles tegutsete
2.saada juurde teadmisi/kogemusi või arened
3.panustada Eesti ühiskonna üldisesse arengusse
4.lahendada isiklikus ja lähedaste elus ettetulnud probleeme/küsimusi
5.aidata teisi
6.saada oma tegemistest ja saavutustest rahulolu/õnne
7.võimalus suhelda teiste inimestega
8.võimalus veeta meeldivalt aega teiste inimestega
9.saada uusi tutvavaid, luua kontakte
10. ...tunda ennast vajalikuna
11. ...veeta oma aega kasulikult
12. ...saada tunnustust

13. ...panna ennast proovile mõnes uues valdkonnas või tegevuses

14. ...parandada oma võimalusi teha meelepärast tööd

- a. Väga oluline
- b. Pigem oluline
- c. Pigem ei ole oluline
- d. Kindlasti ei ole oluline
- e. Ei oska öelda

Q: 15

T: Kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlikuna tegutsemine pakub/pakuks Teile võimalust ...?

- 1.anda oma panus valdkonnas, milles tegutsete**
- 2.saada juurde teadmisi/kogemusi või arened**
- 3.panustada Eesti ühiskonna üldisesse arengusse**
- 4.lahendada isiklikus ja lähedaste elus ettetulnud probleeme/küsimusi**
- 5.aidata teisi**
- 6.saada oma tegemistest ja saavutustest rahulolu/õnne**
- 7.suhelda teiste inimestega**
- 8.veeta meeldivalt aega teiste inimestega**
- 9.saada uusi tuttavaid, luua kontakte**
- 10. ...tunda ennast vajalikuna**
- 11. ...veeta oma aega kasulikult**
- 12. ...saada tunnustust**
- 13. ...panna ennast proovile mõnes uues valdkonnas või tegevuses**
- 14. ...parandada oma võimalusi teha meelepärast tööd**

- a. Täiesti nõus
- b. Pigem nõus
- c. Pigem ei ole nõus
- d. Kindlasti ei ole nõus
- e. Ei oska öelda

Kui Q1=1-3 või Q2= vähemalt ühel korral variant a

Spontaanne

Q: 16

T: Mis on olnud Teie jaoks vabatahtlikuna tegutsemise juures peamine probleem või takistus?

- 1.Infopuudus**
- 2.Ajapuudus**
- 3.Sobivate tegevuste/võimaluste puudus**
- 4.Sobiva seltskonna puudus**

5.Halb/negatiivne kogemus
6.Eeskuju puudus
7.Muu (Täpsusta!)
8.Ei oska öelda /välistab kõik eelnevad vastused/

Vabatahtlikuna tegutsemise organisatsiooni tasandist tulenevad motivaatorid/takistused

Q: 17

T: *Kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlike koondavad organisatsioonid ...?*

1.on piisavalt tegevussuutlikud (nt aktiivsus, ressursside kasutamine jms)
2.on hea mainega ühiskonnas
3.on majanduslikult elujõulised, kompenseerivad vabatahtlike tegevustega seotud kulutusi/vahendeid
4.suudavad ühiskondlikke protsesse mõjutada
5.pakuvad vabatahtlikele piisavalt tegutsemisvõimalusi
6.arvestavad vabatahtlike individuaalsete vajaduste ja võimalustega ega kasuta inimesi ära
7.annavad vabatahtlikele piisavalt tagasisidet/tunnustust tehtud tegevuste kohta
8.koolitavad ning juhendavad vabatahtlikele piisavalt
9.tegelevad aktiivselt uute vabatahtlike leidmisega
10. ...informeerivad potentsiaalseid vabatahtlike tegutsemisvõimalustest
11. ...kajastavad oma tegemisi avalikkusele piisavalt

- a. Täiesti nõus
- b. Pigem nõus
- c. Pigem ei ole nõus
- d. Kindlasti ei ole nõus
- e. Ei oska öelda

Vabatahtlikuna tegutsemise keskkonna tasandist tulenevad motivaatorid/takistused

Q: 18

T: *Kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlik tegevus üldiselt on ...?*

1.väärtustatud riigi poolt
2.väärtustatud avaliku arvamuse liidrite poolt
3.väärtustatud teiste inimeste poolt
4.väärtustatud tööandjate poolt
5.hea mainega
6.üha kasvav trend

7.vajalik ühiskonna üldise arengu jaoks

8.vajalik inimeste jaoks

9.piisavalt reguleeritud/soodustatud läbi seadusandluse

10.piisavalt toetatud tugistruktuuride, nt koolituskeskuste, tugikeskuste jms poolt

- a. Täiesti nõus
- b. Pigem nõus
- c. Pigem ei ole nõus
- d. Kindlasti ei ole nõus
- e. Ei oska öelda

Huvi ja valmisolek vabatahtlikuna tegutseda

Kui Q1=1-3 või Q2= vähemalt ühel korra variant a

Q: 19

T: Kuivõrd tõenäoliselt Te osalete ka edaspidi vabatahtlikus tegevuses? Kas ...?

- a. kindlasti jah
- b. pigem jah
- c. pigem ei
- d. kindlasti mitte
- e. ei oska öelda

Küsida kui Q2 ei nimetanud kordagi varianti a

Q: 20

T: Kuivõrd tõenäoliselt Te oleksite valmis vabatahtlikus tegevuses edaspidi osalema? Kas ...?

- a. kindlasti jah
- b. pigem jah
- c. pigem ei
- d. kindlasti mitte
- e. ei oska öelda

Küsida kui Q20=a, b

Multi (st mitu vastust)

Spontaanne

Q: 21

T: Millised oleksid Teie jaoks olulised või huvipakkuvad teemad/valdkonnad, milles Te oleksite valmis vabatahtlikuna osalema?

1.Ajaloolise pärandi säilitamine, nt muinsuskaitse
2.Arengukoostöö ja humanitaarabi, nt vabatahtlikuna Gruusia toetamine
3.Külaliikumine/kohaliku elu edendamine, nt külaseltsi tegevuses osalemine

4.Haridus ja teadus, nt loengute pidamine, järelõpe
5.Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse, nt usulised, rassilised, soolised õigused või põgenike kaitse
6.Korralduste/sisejulgeolek, nt naabrivalve, kaitseliidus osalemine või abipolitsei tegevus
7.Kultuur ja kunst, nt kultuuriseltsid
8.Laste ja noorte huvide kaitse, nt koolide ja laste hoolekogud, lastevanemate liidud jms
9.Noorsootöö, nt noortejuhid, noortekeskused jms
10. ...Keskkonnakaitse, loodushoid
11. ...Loomakaitse
12. ...Religioon, nt usulised ühendused
13. ...Sotsiaaltöö, sh tõrjutud gruppidega tegelemine, nt töötud, kriminaalhooldusalused, alla vaesuspiiri elavad inimesed jms
14. ...Sport ja kehakultuur, nt spordiseltsid, spordiüritused jms
15. ...Tervishoid, nt doonoriks olemine, haiglates abitöölisena töötamine jms
16. ...Vähemusrahvuste kultuuri edendamine ning lõimimine, nt tegevus kultuuriseltsides
17. ...Tarbijakaitse, nt tarbijate nõustamine, inimeste koolitamine oma õigustest jms

Küsida kui Q20=a, b

Q: 22

T: Mida täpsemalt Te sooviksite selles valdkonnas teha?

Sotsiaalne taust

Q: 23

T: Vastaja sugu (küsitleja märgib ise)

1. Mees
2. naine

Q: 24

T: Teie vanus?

Q: 25

T: Mis rahvusest Te olete?

1. Eestlane

2. Venelane
3. muu rahvus

Q: 26

T: Milline on Teie haridus?

1. Algharidus
2. Põhiharidus
3. Keskhariidus
4. Keskeri- või kutseharidus (kutsekeskkool, tehnikum)
5. Kõrgharidus

Q: 27

T: Milline järgnevatest seisunditest Teid põhiliselt iseloomustab? Kas Te olete ...?

1. iseendale tööandja (ettevõtja)
2. palgatöötaja (ka palgata töötaja pereettevõttes/talus)
3. lapsehoolduspuhkusel
4. töötu, tööotsija
5. pensionil
6. kodune
7. õpilane, üliõpilane
8. muu (TÄPSUSTA!)

C: KUI VASTAJA ON PALGATÖÖTAJA (Q27 = 2)

Q: 28

T: Mis ametikohal Te töötate?

1. asutuse/ettevõtte tippjuht
2. keskastme juht
3. tippspetsialist (ametikohale vastava kõrgharidusega)
4. keskastme spetsialist, abispetsialist, tehnik
5. ametnik, kontoritöötaja, isiku-/klienditeenindaja, kaitse-/päästeteenistuses
6. oskustöölise, seadmeoperaator, sõidukijuht
7. lihttöölise

C: KUI VASTAJA ON PALGATÖÖTAJA (Q27 = 2)

Q: 29

T: Kas Te töötate peamiselt ...?

1. eraettevõttes
2. avaliku sektori asutuses või riigiettevõttes
3. mittetulundusorganisatsioonis

Q: 30

T: Milline on Teie kodakondsus?

1. Eesti Vabariigi kodanik

2. Vene Föderatsiooni kodanik
3. Mõne muu välisriigi kodanik
4. Ei ole oma kodakondsust määratlenud

Q: 31

T: Kas Teie leibkonnas on väiksemaid, kuni 10-aastaseid lapsi või hoolduskohustust nõudvaid inimesi?

1. Jah
2. Ei

Q: 32

T: Kui suur oli möödunud kuul Teie leibkonna kättesaadud sissetulek ühe inimese kohta? Liitke kokku kõigi leibkonnaliikmete kättesaadud sissetulekud ja jagage saadud summa leibkonnaliikmete arvuga.

1. kuni 2500 kr
2. 2501–5000 kr
3. 5001–7500 kr
4. 7501–10 000 kr
5. 10 000–15 000 kr
6. 15 001–20 000 kr
7. üle 20 001 kr
8. EI OSKA ÖELDA
9. KEELDUS VASTAMAST

Projekti tööühm

Uuringu eri etappides osalesid ja olid vastutavad:

Tellijapoolsed kontaktisikud: Külvi Noor
Tuulike Mänd / Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus

Uuringu kava ja aruande koostajad: Gerda Möller / TNS Emor
Jon Ender / SA Praxis
Kristina Mänd

Valimi koostaja:	Katre Seema
Ankeedi programmeerija:	Kalev Mitt
Küsitlustöö koordineerija:	Kaja Nebel
Ankeedi tõlge vene keelde:	Maria Repkina
Graafilised tööd:	Annette Schultz / Gerda Möller

Kontaktandmed:

AS Emor
Telefon: 626 8259
Telefon (üld): 626 8500
Faks: 626 8501
E-mail: gerda.moller@emor.ee
E-mail (üld): emor@emor.ee
www.emor.ee
Address: A. H. Tammsaare tee 47, Andrese torn, 7. korrus
11316 Tallinn

Poliitikauringute keskus PRAXIS

Telefon (üld): 6 409 000
Faks: 6 409 001
E-mail: jon.ender@praxis.ee
www.praxis.ee
Address: Estonia pst 5a
Tallinn

Uuringu konsultant:

Kristina Mänd
Telefon: 56 909 754
E-mail: kristina@ngo.ee